VLADIMIR COLIN

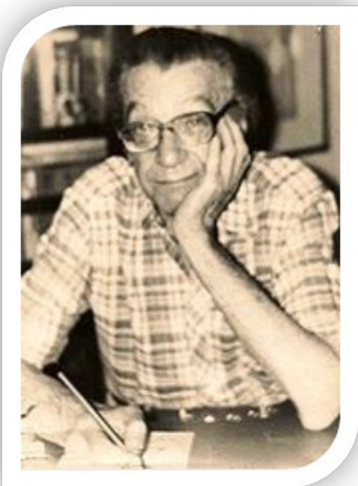
PENTAGRAMA



VLADIMIR COLIN

PENTAGRAMA

1967



Vladimir Colin (pe numele real Jean Colin; n. 1 mai 1921, București, d. 6 decembrie 1991, București) este considerat a fi cel mai important scriitor român de literatură științifico-fantastică și fantezie. Operele lui imaginare formează o impresionantă colecție europeană și sunt cunoscute pe mai multe continente.

A debutat cu un volum de *Basme*, în 1953, care a obținut Premiul de Stat. Au urmat apoi volumele de literatură științifico-fantastică ***Pentagrama***, 1967, *Un pește invizibil și douăzeci de povestiri fantastice*, 1970, *Imposibila oază*, 1984. A excelat în genul science fantasy și a obținut trei premii Eurocon, o performanță de neegalat pentru un autor din România. Printre operele din acest gen se numără și volumele de povestiri *Viitorul al doilea, Dinții lui Cronos* sau mini-romanul *Babel*.

A scris romane fantastice, romane științifico-fantastice (așa cum ar fi *A zecea lume* și *Babel*), basme, volume de povestiri științifico-fantastice și o carte de fantezie istorică, *Legendele țării lui Vam*. Aceasta a devenit cartea sa cea mai cunoscută, fiind editată și tipărită în Spania și Franța în volume de benzi desenate avându-l ca desenator pe cunoscutul artist sârb Igor Kordey. Editura Nemira i-a republicat cărțile într-o serie de autor Vladimir Colin, aducându-i un omagiu postum. A scris foarte multe basme moderne sau literatură de popularizare pentru copii.

A alcătuit o antologie a literaturii de anticipație franceze, *Un pic de neant. O antologie a anticipației*

franceze contemporane, 1970.

În 1992, la București, scriitorul Leonard Oprea creează Fundația Culturală Română Vladimir Colin.

DAR DACA *PENTAGRAMA* ESTE O OPERĂ TULBURĂTOARE - ATÂT PENTRU CĂ SCOATE LA IVEALĂ LATURA ASCUNSĂ A CELOR MAI NEÎNSEMNATE GESTURI ŞI CUVINTE ALE OMULUI, CÂT ŞI FIINDCĂ REFUZĂ SĂ LE DEA O SEMNIFICAŢIE PREA CLARĂ SAU PREA TENDENŢIOASĂ -, EA ESTE ÎN EGALĂ MĂSURĂ O OPERĂ CARE PUNE SUB SEMNUL ÎNTREBĂRII, UNEORI CU VIOLENŢĂ, ANUMITE REPERE ALE ISTORIEI ŞI UNELE MITURI FUNDAMENTALE ALE CONDIŢIEI UMANE.

JEAN-BAPTISTE BARONIAN
(Bibliotheque Marabout, 1972)

PREFAŢĂ

Necesitatea fantasticului

Prefaţând opera fantastică a lui Vladimir Colin, nu te poţi împiedica să formulezi, o dată mai mult, câteva întrebări referitoare la un gen literar care – în pofida importanţei sale şi a seducţiei pe care o exercită – rămâne la fel de controversat, „mobilurile“ cele mai intime, sensul şi necesitatea sa fiind adesea obscure şi nesigure.

Dacă majoritatea celor care au studiat îndeaproape literatura fantastică (şi trebuie să recunoaştem că în ultimii ani numărul eseurilor a crescut) sunt de acord să admită că ea se situează în limitele normelor comune ale creaţiei romaneşti, că ea apare din clipa în care se produce un dezechilibru sau o ruptură subită şi neaşteptată a legilor elementare care guvernează omenirea, în schimb puţini sunt cei ce merg până acolo încât să spună că literatura fantastică este nu atât o idealizare exagerată a unor fenomene de natură inexplicabilă sau a unor comportamente insolite (ba chiar complet iraţionale), cât o interogaţie minuţioasă, dureroasă şi atentă a existenţei umane şi a raţiunii sale de a fi. Dacă în majoritatea cazurilor fantasticul este expresia unei exagerări, unei necuviinţe sau unei hiperbole, chiar dacă uneori are puncte comune cu unele legende înfiorătoare în care imaginile cele mai naive ale închipuirii populare devin curând semnele sau punctele de reper ale unui al doilea adevăr ascuns în spatele celui din subtext, trebuie în aceeaşi măsură să recunoaştem că naşterea sa nu este în mod necesar legată de apariţia entităţilor spectrale – deoarece fantasticul poate fi construit la fel de bine în afara oricăror raportări la monstruos, se poate împlini fără să fie vorba de fantome

sau vampiri, fără să se apeleze la factori atât de complecşi precum dubla personalitate, de exemplu, sau metamorfoza anumitor obiecte (dacă nu oricare altă stratagemă mecanică), şi chiar dispare când tocmai aceste *teme* sunt duse la paroxism.

Literatura fantastică se deosebeşte de alte forme ale activităţii creatoare mai degrabă prin ceea ce nu spune decât prin ceea ce spune; mai mult, ea devine poemul unei nelinişti pentru că propune ambiguităţi, incertitudini, îndoieli, paradoxuri, erori, confuzii; mai mult, ea ne tulbură obişnuinţele şi avânturile sale ne obsedează şi nu încetează să ne frământe pentru că provoacă, la nivelul inteligenţei şi conştiinţei, neînţelegeri, şocuri, ciocniri, conflicte, dezacorduri, pe scurt – o veşnică incomodare.

Vladimir Colin ilustrează perfect o asemenea stare de spirit. Într-adevăr, *Pentagrama,* în ciuda laturii sale halucinante, în pofida abundenţei detaliilor stranii, este înainte de orice romanul incertitudinilor, cu alte cuvinte un roman pur fantastic în măsura în care insinuează, în spatele fiecărei imagini, o a doua viziune asupra lumii şi realităţii. De altfel această a doua viziune nu este mai explicită decât prima, căci în fiecare clipă lasă câmp liber unui al treilea nivel de interpretare, dacă nu cumva mai multora, până creează o angoasă apropiată de demenţă, până dezorientează total „judecata raţională“ a cititorului. Dar dacă *Pentagrama* este o operă tulburătoare – atât pentru că scoate la iveală latura ascunsă a celor mai neînsemnate gesturi şi cuvinte ale omului, cât şi fiindcă refuză să le dea o semnificaţie prea clară sau prea tendenţioasă – ea este în egală măsură o operă care pune sub semnul întrebării, uneori cu violenţă, anumite repere ale Istoriei şi unele mituri fundamentale ale condiţiei umane.

Bazându-se pe episodul biblic al Genezei, zugrăvind, prin personaje şi timpuri interpuse, alungarea din Rai, Vladimir Colin creează nu numai o ficţiune originală, dar inaugurează de asemenea o manieră la drept vorbind impertinentă de a

privi destinul omenirii. Însă atunci când ne aşteptăm la noi sugestii, de vreme ce premisele sunt potrivnice, suntem absolut surprinşi descoperind rezultatele inversiunii: devenirea, abaterea, păcatul omului apar mai profunde, mai absurde. Şi aici excepţia confirmă regula, iar soluţiile enigmelor existenţei umane au un ecou mai puţin dramatic, nu pentru că adevărul istoric a fost luat în răspăr, nu pentru că datele problemei au fost modificate şi rolurile personajelor au fost inversate, ci pentru că, oricine ar fi cel care conduce balul, cadrilurile vieţii anunţă în mod necesar fiorul morţii!

Aşa înţelegem poate mai bine de ce în *Pentagrama* Vladimir Colin acordă o importanţă capitală visului şi diferitelor sale interpretări. Departe de a constitui o fugă, o eschivare, visul este calea salvării, din moment ce reprezintă, cum precizează de altfel Roger Caillois, „o şansă de libertate şi creaţie". În limitele sale însuşi conceptul de imposibilitate, noţiunea de eşec – ba chiar cea de fantastic – nu mai reprezintă nimic şi „realitatea" nu este mai reală decât un miracol sau o excentricitate. Oricare ar fi caracterul sau semnificaţia sa, fie că anunţă ceva ce urmează să vină sau este amintirea fulgurantă a unui eveniment trecut îngropat în noaptea timpului, visul are meritul rar de a ne face conştienţi de existenţă sub toate aspectele sale; într-o oarecare măsură visul aduce în actualitate misterul realităţii. Dacă la o primă abordare incoerentă el cere un fapt, mai departe evocă ceea ce scapă privirii; dacă suscită o separare de ordinea cotidiană, mai departe edifică un cortegiu de feerii sau spaime în care cel care visează descoperă ceea ce starea de veghe îl împiedica să înţeleagă.

În aceste condiţii, a visa devine un act de cunoaştere, dat fiind că este o „metodă" privilegiată de a percepe latura stranie a universului şi de a simţi până la ce punct spaţiul locuibil în care individul se izolează este presărat cu capcane, ocolişuri şi paradoxuri. Iar visul devine de

asemenea calea ideală de a demasca realitatea căci, la fel de bine, pune accentul pe incertitudinile pe care ea le ascunde şi îi contestă dreptul de a ţine în stăpânirea ei exclusivă frâiele cunoaşterii.

Sugerând astfel o realitate mai vastă în care se înscriu laolaltă fantasmele imaginaţiei şi puterile visului, Vladimir Colin nu poate decât să-şi seducă cititorii, căci opera sa năzuieşte nu atât să-i neliniştească, cât să-i *înveţe.*

Necesitatea literaturii fantastice a fost rareori atât de bine exprimată.

Jean-Baptiste BARONIAN

(Prefaţa ediţiei în limba franceză, *Le Pentagramme,* Bibliotheque Marabout, 1972)

PENTAGRAMA

Şi, deodată, oglinda. N-am purtat niciodată mustăţi, dar fire de muşchi îmi acoperă acum partea de sus a buzei, ridicându-se în jurul nărilor, iar, când ating îngusta suprafaţă verde, o simt jilavă la rădăcină şi mi se pare că desluşesc sub ea culoarea întunecată a pământului. Mi-e teamă şi silă.

— Perfect, spune cineva. Am să-ţi fac capul unui delicvent.

Un ins cenuşiu. M-a izbit, în primul rând, cât e de cenuşiu. Frumoasă, faţa cenuşie are culoarea hainelor lui fără vârstă. E mai degrabă înalt, slab până la teşirea oricărei forme, şi parcă întâmpină cu umărul stâng o lovitură ce întârzie, dar pe care o aşteaptă.

— Cât timp poţi aştepta o lovitură? întreb.

Nu mi se pare ciudat că mă aflu acolo, în încăperea pe care nici n-am ţinut s-o cercetez.

— Îţi arde de glume, spune omul cenuşiu, şi nu ştiu dacă-i supărat sau indiferent. Până şi vocea lui e cenuşie, poate pentru că sună atât de egal. Mă priveşte cu ochi de zgură, pândă încordată şi viclenie, în care numai albul violent se mişcă neliniştit. — Ai citit prea multe cărţi, adaugă. Am să-ţi fac capul unui delicvent, care n-a citit nicio carte.

Nu simt nimic. Totul se întâmplă în lumea faptului divers, nu e frig, nici cald. Nu e nimic. Nu *mai e* nimic, îmi trece prin minte, şi gândul e inoportun ca bâzâitul unei muşte. Dar nu văd nici muşte. Omul cenuşiu a tăcut. Mi se pare că umărul stâng i s-a înălţat cu câţiva centimetri, de parcă trupul filiform s-ar pregăti să facă acum faţă aşteptatei lovituri. Nu înţeleg cum se poate închega atâta linişte. Aş

trage aer în piept pentru că simt un echilibru precar, ceva gata să se dezlănţuie şi, într-adevăr, iată pornind torentul cuvintelor, cascada mieroasă şi perseverentă, litania învăţată de mult în care nimeni nu mai crede şi care trebuie să se reverse, convinsă de propria-i absurditate şi necutezând să şi-o mărturisească: — De ce să te împotriveşti? Înţelegi, totul e să accepţi de bună voie, delicventul e specialitatea mea, capul care-mi reuşeşte cel mai bine. Nimeni nu face delicvenţi mai adevăraţi, nu mă laud dar ăsta-i adevărul, poţi întreba pe cine vrei! Capetele mele par că răsar dintr-o claie bătută de soare... sau sunt întocmai cum ţi le închipui ivindu-se pe o stradă întunecoasă, la marginea marilor oraşe. N-am primit nicio singură reclamaţie, să ştii. Toţi au fost mulţumiţi de capetele mele şi numai eu ştiu cât e de greu să-i mulţumeşti pe toţi. Să stai cu mâinile în buzunare şi să critici e uşor. Întreabă-i pe artişti...

Nu-l ascult, pentru că nu înţeleg de ce pledează cu atâta vicleană însufleţire. E viclenie în privirile lui, în inflexiunile voit monotone ale glasului. De fapt, mă plictiseşte. Cum îşi mototoleşte reverele hainei (n-am izbutit să-i desluşesc croiala, s-ar zice că-i un fel de haină de lucru, ceva între halat şi mantie desuetă, pe care urmele unei eleganţe pierdute o înnobilează încă), mâinile cenuşii joacă pe pieptul lui, febrile ca doi păienjeni. Iar în vreme ce le urmăresc zbaterea flămândă, patetică, vorbele precipitate mă asaltează, năvălesc în unde impure, noroioase, şi nu ştiu de ce mi se pare că, devenit un singur cuvânt luminos printre celelalte cuvinte de smoală, albul ochilor luceşte şi înaintează către mine, o dată cu valurile gata să mă acopere.

— Încetează! strig, iar fluxul noroios se întrerupe, ca retezat.

O mare nesiguranţă. Am impresia că totul se clatină şi mă înţepenesc pe picioare.

Încă nu eşti pregătit. Atunci, de ce, întreabă omul cenuşiu, de ce mi te-au adus?

De astă dată, sunt sigur, vocea guturală tremură. Teamă? Sau numai necaz.

Nu m-au adus, răspund cu mai mult calm, şi mă conving că ăsta e adevărul. Nu vreau să-mi amintesc că am fost îndreptat către omul din faţa mea. Nu-l cunosc, nu l-am văzut niciodată, deşi ochii lui negri, faţa asta frumoasă... Nu, nu ştiu cum am ajuns în încăperea unde mi-a apărut, nu ştiu pe ce stradă mă aflu şi nici măcar în ce oraş. — Dar poate visez, adaug pentru mine şi-l aud răspunzând, după o clipă de gândire:

— Poate.

Solemn şi rece. Teama, dacă teamă era, l-a părăsit. Atunci, ca ascultând de porunca unei neaşteptate legi a compensaţiei, o iritare neaşteptată îmi precipită bătăile inimii. Arţăgos, deodată, întreb, pentru a-l provoca:

— Ce vrei să spui?

Totul mi s-a părut firesc la început (de ce?) dar acum nu mai e firesc nimic. Jos măştile. De ce s-a liniştit omul cenuşiu? Între liniştea lui şi liniştea mea (o intuiţie obscură, neformulată) raportul e invers proporţional.

— Îţi ieşi din fire, constată. Am încuviinţat doar cât ai spus. Poate visezi... şi zâmbeşte strâmb.

Dacă strâmbătura pe care o face e un zâmbet. Aşa zâmbeşte o mască de cauciuc, când tragi de ea. Trăsăturile se dilată toate într-o direcţie, intenţia e descifrată de tine, dar masca rămâne indiferentă. A fost un zâmbet? Înţeleg mirat cât preţ pun pe zâmbetul omului cenuşiu. Al omului... singurul animal care zâmbeşte.

— Dacă visez, mă pot deştepta. Întotdeauna m-am trezit din somn, când am vrut.

— Încearcă, spune omul cenuşiu.

Şi eu încerc. Deschid ochii, îi închid şi-i deschid din nou, dar îl văd în faţa mea la fel de strâmb, la fel de nemişcat.

— Nu ştiam că sunt vise din care nu te poţi smulge,

rostesc şovăitor.

Sunt un ţânc dezarmat, cerşind fărâma unei certitudini. Dar omul cenuşiu socoate dezbaterea încheiată.

— Am să-ţi fac un cap de delicvent, spune cu o strigător de falsă dezinvoltură. Un cap adevărat, în care aşteaptă lacrimile pe care nu le-ai plâns şi sângele pe care n-ai apucat să-l verşi. Ai să-ţi aminteşti vina şi-ai să vrei să ispăşeşti în fiorul spaimelor pe care nu le-ai încercat. Nu-i nevoie să-mi mulţumeşti. Lucrez de plăcere, pentru că delicventul e specialitatea mea, capul care-mi reuşeşte cel mai bine...

Acum se apleacă şi aprinde lampa. E o lampă de masă, dar seamănă cu orice în afara obiectului cu care ar trebui să semene. Atât, că face lumină. E un os de mamut, o rădăcină pietrificată şi niciuna, nici alta. Unde mă aflu?

În încăperea asta, sunt sigur, n-am pătruns niciodată. Nu-mi dau seama nici cât e de mare. Lampa scoate din întuneric o sferă gălbuie în care se înscriu o masă, două scaune cu spătare sculptate în materialul care nu e nici os de mamut, nici lemn pietrificat, nici nimic identificabil, precum şi o porţiune de covor. Fascinat, urmăresc cu privirea ornamentul negru şerpuind ca o sârmă ghimpată pe fondul sângeriu şi mi se pare că ar trebui să înţeleg. Tot aşa am simţit că ochii, faţa omului cenuşiu... E o impresie fugară, amintire sau intuiţie, o pâlpâire care dispare înainte de a dori s-o percep într-adevăr. Închid totuşi ochii, încerc să mă agăţ de impalpabila fluturare dispărută şi, brusc, mă cuprinde spaima. Deschid repede ochii. A fost ceva, o fărâmă de conştiinţă, un imperceptibil semnal pe care prefer să nu-l regăsesc.

Dincolo de sfera de lumină se întinde o zonă de întuneric unde ghicesc mobile greoaie, ameninţătoare. Privirile n-ajung până la pereţii încăperii, aşa că nu ştiu în ce spaţiu mă aflu. Aerul e stătut, pătruns de un vag iz de descompunere. Şi deodată mă izbeşte caracterul sordid al

elementelor care mă înconjoară, murdăria veche, tristă, praful amalgamat în funii şi ghemotoace pufoase, de felul rezidurilor acumulate prin buzunarele niciodată scuturate. Am nimerit într-un imens buzunar întunecos? N-am auzit niciun sunet de când sunt aici, în afara glasului meu şi al celuilalt, egal şi cenuşiu. De când mă aflu în încăperea în care nu ştiu cum am intrat nu mi-au ajuns la ureche ecourile străzii, n-a răsunat un singur zgomot din cele pe care le emană casele, trosnind ca oasele fragile ale bătrânilor, nici mobila n-a trosnit, nici nu s-a trântit o uşă la etajele de deasupra sau de dedesubt. Zadarnic caut vreo fereastră. Dincolo de sfera de lumină în care mă găsesc e întuneric. E poate noapte afară, sau fereastra e ascunsă de perdele?

— Putem începe, spune omul de cenuşă, şi-mi dau seama că, întors cu spatele către mine, a tot pregătit nu ştiu ce.

A adunat pe masă borcane şi fiole şi instrumente. Nu recunosc nici unele. Şi nu înţeleg ce crede că mai poate face cu mormanul de fiare vechi, ruginite, coclite şi strâmbe, pe care l-a scos la iveală. Recipientele de sticlă, ciobite şi crăpate, sunt atât de murdare încât nimeni n-ar ghici ce cuprind. Tăblia mesei e întunecată, patinată de jegul depus în straturi, ca tuşele succesive ale unei picturi în ulei.

— Să nu îndrăzneşti! strig, şi mă dau cu un pas îndărăt.

— Iar?

Glasul cenuşiu hârâie. Trupul fără forme se îndreaptă sub braţele încrucişate pe piept şi mâinile de cenuşă strâng umerii în încercarea de a sugruma o veche poruncă. Abia acum, în lumina lămpii, îi disting într-adevăr faţa. Dacă n-ar fi răvăşită de ticuri penibile, ar fi tot atât de frumoasă ca faţa... ca faţa lui... Am cunoscut faţa asta, impasibilă ca o mască, piatră însufleţită de un implacabil fanatism. Ticurile o sluţesc acum, o caricaturizează, ochii de guzgan şi-au pierdut vechea siguranţă şi iscodesc neliniştit, dar ştiu că dacă m-aş putea regăsi aş pune un nume peste trăsăturile

diforme, împiedicate să-şi redobândească frumuseţea pierdută. Să mă pot regăsi... închid ochii, şi din nou spaima atroce mă sileşte să-i deschid, spaima că voi afla ce caut. Masca de piatră a redevenit de cauciuc. Încă speriat, rostesc cu scârbă:

— Eşti murdar, totul e murdar aici...

— Prostule! şuieră cabotinul...

Ameninţarea comprimată s-a risipit. Acum stă drept, şi parcă nu gâtul, ci umărul stâng îi poartă capul.

— Murdar... curat... buzele de gumă formează cu o stranie încetineală cuvinte dornice să pălmuiască. Dar e în ele un dispreţ venit de atât de departe, încât nici nu-l pot recepţiona. Vreţi ca totul să fie alb sau negru. Vreţi să trăiţi alb sau negru. Moartea, auzi? Numai ea e albă sau neagră. Viaţa nu. Priveşte! şi, cu un gest teatral, apucă lampa şi luminează ceva aflat în porţiunea întunecată a încăperii.

E un patrulater neverosimil de alb, neverosimil de pur, o imaculată zonă de ingenuitate contrastând cu realitatea sordidă pe care am descoperit-o. Patru coloane înguste, neînchipuit de murdare, susţin impecabila suprafaţă.

— Ce-i asta? întreb.

— Moartea, rânjeşte omul cenuşiu. Acolo se opresc îngerii...

Şi deodată înţeleg că e nebun. O întâmplare pe care nu mi-o explic m-a adus în prezenţa unui nebun, face să mă aflu în puterea unui nebun.

— Ah, îngerii! spun, ca şi cum m-aş mira de propria mea uitare. Îngerii, bineînţeles...

Şi nu-l scap din ochi. Dar nebunul s-a liniştit. Calm, aşează lampa pe masă.

— Eram sigur că ai să înţelegi. Nu *sau. Şi* Alb şi negru. Deschizi ochii, închizi ochii, dar te afli în acelaşi loc şi inima bate mai departe.

— Adevărat, zic. Inima mea bate şi acum. Dar unde mă aflu?

— Nu ştiu… şi începe să râdă.

E un râs pornit din măruntaie, o suită de convulsii care-i agită faţa de gumă, fără să se rezolve în hohote. Dacă n-aş şti că râde, aş jura că suferă. Trupul i s-a frânt şi umerii îi zvâcnesc în spasmuri. Cum am ajuns aici, Dumnezeule? E o noapte continuă, interminabilă, de coşmar. Şi deodată, cu indescriptibila mirare a beţivului căruia i se povestesc a doua zi cuvintele rostite de care nu-şi aminteşte, faptele nesăbuite pe care le-a uitat, cu strania, cu neliniştitoarea inconştienţă a unei revelaţii, mă întreb cine sunt. Eu, omul care se află în prezenţa nebunului. Eu, care-l consider nebun prin raportare la mine.

În răstimpul unei clipe ameţitoare vâslesc într-un fel de magmă. Vreau să văd, să *mă* văd, şi bezna e la fel de îndărătnică, masă opacă prin care nu mă descopăr, nu mă pot identifica, de parcă n-aş fi. De parcă n-aş fi fost. Apoi totul se destramă într-o invincibilă fulguraţie şi ştiu: asta e panica. Pierderea totală, neantul. Nu-mi amintesc că am avut cândva un nume, o biografie. Nu-mi amintesc că am fost. Zile şi nopţi însemnate de culori şi mirosuri, privelişti depozitare ale bucuriei, feţe iubite, dureri şi cântece, cărţi, toate s-au irosit, mi-au fost furate. Mă sprijin de masă şi palma mi se năclăieşte într-o substanţă infamă, sedimente fără identitate, reziduri meschine ale unor zile şi nopţi necunoscute. Dar nu-mi retrag mâna. Ştiu că dacă aş retrage-o m-aş prăbuşi pe covorul sângeriu, stigmatizat de goana ornamentului negru, iar o oroare organică, mărturisită, mă opreşte. Nu mai sunt decât o bucată de materie fără nume. Am uitat unde m-am născut şi când, am uitat cum mă cheamă. Un plic gol, jefuit… Atunci las pavăza pleoapelor între mine şi omul care râde neauzit. Totul e indiferent şi nu mai am ce apăra.

Ca o mare păpuşă amorfă mă las manipulat. Mi se împinge un scaun şi mă aşez, mi se spume *Priveşte!* şi privesc în apa ceţoasă a oglinzii.

— Mai aproape, porunceşte omul cenuşiu, punându-mi o mână pe ceafă. Mai aproape, mai...

Ating cu nasul suprafaţa oglinzii, dar nu simt răceala ochiului de gheaţă. Nu simt nimic. Capul trece prin oglindă şi parcă mi s-ar fi pus un jug. Omul cenuşiu se agită, fiarele vechi zăngăne.

— Aşa!

O zguduitură, dar fără durerea pe care cuţitul ghilotinei o presupune. Apoi, după clipe de calmă absenţă, o căldură plăcută. Mâna celuilalt mi s-a lăsat din nou pe ceafă şi mă trage îndărăt, îmi scoate capul din sticla oglinzii.

— Ei bine? întreabă, cu satisfacţia bărbierului care-şi contemplă opera.

Capul de delicvent din oglindă e, fără îndoială, reuşit. Oricare actor mi-ar invidia pungile de sub ochii spălăciţi, pielea tăbăcită şi barba crescută, gura strâmbă cu buze dispreţuitoare. Indiferent, constat:

— Acum sunt aşa...

Înaintea mea omul de cenuşă se frânge în hohote mute, în vreme ce faţa de cauciuc se lungeşte, se comprimă în imprevizibile convulsii. Dar deodată s-a îndreptat, încetează să râdă. Am impresia că trage cu urechea, silindu-se să prindă un sunet încă vag, atât de depărtat că nu-l pot auzi. Apoi devine grav.

— Soseşte un înger, spune.

Şi, din ticurile care-i agită pielea feţei, nu pot desluşi dacă se bucură. Cu o comică înfrigurare îmi frec palma de pânza pantalonilor, încercând s-o curăţ de murdăria culeasă de pe masă. Nu-mi vine să cred, dar dacă totuşi? Un înger... Ca atunci când aştepţi cu nedesminţită încredere ceea ce niciodată n-are să se întâmple. Sunt o avidă, o animalică aşteptare. Mecanic, număr în gând: unu, doi, trei, patru...

Ţiuind muzical, un sunet prelung creşte în intensitate, am impresia că o colosală bombă se năpusteşte prin spaţiu cu povara unei singure note în care s-a concentrat strigătul a miliarde de guri, miliarde de guri deschise exală un lamento

la unison, timpanele îmi sunt străpunse de urletul unanim şi, fără să-mi dau seama, buzele mi se desfac lăsând să scape universala clamoare. Simt că, lângă mine, omul cenuşiu şi-a dat capul pe spate şi urlă ca o hienă.

Vacarmul e înecat într-o explozie de lumină. Apoi, tremurând şi clătinându-mă de parcă vlaga mi s-ar fi scurs în covorul sângeriu, pe care goana ornamentului cernit încremenise, am văzut alba platformă a îngerilor, într-o boare lăptoasă, obsedanta siluetă a purităţii. Şi am uitat că o inimaginabilă putere îmi topise resorturile, am uitat că tremuram ca un bolnav şi mă clătinam ca un alcoolic. Totală, copleşitoare, o imensă milă m-a aruncat către inefabila siluetă, graţie fragilă şi gingăşie în stare să declanşeze instinctul ocrotirii până şi în creierii păstoşi ai unei brute. Nu un arhanghel împlătoşat, ameninţând cu limba de foc a spadei, nu un heruv cu aripi pe potriva trupului taurin şi niciun seraf, monstruoasă împerechere de fiară, de pasăre şi om, nu un înger ocupa imaculata platformă, ci o aspiraţie - şi cât de umană: eterna năzuinţă către.

Mă şi avântasem spre silueta imobilă, atât de sigură de forţa ei de atracţie încât nu schiţa măcar un gest de chemare, când m-am simţit tras îndărăt. Uimit, am văzut că omul cenuşiu îşi încleştase o mână în umărul meu. Poate că lipsa mea de vlagă era de vină, dar nu m-am putut desprinde. Cu o mişcare scurtă m-a împins în lături şi glasul amorf a răsunat în liniştea încăperii:

— De ce-ai mai venit? Credeam că-i un, înger... Totul s-a isprăvit. Pleacă!

Să nu plece, am vrut să strig, *cum îndrăzneşti?* dar un răspuns la vorbele lui şi pornise de pe alba platformă. Nu erau cuvinte şi mi-am dat seama cât de grosolane ar fi părut cuvintele opintite, împinse cu ajutorul limbii din însângeratul străfund al trupului, mestecate în brutalul angrenaj al dinţilor şi lansate de pe buzele mânjite de hrană şi săruturi, cât de incompatibile cu inefabila prezenţă ivită

deasupra noastră. Nu erau cuvinte, ci sunete eliberate. Ca o apă calmă curgeau sidefiu, emisiune fără hiatusuri, panglică sonoră cu neaşteptate modulaţii. Ceea ce omenirea crease, albele construcţii ale raţiunii înălţate peste ghemotoacele palpitânde ale cărnii, tot ce însemna cucerire a speciei asupra inerentei ei treceri în anorganic defila sub forma unor incoruptibile echivalenţe sonore. Sutele de mii de ani cheltuiţi în crâncene încercări de supravieţuire, în dobândirea vieţii prin răpunerea de vieţi, însemnau în sonorul bilanţ nota pură a uneltei de piatră, a decorului incizat în lutul unui vas. Glasul povestea magia, metalele şi scrisul, drumul spiralat urcând pe coastele Turnului lui Babei, mereu dărâmat, mereu înălţat, drumul ideal mărginit de statui şi epopei şi instrumente şi legi descifrate. Caravana sunetelor celebra chintesenţa umanităţii şi nu mă puteam îndeajuns mira de extrema fragilitate a albei siluete, dominând platforma sprijinită pe cele patru înguste coloane năclăite de-o străveche murdărie.

— Minţi! minţi! izbucneşte glasul lipsit de modulaţii, întotdeauna ai minţit, întotdeauna. Şi sângele lui Abel?

Ceruri rotitoare, carusel cu cai de scamă zvârlind din copite şi aruncându-mă de pe o spinare pe alta de pe o crupă pe alta, ca să cad în golul vuitor, în vârtejul care mă soarbe răsucindu-mi trupul şi prăbuşindu-l cu capul în jos, roată cu spiţe de braţe şi picioare rostogolindu-se singură prin haos în vacarmul silabelor tânguitoare, răzbunătoare, până se izbeşte de fundul imund şi sunt proiectat deasupra, în lumina care e linişte şi în care sunt. Atunci, cu sfâşietoarea acuitate a amintirii, şi a *sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit, cu tot felul de pomi frumoşi la vedere şi buni la rnâncare; iar în mijlocul grădinii era pomul,* pomul care...

Totul fusese îndelung chibzuit. Mijlocul grădinii era pieptănat cu grijă, împărţit de calmul identic al aleilor

desfăşurate pe sub coroanele pomilor, fără a se abate de la o strictă geometrie decât pentru a vizita grota, atât de iscusit săpată sub bolţi de piatră încât părea acolo de când lumea, sau fântâna cu apă limpede, chemând din centura bolovanilor nevăzuţi sub muşchiul dominat de evantaiele ferigilor şi pămătufurile de coada calului. Toate florile pământului râdeau pe parcele bine delimitate, toate legumele. Dar jur împrejurul întinderii minuţios gospodărite nimic nu era supus legii, totul creştea spontan, luxuriant, cascadă răsturnată a vitalităţii pleznind de sunete, de culori şi mirosuri. Acolo bunicul se aventura doar în răstimpuri. Erau două lumi, cea de jos, cu împărăţia ierburilor şi cea de sus, înălţată pe trunchiuri, cu fructe şi păsări. Fructele cădeau în împărăţia de jos, cântecul păsărilor mă căuta aproape de pământ, acolo unde umbre într-aripate fâlfâiau neauzit şi, de la început, am ales. Gâdilat de spice, mă ascundeam în iarba niciodată tunsă – şi priveam.

Totul era verde, până şi lumina. În lumea verde aşteptau lucruri ciudate, nu se ascundeau erau acolo *şi* nu trebuia decât să te apropii. Atunci descopereai pietrele albe, lucioase ca nişte dinţi, pietrele portocalii, vârstate cu negru ca nişte bondari, sau cele în care lucea aurul şi argintul icoanelor. Toate erau umede şi fermecate acolo, în lumea verde, şi am învăţat repede că nu trebuie să le scot din lumea lor înşirându-le pe pervazul ferestrei, purtându-le prin buzunare sau ascunzându-le în noaptea cutiilor. Pentru că se vestejesc şi mor. Bineînţeles, le putem stropi aşa cum stropeam florile din glastre şi pietrele se bucurau, îşi regăseau pentru o clipă strălucirea, dar mureau îndată fiindcă erau mai plăpânde decât florile şi nu le puteam stropi într-una. Când am înţeles că mor atât de repede, nu le-am mai scos din lumea verde. Atunci ne-am împrietenit într-adevăr şi am aflat ce gândesc.

Unele erau proaste şi nu ştiau nimic. Tăceau într-una şi se mulţumeau să simtă umezeala, sâsâind când le atingea

vreo rază. Dar pietrele pe care le iubeam ştiau poveşti în care jucau flăcări şi curgeau fluvii de metal incandescent. În spărturile lor dormitau amintirea marilor clocote, mugetul valului fierbinte şi pârâitul neliniştit al celui dintâi strat, fragil ambalaj al zbuciumului învins. Culorile cu care mă fermecaseră, spuneau, nu erau nimic faţă de exuberanţa culorilor de care-şi aminteau într-o lume ce curgea, se revărsa haotic sub vălătucii aburilor, desfăşurând volute a căror gamă trecea de la trandafirul frăgezimilor la negrul cărbunelui. Şi minunea soarelui, spuneau, când străpungea pentru o clipă norii!

Întins pe burtă, cu bărbia în palme şi coatele sprijinite pe pământul cu miros dulce şi pipărat, ascultam. Păsările ţeseau hamacuri sonore, ţestoasa nu auzea nimic deşi se prefăcea înduioşător de atentă, gâzele veneau şi plecau, viermii şi melcii treceau peste picioarele mele, fără să ne tulbure. Broaştele orăcăiau în surdină şi, de la o vreme, se ivea şopârla. Ţâşnea din ierburi, se căţăra de braţul meu şi mi se oprea pe frunte. Mă feream să mă mişc şi rămânea acolo, ascultând. Sau poate nu asculta nici ea şi moţăia numai, lenevind la soare, nu ştiu, dar firul răcoros al trupului ei părea o diademă şi mă contopeam cu pământul până încetam să simt că mă pot desprinde, până deveneam pământ şi numai braţele-mi purtau floarea capului pe marile frunze ale mâinilor. Atunci şopârla zvâcnea şi se făcea nevăzută, iar din iarbă se ivea capul lui.

E ciudat cum nu m-am temut niciodată. Era frumos şi neted şi se mişca încet, ca şi cum s-ar fi bucurat de fiecare mlădiere a trupului, ca şi cum ar fi dorit s-o simtă până la capăt, pânâ la epuizarea ultimului nor stârnit de mângâierea unui fir de iarbă. Pe nesimţite venea, îl vestea numai fuga şopârlei, şi îndată-i descopeream triunghiul capului, la înălţimea capului meu. Am văzut mai târziu aţâţia şerpi în marile muzee, primul sector pe care-l vizitam erau întotdeauna terrariile, am citit atâtea tratate de zoologie şi am privit atâtea fotografii de ophidieni încât pot

descrie amănunţit şerpii pământului, de la viperă şi până la uriaşul anaconda. Niciunul nu seamănă cu el. *Et pour cause,* spunea tata, care avea obiceiul de a amesteca vorbe străine în cele mai inocente fraze pe care le rostea.

Verde ca frunza pe unde ceilalţi sunt gălbui, albastru pe spinare, părea smălţuit. Nu venea niciodată prea devreme. Se târa leneş, unduind voluptos ca şi cum abia s-ar fi deşteptat dintr-un somn neînchipuit de dulce. Solzii lui de smalţ păreau lucraţi de mâna unui giuvaergiu, aruncau focuri reci şi, văzându-l, mi se părea întotdeauna că o mână invizibilă trage prin iarbă o frânghie bătută în nestemate.

— Iar am întârziat, fiule, susura, legănându-şi capul ca şi cum ar fi vrut să-mi arate cât se căieşte.

Cuvintele lui aveau inflexiuni dureroase, pătimaşe, care-mi aminteau de glasul mamei, aşa cum suna la început, înaintea naşterii lui Savel. Dar nu-şi isprăvea bine vorbele şi-l vedeam înhăţând o broască împietrită de spaimă, sau un şoricel pe care n-apucasem să-l zăresc. Zadarnic îmi alungam prietenii înaintea venirii sale, întotdeauna izbutea să descopere o vietate întârziată. Iar mila pe care *mi-o* trezeau victimele lui nu m-a făcut să-l urăsc nicio clipă. Nu-l înţelegeam şi mă atrăgea, îmi amintesc mirarea cu care l-am văzut pentru întâia dată înhăţând o broscuţă care-mi cântase cam o jumătate de oră, uitându-se galeş în ochii mei şi palpitând.

— Cum poţi...? am strigat, acoperindu-mi ochii.

— Iartă-mă, a susurat dureros, sunt atât de lacom... iar limba bifurcată a început să-i danseze caraghios, desminţindu-i rugămintea.

— Eşti întotdeauna doi, am spus.

— Nu, fiule, niciodată. Sunt legiune.

Şi s-a ridicat în coadă, drept ca un stâlp sclipitor, pentru a se prăbuşi încolăcindu-se într-un vârtej de văpăi.

— Şi lenea ţi-e prefăcută, am spus.

— Altfel n-ar avea haz, nu găseşti?

— Are haz să fii mereu altul?

— N-are. Nimic n-are haz. Dar trebuie să încerci.

E adevărat că nu mă plictisea niciodată.

Într-un rând, tocmai când îmi povestea nişte întâmplări nemaipomenite, lupta pe viaţă şi pe moarte a unui viteaz tânăr şi frumos cu un rege bătrân şi hain, care izbutise să-l prăvale într-o prăpastie fără fund, s-a întrerupt din vorbă. N-am avut vreme să-l întreb ce se petrecuse. Ca o săgeată scăpărătoare a ţâşnit printre ierburile care s-au mişcat o clipă în urma lui şi îndată m-am pomenit cu bunicul.

Toţi se tem de bunicul, deşi îl laudă fără încetare.

— Bun ca bunicul, spune tata.

— Drept ca bunicul, spune mama.

— Atotştiutor ca bunicul, spune Mihail.

Ajutorul bunicului. Stau ceasuri întregi în laborator, printre cuştile cu iepuri şi şoareci. Când ies de-acolo miros a iepure şi şoarec şi mi se pare că bunicul e un iepure mare, un iepure care-şi încreţeşte nemulţumit nasul şi-şi zbârleşte barba albă, iar Mihail un şoarece, dar nu un biet şoricel speriat, ci un guzgan cu ochi răi şi iscoditori.

— Te ascunzi? a întrebat bunicul.

Dacă mai făcea un pas, mă călca în picioare. Am sărit ca ars şi i-am sărutat mâna. Nu mirosea a iepure, mirosea a pământ.

— E frumos aici, am îngăimat, mai frumos decât în partea îngrijită...

Dar minţeam, nu mai era frumos, frumos fusese până cu o clipă înainte.

— Nu mă învăţa tu ce-i frumos, a spus mânios bunicul.

Şi-a rotit privirile şi a semănat cu Mihail. Atunci am zâmbit linguşitor.

— E frumos pentru că tu ai sădit grădina. Numai tu puteai sădi o grădină ca asta...

Faţa bunicului s-a îmblânzit şi mâna mare, cu vine groase, mi s-a lăsat pe creştet.

— Bagă de seamă, sunt şerpi pe-aici...
— Şerpi? am strigat cât mai îngrozit.
— Da, deschide ochii. Din pricina lor nu vreau să zăboveşti în iarbă.
Câte cuvinte.
— N-am văzut un şarpe de când străbat grădina.
— Într-adevăr? M-a privit lung şi i-am înfruntat privirea iscoditoare. — Bagă de seamă, a repetat, sunt vicleni. Pregăteşte-ţi un pietroi. Cum vezi unul, zdrobeşte-i capul. Şi a mai spus o dată, rostind răspicat fiecare cuvânt: Zdrobeşte... capul... şarpelui.
Îmi bătea inima şi-mi simţeam sângele trăgându-se din obraji, adunându-se acolo de unde ea se silea să-l alunge. Grădina nu mai era frumoasă.
— Aşa am să fac.
Nu-mi recunoşteam vocea.
— Bine, bine, a spus bunicul şi s-a depărtat cu mâinile la spate, călcând rar şi apăsat.
Nici nu pierise bine pe după pomi, că un râs subţirel mi-a ajuns la urechi şi Prietenul şi-a scos capul de după un bolovan, susurând:
— Atotştiutorul...
— Încetează, am spus. Oricum, e bunicul...
Dar el se tăvălea prin iarbă, sălta şi pleznea din coadă. Descria cercuri de flacără verde, de flacără albastră, şi râdea. Era atât de caraghios că nu m-am putut stăpâni şi am râs cu el, am râs, şi grădina a redevenit frumoasă. Numai şopârla nu mi s-a mai căţărat de atunci pe frunte, iar pierderea răcoroasei diademe a trupului ei e cea dintâi părere de rău de care-mi amintesc. Apoi zilele au urmat, darnice în făgăduieli şi minuni.
Prietenul era dibaci să născocească jocuri. Broaştele şi păsările îşi repetau cântecul, melcii nu-şi făceau niciodată casele altfel decât le făcuseră, iarba şi florile erau mulţumite de eterna lor înfăţişare, pietrele depănau mereu aceeaşi poveste. Poate că dacă el n-ar fi fost, m-ar fi

mulţumit cântecul, formele, culorile şi povestea. Dacă m-aş fi păstrat egal cu mine ieri şi mâine, ca ţestoasa refugiată în incoruptibila carapace a clipei, dilatată la dimensiunea vieţii, aş fi rămas, poate, copilul din lumea verde a monotonei purităţi şi n-aş fi bântuit şi astăzi de nostalgia grădinii pierdute. Aş fi fost în stare? Oh, aş fi fost, fără îndoială, în stare. De ce m-ar chinui altminteri duioşia cu care îmi amintesc că am cutreierat grădina, că şi eu am cunoscut grădina, că a fost o vreme când făceam parte din grădină ca pomii şi pietrele şi furnicile, respirând cu nevinovăţie şi primindu-i darurile de sunet şi culoare? Şi, mai ales, de ce n-o pot uita? Dar n-a căutat în universul candorii şi mi l-a deschis pe cel al îndoielii.

— Mulţumirea ucide, a spus. Sunt nemuritor.

Mă învăţa că broaştele pot să zboare şi ierburile să fie albastre.

— Unde ai văzut una ca asta?

— Sub pleoapele mele, spunea.

Punându-mă să răstorn bolovanul de după care se ivise atunci când l-am păcălit pe bunicul, îmi arăta larvele, gândacii şi râmele. Nimeni nu se pricepea mai bine să străpungă băşicile iluziilor, să hârşie poleiala faţadelor.

— Câtă linişte, şopteam, închizând ochii.

— Nu poate fi linişte, răspundea şi, într-adevăr, tunetul bubuia îndată.

Nicicând coroanele pomilor nu se zbuciumaseră mai desnădăjduit, nicicând iarba nu era mai sălbatec culcată la pământ şi nu cădeau atâtea păsări din cuiburi. Sau:

— Aseară am râs cum n-am mai râs de mult, spuneam. Mihail a adus un pui de urs, care juca după cum îi cânta.

— Ştiu. De o lună îl sileşte să joace pe jăratec.

Alergam să cercetez labele ursuleţului şi le găseam rănite. Nu l-am prins o singură dată minţind, deşi îşi spunea Amăgitorul, aşa cum îşi spunea Neadormitul, Vicleanul, aşa cum îşi spunea Oropsitul, Singuratecul, Prietenul, aşa cum îşi spunea Iscusitul. De asta n-am uitat ziua când mi-a

destăinuit taina cea mare.

Era ultima zi de vară. Simţeam împlinirea toamnei şi aşteptam desăvârşirea vălurilor ruginii, în care-şi oferă darurile. O mare recunoştinţă urca în mine, ca hohotul de plâns al fericirii.

— Fie şi numai pentru că a sădit grădina am să-i mulţumesc toată viaţa, am spus.

— Cui?

Am râs, mâingâind capul ager, cu sclipiri de nestemată şi oţel.

— Numai tu poţi pune asemenea întrebare, Amăgitorule!

— Nu, a spus. Cui ai să-i mulţumeşti toată viaţa?

— Bunicului, bine înţeles.

— E timpul să afli, a spus.

Nu pot uita cum ţârâiau cosaşii.

— Să aflu, ce?

Şi-a înălţat capul şi a împietrit pentru o clipă, închizând ochii. Apoi:

— Eu am sădit grădina, a spus. Am născocit fiecare fir de iarbă, frunzele şi florile, şi aş mai fi născocit şi altele. Am făcut jivinele cu viaţă în ele, păsări, dobitoace, târâtoare şi fiare, toate după soiul lor, şi aş mai fi făcut şi altele. Dar bunicul a găsit că sunt prea multe şi a început să se plimbe împreună cu Mihail prin grădină, mânios că iarba e verde, că vrabia zboară şi piatra stă locului. „Destul“, a spus. Şi l-a chemat pe tatăl tău, care a strigat: „Asta e iarbă, asta e vrabie şi asta e piatră!“ Era om în toată puterea cuvântului şi se minuna ca un copil, descoperind iarba şi vrabia şi piatra. „Da, da, a spus bunicul, aşa e. Iarbă, vrabie şi piatră“, iar Mihail îi îngâna şi bolborosea, repetând după ei cuvintele... Mă bucurasem de toate cel dintâi, eu le făcusem şi eu încercasem culoarea potrivită, unghiul aripii şi tăria stâncii, dar când i-am văzut lângă ceea ce se putea face mai bine mi s-a întors inima pe dos şi am născocit urzica şi ţintarul şi...

— Taci, i-am poruncit. E prea de tot! Oricine ştie că

bunicul a sădit grădina. *Şi a sădit bunicul o grădina în Pardosi, spre Răsărit...*

A râs şi s-a zvârcolit în iarbă, dar mi se părea că o mare desnădejde îl face să se zbuciume. Ştiam că nu minte. Mă uluia aberaţia proferată calm. Nu înţelegeam.

Mă pregăteam să-i pun unele întrebări când Mihail s-a ivit lângă noi.

— Dă-mi drumul!

Aşa cum se zvârcolise în iarbă, Prietenul se zbătea acum în pumnul lui Mihail. Nici n-apucasem să bag de seamă când se lăsase prins.

— Cred că bunicul are să-ţi spună două vorbe... Şi ţie, s-a întors către mine. „N-am văzut un şarpe de când tot umblu prin grădină“, hai?

Faţa lui frumoasă, mască pe care de obicei doar ochii de guzgan păreau vii, strălucea de mulţumire,

— Iscoadă! gâfâia Oropsitul. Slugoiule!

Dar nu izbutea să se desprindă din pumnul, pe care vinele nici nu se umflaseră.

— Lasă-l, Mihail, m-am rugat. Nu mi-a făcut niciun rău. Nu-i veninos. Nici n-am prins de veste că-i aici...

— N-ar fi trebuit să-ţi îngăduie să pui piciorul în grădină, mârâia Mihail. Dar e prea bun. „Aşchia nu sare departe de trunchi, i-am spus. Aşa, mic cum e, te duce de nas!“ „Eşti mâna mea dreaptă, a răspuns, dar mâna nu ştie ce gândeşte capul“. Am tăcut. Eu ştiu să tac. Dar acum ţin în pumn dovada. Pentru că văd mai departe decât vă închipuiţi...

Bătută în nestemate, dovada nu se mai zbătea. Trupul Iscusitului părea, în pumnul lui Mihail, un somptuos arc lipsit de coardă.

— Îţi aminteşti? a susurat atunci Oropsitul. Păşeam amândoi în lumină. Păsările ciripeau ca acum şi el adormise în picioare, sprijinit de trunchiul mărului. Frunzele secretau linişte şi umbră. „Ce-ţi doreşti?“ am întrebat, şi tu ai spus:

„Să stau veşnic la picioarele lui“. Îţi aminteşti?

— Am întrebat şi eu: „Dar tu?“ N-am să uit niciodată cum ai strigat: „Să pot gândi!“ „Mai încet, am spus, îl scoli din somn...“

— Fiecare dintre noi şi-a împlinit dorinţa...

— Unde ai ajuns! Fugărit, alungat de pretutindeni...

— Dar liber! a strigat Iscusitul, zvâcnind cu atâta putere că Mihail s-a clătinat, gata să cadă.

Am bătut din palme crezând că izbutise să scape, trupul scăpărător se răsucea însă la fel de neputincios în pumnul lui Mihail.

— Prostule, a râs ajutorul bunicului, n-ai fost şi nu vei fi liber niciodată!

Mi se rupea inima şi-mi doream o minune, să mă aflu eu în strânsoarea pumnului, iar Prietenul să poată luneca leneş printre ierburile bine mirositoare.

— Poate că ai dreptate, Mihaile, a spus, tu ai întotdeauna dreptate, dar ce pot face? Fără vlagă atârn, uite, şi nu mai am cuvinte... Fie-ţi milă şi descleştează pumnul. Cum să lupt, Mihaile, şi cum să încetez a lupta, când ăsta mi-e rostul? Fie-ţi milă şi iartă. Am să plec departe. Am să uit grădina şi speranţele crescute la umbra pomului. La umbra pomului. Mihaile, mereu la umbră, în umbră, înţelegi ce înseamnă?... Iartă şi descleştează pumnul. Nu spune nimic. Nicio vorbă, Mihaile, ştiu că ţi-e silă să vorbeşti cu mine şi nu-ţi cer să spui nimic. Atât te rog: tăcut, aşa cum ai milui un cerşetor, descleştează pumnul... Descleştează pumnul, Mihaile!

Lacrimile îmi curgeau pe faţă şi nu le ştergeam. Pricepeam că grădina nu va mai fi niciodată frumoasă, că nimic nu mai poate fi frumos. Un călcâi uriaş îmi apăsa grumazul. Toate păsările ciripeau.

— Destul, a spus Mihail.

Şi m-a apucat de mână. Nu puteam crede că străbat fermecata mea lume verde. Dar nu mai era ea. Mă lăsam

greu şi Mihail mă târa, sigur de el şi de dreptatea pe care o personifica. Eu nu eram sigur. Nu mai eram sigur de nimic. Târât împotriva voinţei mele, mi se părea că trebuie să mă prăbuşesc, că drumul prin ierburile care-mi biciuiau picioarele coboară şi mă tot împiedicam, mirat că pământul se mai întinde neted. Oropsitul tăcea.

— Am spus întotdeauna că eşti prea bun, a rostit triumfător Mihail şi, când am ridicat privirile, l-am văzut pe bunicul.

Stătea rezemat de trunchiul mărului, în inima părţii îngrijite a grădinii. Niciodată nu mi se păruse atât de înalt.

— *Ci şarpele era cel mai viclean dintre toate fiarele câmpului,* a spus calm bunicul.

Neobişnuit de calm. Mihail îşi întinsese braţele şi ne înfăţişa pe amândoi la judecată. Sub măr era umbră, dar razele se strecurau printre crengi şi pete de lumină jucau pe barba albă. Ca nişte ochi. O mulţime de ochi, clipind.

— Am să plec, a vestit Singuratecul.

— Du-te, Mihaile, a spus bunicul.

— Eu?

Nu se aşteptase. Nici eu.

— Da, tu. Du-te.

Mihail l-a privit o clipă, dar şi-a plecat fruntea şi, fără o vorbă, mi-a lăsat mâna şi l-a aşezat pe Oropsit pe iarba tunsă. S-a retras de-a-ndăratelea, ca şi cum ar fi nădăjduit că bunicul va face totuşi o mişcare, îngăduindu-i să rămână, apoi a pierit printre trunchiurile pomilor. Niciunul dintre noi nu s-a clintit. Bunicul s-a uitat la mine.

— Aşa dar, ai minţit.

Nu ridica glasul. Era vocea lui din zilele când povestea cum sădise grădina şi m-a mirat mândria ascunsă în cuvinte, aceeaşi mândrie. Nu părea supărat.

— Ce-ai fi vrut? a întrebat Prietenul, din iarbă.

Nu i-a răspuns şi m-am simţit deodată puternic.

Dacă ar fi fost supărat...

— Totul e o minciună, am izbucnit.

Mărunt, îmi dădeam capul pe spate.

— Ce anume?

Simţeam că ştie la ce mă gândesc şi se distrează. Asta m-a făcut să-mi pierd capul. De fapt, eram un copil, înţelegeam totul pe jumătate. Chiar dacă par a-mi aminti acum aşa cum numai un adult îşi poate aminti, atunci eram un copil. Nu ştiu bine ce-i amintire şi ce întregesc, poate că lucrurile s-au petrecut altfel, cu siguranţă că altfel s-au petrecut, mai simplu, dar straturile amintirilor se întrepătrund şi nu le pot izola. „Ce anume?“ întrebase bunicul.

— Totul, de la început. Mai întâi... grădina. El a făcut ce se vede, el, Iscusitul.

Cum poţi spune una ca asta? a zâmbit bunicul.

Zâmbea. Nu-mi venea să cred că buzele roşii i se întind printre albele tufe ale mustăţii şi bărbii. — N-ai învăţat, de cum ai fost în stare să înveţi: şi a *sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...?* Nu ţi-au repetat cu toţii, ori de câte ori i-ai întrebat: *şi a sădit bunicul, o grădină...?*

— Dar nu-i adevărat!

— Mă uimeşti, băiete. Să fiu eu şi să fie toţi ceilalţi atât de mincinoşi?

Zâmbea şi se juca ou mine ca un motan mare cu un biet şoricel.

— El a sădit grădina, am repetat, gata să plâng. El, el!

— Nu ştiu ce pui la cale, dar am să aflu, a spus.

Prietenul.

Îşi ridicase din iarba capul gingaş şi părea tot un odor fără preţ, minune ageră şi suplă. Lângă el, mare şi butucănos, bunicul semăna cu un idol cioplit în vechime.

— Încă nu ţi-a venit rândul, a rostit, la fel de liniştit, şi abia atunci am înţeles câtă siguranţă şi putere erau în faptul că nu se arăta supărat. Mi s-a făcut frică.

— Tu, s-a întors către mine, du-te acasă. Nu mai ai voie

să intri în grădină. Vom mai vorbi diseară.

Mi-am privit îngrozit prietenul. Nemişcat, cu ochii în ochii bunicului, nici nu mă lua în seamă. Nepăsarea lui m-a durut mai mult decât hotărârea care mă izgonea din lumea verde, ştia că acum iubesc grădina din pricina lui, ştia că nu ne vom mai vedea şi nu făcea o mişcare. Mi-am amintit că unul dintre numele pe care singur şi le dădea era Amăgitorul. Ceva s-a sfârşit în mine. Mi-am muşcat buzele şi m-am răsucit pe călcâie, apoi am alergat printre pomi.

Singur. Lacrimile mă înecau. Nu mai vedeam aleea şi goneam, izbindu-mă de trunchiuri. Durerea dinăuntru era făcută din prăbuşire, din teamă şi ură. Pierdusem tot. Strigam şi mă lamentam în gura mare, totul era ostil, de la Scăpărătorul care-mi înşelase dragostea, până la trunchiurile pomilor. Cu amara voluptate a suferinţei fizice, îmi simţeam faţa însângerată de odioasa lor realitate şi mi se părea că, la nesfârşit, îmi izbesc fruntea de trupul Amăgitorului, repetat ca o pedeapsă, ori încotro mă aruncam orbeşte.

Am alergat multă vreme prin grădină. Lunecam şi mă loveam de pietre. Crăcile mi-au sfâşiat cămaşa. M-au înţepat albinele şi păsările m-au mânjit cu alba lor murdărie. Urzicile-mi biciuiau picioarele, spini mi se înfigeau în palme. Ca o multiplă fiinţă servilă, grădina mă renegase, lupta să mă expulzeze. Eram doar un copil, dar punea totul în mişcare pentru a executa sentinţa bunicului şi am înţeles că, dacă mi-ar fi trecut prin minte să-i înfrunt voinţa, grădina m-ar fi silit să mă supun. I-am primit hotărârea cu un nou potop de lacrimi. Apoi, istovit, m-am îndreptat spre casă.

— Şi tu...? a strigat mama, dând cu ochii de mine.

M-a strâns la piept şi am simţit cu desnădejde mireasma grădinii, de care nările-mi erau încă pline. Trupul mamei miroase întotdeauna aşa. N-a mai spus nimic şi mi-am dat seama că nu va fi nevoie să-i povestesc ce se întâmplase.

— E tot atât de frumos? a şoptit.

Dar atunci a venit tata.
— Ce-ai păţit? a întrebat.
Mâinile-i atârnau moi.
— Nimic, a căzut din pom, a spus mama.
— Ce pom? a întrebat tata.
— A, nu, a spus mama. Un pom...
— Nu te mai astâmperi, a spus tata.
— Mă duc să-l spăl, a spus mama.
— E destul de mare să se spele singur.
— Nu vezi în ce hal e? Să nu-l vadă bunicul, te pomeneşti că se supără.
— Crezi? *O.K.,* du-te şi-l spală.
Tata a intrat în birou şi noi am urcat scara. Treptele de lemn trozneau. Numai când mama a închis uşa, am spus:
— Mai bine era mai puţin frumos!
— Taci, a spus mama. Dezbracă-te.

Buzele de gumă se mişcă neauzit. De când se mişcă? Şi, deodată:
— Dezbracă-te, spun limpede, dezbracă-te...
Alba platformă a rămas goală şi nu ştiu când a dispărut gingaşa siluetă.
— Dezbracă-te, spune omul cenuşia, dar eu sunt gol pe dinăuntru, e atâta vreme de când sufletul mi-a fost dezbrăcat.
Lumini se aprind, se sting.
— Ce mai aştepţi?
Îmi vine să râd. Nu aştept nimic. El aşteaptă.
— Şi dacă nu vreau, Mihaile?
A tresărit.
— Ah! spune. Aşadar... Degeaba, totul e pregătit.
Şi mesagerul a plecat.
Mesagerul? N-a fost un înger. E adevărat, a plecat. Mesagerul cui? Aş fi plecat şi eu cu el undeva, departe.
— Când a plecat?
— Adineauri. Eşti gata?

A stins lumina lămpii de masă. Am rămas în întuneric şi numai acolo, în fundul încăperii, luminile se aprind, se sting. Colorate. Ca nişte baloane de fiere şi sânge. Ca nişte baloane urcă, unele încet şi altele repede, urcă şi, când se izbesc de tavan, dispar. Sau trec prin tavan? Altele le iau locul. E frumos ca un joc cu bule colorate, bule cunoscute, uitate, regăsite. O ceaţă mi se pune pe ochi şi-n perdeaua lăptoasă...

...bule irizate, globuri în care fâlfâie, ca voalurile graţioase ale unor peşti exotici, enigmatice substanţe înzestrate cu viaţă fragilă. Am închis uşa grea, înaltă cât peretele şi ferecată ca o poartă de cetate. Parcă pătrundeam într-un muzeu. Mese lungi, înguste ca nişte tejghele, împărţeau în câteva culoare paralele spaţiul imens. De câte ori am intrat aici mi-am simţit nimicnicia.

Viaţa care îmbrăcase pe dinafară zidurile îşi trimitea franjurii în dreptul ferestrelor şi lumina din marea sală era verzuie, ca într-un acvarium. De o parte şi de alta a ferestrelor, pe mese cu tăblii de marmură albă, aşteptau neliniştitoare suporturi metalice purtând degetele eprubetelor, alambicuri răsucindu-gi gâturile transparente, mojare încăpăţânate, sticle pline cu prafuri şi lichide, al căror nume ciudat figura pe etichete însemnate cu litere mari şi cifre mărunte. Sus, sub arcadele bolţii, se mişcau într-una aripile uriaşe ale unui monstru înlănţuit, condamnat să se zbuciume acolo în eternitate. Zi şi noapte vâslea în gol, cu gemete şi scrâşnete pe care Mihail le potolea o dată pe an, când urca în pod şi turna ulei peste încheieturile fiarei. Mă temeam de răzbunarea balaurului de sub boltă şi nu îndrăzneam să-mi ridic privirile.

Pe mesele lungi şi înguste se aflau, unele peste altele, cutii de sticlă şi globuri colorate aşezate într-un surprinzător echilibru. Mi se părea că până şi cu răsuflarea aş. putea dărâma neverosimila construcţie, miracol de arhitectură transparentă, aşa că-mi ţineam palma în dreptul buzelor.

Respiraţia fierbinte îmi încălzea ritmic pielea şi, fără să vreau, ajungând să-mi sincronizez răsuflarea cu gemetele monstrului care-şi agita peste capul meu paletele, mă identificam cu el, ceea ce îmi dădea un straniu simţământ de teamă şi culpabilitate. Nu ştiu ca vreunul dintre fragilele recipiente ce închideau uluitoare mostre de gingăşie să se fi clintit vreodată şi, cu atât mai puţin, să fi lunecat de la locul lui, fărâmându-se pe cimentul verde şi risipind preţioasele substanţe pentru obţinerea cărora bunicul şi Mihail sacrificau generaţii de iepuri şi şoareci. Cuştile animalelor se aflau într-o altă încăpere, legată de marele laborator, dar prezenţa lor se făcea simţită prin efluviile din jurul nenumăratelor cuburi şi bule de sticlă. În laboratorul bunicului, frumuseţea mirosea pestilenţial.

Din pricina asta, pesemne, nu mă puteam într-adevăr bucura de gelatinoasele reţele aurii evoluând în catifeaua unui lichid negru, de efervescenţa mărgelelor multicolore susurând în masa unei materii cristaline, de irealul joc de lumini al grăunţelor vii închise în paralelipipedul albastru, de multipla feerie răspândită în recipientele straniu adunate, ca şi cum prin alăturarea lor s-ar fi urmărit călcarea sistematică a raporturilor fireşti, reglementând proporţiile dimensiunilor şi ale formei. La hotarul dintre viu şi inert fragilul lua înfăţişări seducătoare, dar mirosul dejecţiunilor trăda formula unei amăgitoare alchimii, denunţa caracterul grotesc al încercării de a converti putrescibilul în inefabil. O imensă înşelăciune, o lamentabilă scamatorie era pusă la cale în laboratorul bunicului. Nu speram să aflu vreodată ţelul pentru atingerea căruia sporea mereu numărul bizarelor mostre ale unor imposibile forme de viaţă, dar mă temeam instinctiv şi descopeream confirmarea vagilor mele aprehensiuni în contemplarea lentilei negre care pulsa ca o inimă, a florii indigo zbătându-se moale între pereţii de sticlă, a mâinii roşii cu degete albe ce se crispau pentru a se relaxa, se crispau şi se relaxau mecanic, inutil, într-o perpetuă şi sinistră caricatură a

gestului uman, tot atât de monstruoasă ca salamandra cu două capete şi broasca fără picioare gâfâind în spaţiile de sticlă ce le fuseseră atribuite. Nu înţelegeam, eram înfiorat, şi nu scăpăm totuşi prilejul de a mă furişa printre substanţele fără nume, ce exercitau asupra mea o invincibilă fascinaţie.

Ciudat, bunicul nu m-a izgonit niciodată, deşi, îndată ce mă vedea, Mihail începea să mârâie ca un câine de pază. Nici mamei nu-i plăcea să afle că zbovesc între pereţii laboratorului, una dintre puţinele împrejurări când era de aceeaşi părere cu Mihail, ceea ce mi se părea uluitor. Tata, în schimb, nu se sinchisea, odată ce aflase că bunicul mă îngăduie lângă el. De altfel nu se sinchisea de nimic. Spunea da sau *nu* şi nu se aştepta să primească răspuns. Vegeta în mijlocul nostru, atât de nehotărât, absent şi docil doar la îndemnurile bunicului, încât uitam uneori că face parte din familie.

Vestita noastră familie! Doar cele câteva sute de suflete din Pardosi o cunoşteau, dar printre ele era, într-adevăr, vestită. Între dealurile ce ne înconjurau, ca nişte străvechi metereze, se vorbea despre ea. Oamenii îşi povestiseră tradiţiile noastre ciudate de atâtea ori, înflorindu-le şi compensând ceea ce viaţa lor riguros reglementată nu putea furniza pe planul extraordinarului, încât împrumutaseră ceva din nobila naivitate a legendei.

Alături de atâtea familii, cărora timpul le-a risipit amintirea, Atrizii, membrii gintei Iulia sau Ptolomeii trebuie să fi împlinit la vremea lor, printre altele, aceeaşi inevitabilă funcţie socială. Mă gândeam uneori că, o dată cu familiile dispărute, au pierit legende mai semnificative decât isprăvile războinice ale măruntei căpetenii semibarbare din Mycene şi amănuntele nefericirilor domestice care-i stinseseră viaţa în umezeala unei băi întunecoase. Oare acum 3500 de ani mulţi oameni cunoşteau numele lui Agamemnon? De ce a supravieţuit atunci, mă întrebam,

însufleţind în asemenea măsură un diletant de geniu încât l-a îndemnat să păşească pe urmele de mult acoperite şi uitate ale Atridului, cu obsesia de a descoperi palatul în care trăise şi fusese ucis, cetatea de peste mare pe care a pustiit-o şi mormântul în care craniul îi albea, sub masca de aur? O întâmplare, îmi răspundeam, pusese faptele la îndemâna unui aed, o alta a apărat epopeea de soarta miilor de suluri dispărute, pe care alţii însemnaseră alte tradiţii. Cine mi-ar fi putut spune că familia noastră n-avea să se bucure şi ea de o la fel de binevoitoare ocrotire a hazardului?

Pardosi, denumirea unui podiş, devenise numele satului întemeiat între dealurile care-l limitau. Generoşi, localnicii îi botezaseră munţi. Cariere primitive extrăgeau piatra care lua drumuri necunoscute şi, pe măsură ce dealurile erau atacate, podişul cucerea un teren pietros, sterp în ciuda râului tăind în două satul. Era sărăcie la Pardosi. Dar oamenii izbuteau să trăiască şi rari erau cei ce plecau, ducând cu ei nostalgia platoului natal, albă farfurie ridicată spre cer. Nu ştiu ce virtuţi avea podişul, aer, climă, linişte şi explozii la carieră, dar amintirea lui m-a urmărit şi pe mine atunci când m-am aflat departe şi nopţile mă aduceau cu regularitate în peisajul neted, străjuit de zimţii inegali ai celor şase dealuri. Uneori mă surprindeam asemuindu-l cu o capcană.

Eram rupţi de lume. Calea ferată nu se încumetase să sape munţii şi să zvârle punţi peste nenumăratele prăpăstii ce ne înconjurau. Lumea se întindea dincolo de dealuri şi tata, de pildă, fusese o dată în lume. De acolo venise şi mama, pentru a nu se mai înapoia niciodată.

Bunicul nu se mai deplasase de nu se ştia când şi numai Mihail o pornea la uriaşe răstimpuri, trecea Muntele Orbului şi poposea în cel dintâi târg. Era o călătorie pe care o comentam în mine îndelung, deşi vorbele lui zgârcite nu mă ajutau mai deloc. Sau, poate, tocmai de aceea.

— Mihail pleacă mâine în zori, vestea bunicul.

Eram strânşi în jurul mesei de seară.

— Da? întreba tata.

Fireşte, nimeni nu-i răspundea. Tatii nu i se prea răspundea, în genere.

— Asta nu înseamnă că...

Bunicul nu-şi isprăvea fraza, dar mama se roşea şi spunea repede:

— Cred că nimeni nu s-a plâns, în ultima vreme...

— În ultima vreme, o îngâna ameninţător Mihail.

— Se întoarce pe seară, încheia bunicul.

Mă uitam la mama şi-mi venea să plâng. Niciodată nu mi se părea mai frumoasă decât în clipele când afla că Mihail urmează să lipsească de acasă. Părul arămiu prindea să-i scapere şi parcă o viaţă independentă îl făcea să tresară. Ai fi zis că se moaie şi respiră într-un ritm al lui, altul decât cel ce legăna catifeaua smeadă a pieptului. Ai fi zis că se trezeşte din somn. O dată m-am apropiat şi l-am atins cu vârful degetelor, dar am scos un ţipăt. Ceva a pârâit, un fluid electric îmi străbătuse braţul.

— Prostule! a şoptit mama, depărtându-se.

Am început să plâng. Încurcată, îşi frământa mâinile fără a cuteza să se apropie. Tata nu-şi ridica ochii din farfurie.

— Vin la bunicul, a spus bunicul.

Nu mă chema niciodată când eram vesel, când alergam de colo-colo, nu mă chema când încercam să mă joc.

— Întotdeauna când plângi să vii la bunicul, spunea.

Mă lua pe genunchi şi-mi dădea voie să-i despic barba. Mă înfăşuram în şuviţele calde mirosind a iepure şi plângeam ca o vietate măruntă, zbătându-se la pieptul lui. De mult băgasem de seamă că-i place când plâng. Nu făcea o mişcare, abia răsufla. Şi-l simţeam încordat, atent să nu scape niciun suspin.

— Mă duc să pregătesc ce se cuvine, rostea într-un târziu Mihail.

— Drum bun, spunea tata.

Mă uitam la mama şi nu voiam să plâng, văzând cât e de frumoasă şi ştiind că tocmai acum era inaccesibilă. Atunci surprindeam, aţintită asupră-mi, privirea bunicului.

— E frumoasă mama, spunea cu un zâmbet înduioşat.

Ca să nu izbucnesc în lacrimi, mă duceam în odaia mea şi mă sileam să adorm. Călătoria lui Mihail, părul viu al mamei şi zâmbetul bunicului se contopeau într-o halucinantă imagine. Iată, Mihail e pe drum. Drumul are culoarea frunzelor de toamnă şi se mişcă, drumul se mişcă şi Mihail stă pe loc deşi înaintează, deşi e împins de tresăririle ondulate ale drumului. Părul mamei ondulează sub tălpile lui. E călcat în picioare şi suferă, doar ştiu *că* Mihail poartă ghete potcovite. Cu ele striveşte mătasea ruginie. Strig şi plâng, întinzându-mi braţele pentru a-l apuca, vreau să mă agăţ de el dar a ajuns departe şi, ca să-l pot opri, ar trebui să calc la rândul meu peste pletele chinuite. În dreapta şi în stânga nu se află nimic, nişte hăuri, nişte bucăţi de cer, singurul drum e părul mamei întins până-n zare ca o fragilă punte pe care nu pot, nu vreau, nu sunt în stare să calc. În fund se profilează o fantasmă tentaculară, un monstru inform spre care Mihail se îndreaptă, şi ştiu că asta e *lumea.* Zâmbetul bunicului acoperă imaginea, cerul de deasupra nu era decât faţa lui şi mă pierd în pădurea albă a bărbii, hohotind, singur, desnădăjduit. Apoi totul începe să se legene, mă clatin şi:

— Băiatul meu, spune mama.

Mă deşteptam în braţele ei, respirând mireasma grădinii. Părul desfăcut se revărsa, mângâindu-mi obrajii.

— Mihail, şopteam, cu ghetele...

— Ssst, a plecat. Mama e fericită. Dormi…

Cam aşa decurgeau şi întoarcerile lui Mihail din lume.

Nu primeam scrisori şi nici vizite, dacă nu pun la socoteală timidele apariţii ale unuia sau altuia din sat. Dar satul însuşi nu primea vizite. Flăcăii plecaţi la armată se înapoiau cu câte un obiect nemaivăzut, care făcea ocolul

tuturor caselor înainte de a se întoarce pentru totdeauna la cel ce-l adusese. Numai că atunci era de obicei stricat, nu mai interesa pe nimeni şi-şi încheia cariera într-un şopron.

De la soldaţii lăsaţi la vatră am aflat că în lume e totul altfel decât la noi. Se descurcaseră greu în haosul lumii, unde se cuvenea să te porţi cu băgare de seamă. Numai militarii aveau buna cuviinţă de a se saluta. Ceilalţi treceau unii pe lângă alţii fără o vorbă şi, dacă salutai o femeie, riscai să fii luat drept necioplit.

— De ce? întrebam, iar ei îmi răspundeau, ridicând din umeri:

— Aşa... dacă-i totul cu capul în jos...

— Nu se poate, ziceam, dar ei îmi dovedeau că în lume nu se auzise nici de isprăvile bunicului. - Cum?

Vreţi să spuneţi că nu ştiu nimic, nici: *Şi a sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...?*

Părea de necrezut. Se jurau că nu mint. Tocmai când se mai obişnuiau cu ciudăţeniile lumii, se întorceau la Pardosi, reintrau în rosturile lor şi se sileau să uite cât mai repede tot ce apucase a se lipi de ei, gânduri şi gesturi şi întrebări. Pe seară, sub coroana nucului din curte, se regăseau în încântarea cu care îşi repetau legendele doldora de un farmec absent din ininteligibilele zvonuri culese de prin lume. *Şi a sădit bunicul o grădină...*

— Stai, ce ştii despre bunicul?

Era singurul domeniu pe care incertitudini şi-l mai disputau. Încolo, totul fusese lămurit de mult, nimeni nu era frământat de îndoieli pentru că povestea se ştia în amănunt, aşa cum se desfăşurase, aşa cum încă se desfăşura sub ochii tuturor. Fiecare-i putea lua celuilalt vorba din gură întregind un episod şi dezacorduri nu se pomeniseră sub coroanele nucilor atunci când povestea evoca cele petrecute *după.* Dar era deajuns ca un cârcotaş să spună *stai, ce ştii despre bunicul?* că o mare nesiguranţă îşi făcea loc în sufletele jinduind după certitudini. Unul zvârlea vorba că, descoperind o comoară, bunicul fusese

nevoit să fugă din ţara lui, unde zilele-i erau ameninţate.

— Cine l-ar putea ameninţa, şi cum? Nu, presupunea altul, coboară dintr-un neam de prin părţile noastre.

Soarta a fost fără milă cu el şi vitregiile vremurilor l-au risipit, mânându-i vlăstarele care încotro. Doar după veacuri de peregrinări prin ţinuturi atât de depărtate că nici numele nu le-a răzbit până la noi, i-a fost dat bunicului să se întoarcă la vechea vatră.

— Oare? îmi amintesc că tata zicea...

— Mama mea a auzit o dată...

Pe teren incert, tradiţionalele istorii dospiseră aşa cum nicio certitudine nu le-ar fi îngăduit. De mirare era faptul că noi, chiar descendenţii bunicului, nu ştiam mai mult. Poate pentru că era atât de bătrân, cu siguranţă cel mai bătrân om din Pardosi, şi nu-i plăcea să vorbească decât despre faptele lui, niciodată despre întâmplările prin care trecuse, nimeni nu ştia cum se ivise în sat. Toţi îl apucaseră acolo, împrejurare ce conferea legendelor o ciudată şi vagă vechime. *La început,* se spunea, înţelegându-se prin asta epoca mitică a sosirii bunicului, epocă fabuloasă, mereu împinsă într-un trecut a cărui labilitate nu mai supăra de mult. Egal cu sine, de neînchipuit ca băiat, adolescent sau bărbat în toată firea, bunicul devenise veşnic. Şi bun comun. De la copii la bătrâni, toţi îi spuneau bunicul şi rosteau vorba cu dragoste şi teamă şi respect. Bunicul.

Şi *a sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...* era una dintre legende, a cărei acţiune se plasa la *început.* Pe platoul sterp prezenţa unei grădini se cerea explicată şi legenda dăruia amănunte din belşug. Cunoscute, fazele succesive ale muncii bunicului deşteptau de fiecare dată o încântare identică. Era aceeaşi bucurie, mereu proaspătă, cu care se amintea că o *apă ieşea din Pardosi ca să ude grădina şi de acolo se despărţea în patru braţe,* lucru bine cunoscut tuturor. Pe lângă realitatea tangibilă a grădinii, cuvintele acestea dădeau legendei amprenta faptului

incontestabil, căci toţi hoinăriseră de-a lungul celor patru râuleţe ce se strecurau printre dealurile înconjurând podişul şi însăşi pomenirea lor sancţiona întregul. Urma îndată faimoasa poveste a pomului.

Clătinând din cap, aminteau cât îi dăduse puietul de furcă bunicului. Era un pomişor firav, care avea nevoie de scutece, ca un sugaci. Îl altoise cu celălalt soi de măr şi se străduise luni de zile să potrivească soluţia în stare să-l apere de dăunători. Toate furnicile, omizile şi goangele grădinii se năpusteau asupra puietului, de parcă ar fi ştiut că nu-i de o seamă cu ceilalţi, că seva-i e mai înviorătoare şi lemnul mai dulce. Văzduhul se întuneca din pricina stolurilor venite să se înfrupte din trupurile sutelor de fluturi aşezaţi unul lângă altul pe trunchiul subţire şi pe ramuri. Nemaivăzută arătare, pomişorul fremăta din mii de aripioare pestriţe, a căror vibraţie continuă articula un zumzet de motor. Viu de viaţa străină palpitând în mozaicul fragil al aripilor albe, albastre, roşii sau negre, părea o făptură desprinsă din feeria somnului, gata să părăsească grădina pentru a se avânta în visul din care fusese exilată. Norul păsărilor îi răpea lumina soarelui, tremurătoarea platoşă a fluturilor îi răpea aerul, iar bunicul se lupta cu păsările şi cu fluturii. Soluţiile pe care le născocise n-aveau putere sau răneau coaja fragedă. O crenguţă s-a uscat într-o noapte. Glasurile povestitorilor deveneau mai grave pe măsură ce evocau străduniile bunicului, nevoit să neglijeze grădina de dragul unui singur pomişor. Tot ce făcuse părea sortit pieririi. Mihail îl ajuta să păstreze în viaţă puietul. Din fericire, tata se întorsese tocmai atunci.

Nu înţelegeam pricina pentru care bunicul îl trimesese în lume, căci legenda era eliptică şi nu-mi îngăduia să pătrund taina ciudatelor cuvinte după care bunicul îl făcuse *după chipul său, după chipul bunicului l-a făcut, bărbat şi femeie l-a făcut.* Nu înţelegeam cum putea fi cineva bărbat şi femeie, ca un scaun două scaune sau un zmeu două zmee,

deşi Oropsitul din împărăţia verde şuierase cândva că bunicul nu va izbuti niciodată să facă ce doreşte. *Poate doar monştri, după chipul şi asemănarea lui,* adăugase, iar mie mi se păruse atunci că iepurele cu barbă albă mustăcea în taină, şoptind nişte vrăji din care se închegau ciudate făpturi schiloade, de felul celor din cuburile de sticlă. Aşa-l făcuse poate şi pe tata, care se purta stingherit, vorbea rar şi nu prea era ascultat nici când se hotăra să deschidă gura, de parcă toţi ar fi ştiut că vorbele lui nu puteau avea greutate, că nu era în măsură să le dea nici greutatea celui mai simplu şi mai scurt cuvânt omenesc. Ca şi bunicul, dar lipsit de tulburătoarea lui măreţie, tata era o ciudăţenie, un scaun două scaune.

Dar se înapoiase schimbat, mai sprinten şi mai sigur de el, ca şi cum *lumea* sau cineva de acolo l-ar fi curăţat de tot ce apăsa asupra lui, îngăduindu-i în sfârşit să semene cu oricare dintre oamenii pământului. Iar bunicul s-a bucurat şi *l-a pus în grădina din Pardosi ca s-o lucreze şi s-o păzească,* deşi tata nu se întorsese singur.

Povestitorii îşi luau vorba din gură, dornici care mai de care să slăvească frumuseţea mamei, iar tot ce spuneau acum suna a cântec. Am băgat de seamă că femeile se întreceau în primul rând să-i laude trupul, pomenind cu o ciudată neruşinare amănunte care mă făceau să roşesc, pe când bărbaţii se lăsau furaţi de magia unei evocări pure şi cuvintele lor păreau volute, imateriale şuviţe înălţându-se din arderea totală a patimei. Niciuna dintre cele ce vorbeau nu putea fi văzută în întunericul masat sub coroana nucului şi cuvintele ţâşneau de pe buzele femeilor cu o libertate pe care lumina ar fi împiedicat-o, poate. Cântau gloria sânilor, imperiul coapselor şi oazele. Un imn tainic celebra alchimia miresmelor. Aerul părea deodată încins, iar când glasurile femeilor se istoveau într-o şoaptă răguşită, aproape de tăcere, bărbaţii evocau culorile. Pomeneau cu fervoare verdele ochilor şi rugina stinsă a pleoapelor, vineţiul cearcănelor şi sideful unghiilor. Neîndurându-se să

depăşească evocarea, stăruiau cu toţii ca şi cum ar fi dorit să reţină printre ei, o clipă mai mult, făptura mamei.

— Aţi uitat urechile, spunea un bărbat şi, îndată, răsuflând adânc: Cochilii străvezii...

— Tălpile ei, ca nişte buze, spunea o femeie.

— Amintiţi-vă degetele, spunea un bărbat.

— Subsuorile, spunea o femeie.

Apoi se făcea tăcere. Respiraţiile se linişteau şi percepeam din nou foşnetul nucului, de parcă lumea, pentru o vreme concentrată în esenţe, s-ar fi răspândit şi, înviind, ar fi revenit în jurul nostru.

— *Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi amândoi vor fi un trup,* sunau cuvintele grele ca o cădere de cortină.

Gratuită la început, jertfă a fervorii, amănunţirea frumuseţii devenea explicaţie. Povestea nu cunoştea scuzele, textul se petrecuse *pentru că.* Irezistibilă, aşa cum abia adineauri recunoscuseră, frumuseţea nu constituia decât un amănunt necesar, prevăzut din vreme. Cineva luase toate măsurile în vederea respectării unui scenariu. Dacă frumuseţea nu s-ar fi aflat la îndemână lucrurile ar fi putut lua o altă întorsătură, ceea ce trebuia evitat, încă nu înţelegeam de ce. Sub coroana nucului, cu sufletul la gură, ascultam.

Şi mă bucuram împreună cu ceilalţi de succesele bunicului. Pomişorul începuse să se înfiripe, altoiul prinsese. Găsită în cele din urmă, soluţia miraculoasă împiedica năvala fluturilor şi a goangelor. Bunicul şi Mihail se puteau în sfârşit întoarce în liniştea laboratorului, unde îi aşteptau treburi neîngăduit de mult amânate. Tata vedea de grădină. Nu-mi era greu să mi-l închipui rătăcind pe aleile albe, ridicând braţul pentru a primi popasul unei vrăbii sau odihnind în vraja lumii verzi. Nu-mi era greu să mă văd sub trăsăturile lui, doar cunoscusem şi eu grădina şi făcusem parte din grădină, o dată cu pomii, cu iarba şi pietrele. Închideam ochii şi-mi închipuiam cel dintâi an în care mărul

făcuse două flori şi florile se scuturaseră şi merele, două, strângeau în ele soare. Bunicul le cerceta în fiecare dimineaţă, ars de o veche nerăbdare, şi în fiecare dimineaţă îi poruncea tatei, zicând:

— Din toţi pomii grădinii vei mânca, dar din mărul acesta să nu mănânci.

Îmi încleştam degetele peste buturuga pe care şedeam şi mă ghemuiam în mine, ştiind ce avea să urmeze. De câteva clipe mi se părea că văd şerpuind în întuneric o funie bătută în nestemate.

Şerpuind. În întuneric. Şerpuind. În întuneric. Şerpuind.

Îmi apropii palma de faţă şi n-o văd, îmi ating ochii şi nu mă pot ajuta. Abia acum îmi dau seama că, de la brâu în jos, nu mă mişc. Ca şi cum aş fi vârât într-o formă neagră şi forma asta e lumea. Omul cenuşiu a dispărut. Sau s-a înecat în beznă. Nu vreau să mă gândesc, nu vreau să-mi amintesc de el şi mai ales de împrejurările în care... NU VREAU, totul e în mine, se zbate în mine, dar NU VREAU, NU VREAU pentru că e neomenesc şi mă cutremur şi... MAI TÂRZIU, CÂND AM SA FIU MAI PUTERNIC, ACUM AM UITAT... Şi numai ceva şerpuieşte acolo, mai departe decât pot ajunge cu mâna, iar o durere nebănuită mă face să gem, strângând din dinţi.

— Mai tare, spune glasul fără modulaţii.

Dar nu vreau să strig. Din suferinţa mea se hrăneşte. Pielea cenuşie a feţii i s-ar destinde şi ticurile groteşti ar pieri, redându-i frumuseţea pierdută. De asta mă aflu în lagăr. Nu mi-a spus şi n-are să-mi spună niciodată, dar ştiu şi mă împotrivesc, pentru întâia dată mă împotrivesc frumuseţii, care pe faţa lui e impostură.

— Mai tare, spune Mihail, mai tare, şi suferinţa creşte după cum vrea, suferinţa îl ascultă ca o roabă.

Nu-i a mea durerea. Remuşcările nu-s ale mele. Capul schimbat e de vină, din el gâlgâie ca o apă murdară durerea străină şi se răspândeşte în vinele mele otrăvind,

stricând, difuzând miasme. Dar inima e a mea şi inima se zbate.

— Înţelegi?... Se zbate!

— Prostule, şuieră. Nu vrea să mori.

Şi râd pentru că sunt mai tare, pentru că durerea descreşte şi se face lumină. Sunt în lumină.

În plină lumină, sub lampa din sufragerie. Am mâncat în tăcere. De la locul lui, Mihail îmi zvârlea câte o privire îngheţată, dar îl simţeam nedumerit. Bunicul îşi ungea tacticos feliile de pâine şi muşca zdravăn făcând să-i salte barba, când mesteca. Nimeni nu vorbea, ca de obicei, niciodată nu se scotea o vorbă la masă, dar de astă dată mi se părea că tăcerea mă priveşte. Pentru mine, din pricina mea tăceau cu toţii. *Mai vorbim noi diseară,* spusese bunicul înainte de a mă izgoni din grădină şi oglinda bombată a ceainicului îmi arăta adevărata faţă, faţa monstrului. M-aş fi vâtrât sub masă, mai adânc, aş fi trecut sub duşumea în pivniţă numai să nu fiu acolo în clipa când bunicul avea să rostească liniştit:

— Băiatul ăsta e un monstru. Priviţi-i dovleacul nasului şi ochii bulbucaţi şi fruntea crescută neomeneşte, să încapă într-însa minciuna şi hula!

Am căutat pe sub masă mâna mamei şi mâna cu degete lungi, cântate sub coroanele nucilor, mi-a strâns mâna. Dar privirile mamei nu s-au dezlipit de pe sculpturile bufetului din fundul sălii, deşi le căutam, trăgând spre ea cu coada ochiului. Nu mă uitam la tata, ştiam că de la el nu pot aştepta ajutor. Şi auzeam într-una metronomul sec al pendulei peste ciocănitul linguriţelor în pereţii ceştilor, peste hârşâitul cuţitelor pe fundul farfuriilor.

— Copilul ăsta nu mănâncă mai nimic, a spus tata.

— Şi-a stricat foamea, a spus mama. A gustat ceva mai devreme.

Aş fi vrut să-i întăresc minciuna, dar îmi simţeam limba uscată şi grea, aşa cum auzisem c-o simt însetaţii.

— În fond, te priveşte, a spus tata.

Se schimbau prea multe cuvinte pentru a nu înţelege că masa se apropie de sfârşit. Am privit pe sub sprâncene şi l-am văzut pe tata împăturind şervetul. Mihail făcea gogoloaşe de pâine, mama stătea dreaptă, cu faţa către bufetul întunecat, pe poliţa căruia sclipeau vasele de argint.

— Mulţumim pentru masă, a spus Mihail, plecându-şi capul înaintea bunicului.

Niciodată nu l-am auzit mulţumindu-i mamei. Tata a dat să se ridice.

— O clipă, a spus bunicul, şi inima mi s-a oprit.

Inima indiferentă a pendulei bătea în gol. Strângeam cu disperare din dinţi. Mâna mamei.

— Mâine dimineaţă soseşte un om cu căruţele de pietriş pentru alei.

— Am să-l aştept, a spus tata.

Se ridicaseră cu toţii şi nu mă puteam desprinde de scaunul pe care mă chircisem. *A uitat. E bătrân şi* uită. Dar nu puteam crede. Mama şi-a trecut palma peste creştetul meu.

— Hai, mergem.

Dar nu puteam crede. M-am uitat spre bunicul şi i-am întâlnit privirea batjocoritoare. Era batjocoritoare? Împins de mama m-am apropiat şi i-am sărutat mâna.

— Ce-i cu el? a întrebat. Ce-i cu tine, băiete?

— I-e somn, a spus mama.

— Să doarmă, trebuie să doarmă.

Avea glasul din toate zilele, înfăţişarea de toate zilele, şi totuşi:

— Bunicule...

— Noapte bună, băiete.

Voiam să-i spun că ştiu, ceva trebuia să se întâmple şi eram pregătit pentru tot, n-avea nevoie să mă cruţe. Amăgitorul rămăsese în grădină, acolo unde nu mai puteam pătrunde. Singur şi mărunt stăteam înaintea mâniei, monstru chinuit, pregătit pentru pedeapsă. Voiam să-i

spun. Dar uitase şi mă lăsa cu o aşteptare nedezlegată, de parcă mă încordasem să împing un dulap şi l-aş fi găsit lipsit de greutate, ca o băşică. Undeva, în străfundul fiinţei, mă prăbuşisem. Numai el mă putea ridica, rostind cuvintele care doboară.

— Are să-ţi fie greu, a spus mama. Şi ţie...

Bunicul plecase. M-am simţit intrat pe un tărâm nesigur, unde totul era aparenţă. Cine sădise grădina? Pradă nopţilor, nu puteam trăi fără certitudini.

— Cine a sădit grădina, mamă?

— Copilul dragostei! a şoptit mama.

Mâinile-i căzuseră şi stătea dreaptă înaintea mea, iar ochii verzi îi străluceau prin două pânze transparente. Repulsii vizibile străbăteau indiferenţa pe care tata mi-o arăta. Eram prea mic pentru a înţelege, dar nu pentru a intui şi, cu delicatele antene ale vârstei care mă apropia de animale, recepţionam paradoxul din şoapta celei ce exala suferinţă în vorbe făcute pentru fericire. Prea mic pentru a pătrunde obscurele aluzii ale legendei, mă izbeam de mistere şi treceam prin impalpabila lor textură, nu fără a simţi un fior căruia nu-i dădeam nume. Dar eram sensibilizat, pregătit de o implacabilă voinţă în vederea urmăririi unui drum şi dacă asta nu puteam înţelege, resimţeam efectele condiţionării.

— Ce-am de făcut?

— Să aştepţi, a spus mama. Aşteaptă.

Şi m-am dus la culcare. *Dar dacă a uitat, într-adevăr?* Aveam un mijloc sigur de verificare şi am dormit iepureşte, abia aşteptând să se facă dimineaţă. Fără să ştiu, începeam să *aştept.*

Întâmpinat de blândeţea toamnei, m-am îndreptat către grădină. Am văzut frunzele îngălbenite şi-am primit în faţă răsuflarea pomilor. Dar, de la primul pas pe iarbă, am lunecat şi, când m-am ridicat, am simţit pe gât înţepătura fierbinte a unei albine. N-am stăruit. Cu capul în piept m-am răsucit încet şi am întors spatele grădinii pierdute.

Nesfârşite, clipele se înşiruiau înaintea mea şi, pentru întâia dată, m-am întrebat cu ce le voi umple. *Dar dacă m-a iertat şi grădina nu ştie?* Trebuia să-l întreb. Am aşteptat prilejul. De atunci bunicul a încetat să fie o simplă prezenţă, realitate pe care n-o contestam, dar împinsă la marginea existenţei, acolo unde nu mă stânjenea câtă vreme îndeplineam un ritual comod, şi a intrat neliniştitor în cercul zilelor. Prilejul de a lămuri dacă mă iertase nu a venit niciodată.

Lunile care au urmat m-au depărtat de mama. Simţeam că mă evită, îşi ferea privirile de privirile mele. Trupul nu-i mai răspândea mireasma grădinii, mersul i se schimbase. Se plimba cu tata. În laboratorul bunicului domnea o activitate febrilă.

— Toarnă asta în vasul al doilea din stânga, a spus bunicul, încredinţându-mi o eprubetă.

Pentru întâia dată mă asocia la munca lui. Am apucat cu amândouă mâinile tubul de sticlă şi l-am dus gâfâind de emoţie până la vasul în care pulsa lentila neagră, apoi am răsturnat lichidul galben din eprubetă peste strania vietate.

— Bunicule! am strigat.

Mă mir că n-am scăpat şi tubul, dar mai degrabă cred că ar fi trebuit să-mi rănesc palma în cioburile lui, atât de tare strângeam în neştire sticla fragilă. Un sfârâit, şi o lepră argintie pătase suprafaţa neagră a lentilei, ale cărei pulsaţii s-au accelerat. Mi se părea că se zvârcoleşte şi suferă, dar Mihail a râs fără pic de veselie, iar bunicul a întrebat liniştit:

— Te-ai speriat?

— O doare, am spus.

— Sigur c-o doare.

— Învaţă să priveşti durerea, a spus Mihail, şi n-am mai îndrăznit să scot o vorbă.

Am pus încet eprubetă pe marmura mesei şi am ieşit. Afară era soare. Dinspre grădină adia o boare fierbinte şi

umedă.

— N-ai să mai fii singur, a spus mama.

Se ivise în spatele meu şi, după multă vreme, am simţit că mă aştepta. Dar vorbele ei nu-mi spuneau nimic şi mă înfior la gândul că aşa am primit vestea naşterii lui Savel, ca pe o aberaţie. Personajele se aflau în scenă, resortul fusese pus la punct, numai că nu înţelegeam cum se va desfăşura mai departe povestea al cărei început era recitat sub coroanele nucilor. Dilemă măruntă, aşteptam să vorbesc cu bunicul.

Apoi a fost noaptea aceea de iarnă. Mă culcasem devreme, ascultând şuierul vântului în horn. Degete de gheaţă ciocăneau în geamuri, mereu mă ridicam din pat pentru a mă repezi la fereastră, dar nu vedeam în beznă decât palele albe zbătându-se ca nişte fantome şi nu înţelegeam cum pot avea fantomele degete uscate, în stare să izbească şi să smulgă sunete din sticlă. Cu ochii la dârele roşii, marcând contururile uşiţei de tuci a sobei, mă gândeam la omul de zăpadă din curte şi mă zgribuleam sub plapumă. Tras de omul de zăpadă într-un vis în care umblam prin grădina pustiită de viscol, am adormit pe nesimţite. Omul de zăpadă avea un cap triunghiular şi-şi învârtea fără rost limba bifurcată, trupul lui greoi semăna cu trupul bunicului şi din mătura tocită pe care o purta soldăţeşte pe umăr ţâşneau rafale de grindină. Păsări vitrificate cădeau în jurul nostru, clădind din trupurile lor troiene zornăitoare. Buza de jos mi-era rănită de greutatea unui ţurţure. Eram tot un ţurţure şi răsuflăm greu, buzele de gheaţă nu voiau să se mai desfacă şi nările mi se lipiseră, pleoapele mi se lipiseră, urechile nu mai prindeau nici şuierul îndârjit al vântului. Am scos un strigăt şi m-am deşteptat cu ecoul lui în urechi, dar nu era doar ecoul celui din vis, cineva striga într-adevăr şi am ascultat.

Focul se stinsese în sobă. Încăperea era luminată doar de lumina spectrală a zăpezii de afară şi strigătele se auzeau întruna. Numai balaurul captiv de sub bolţile laboratorului

putea scoate asemenea răcnete şi am început să tremur. Dintotdeauna mă temusem de răzbunarea lui, ştiam că ziua socotelilor trebuia să vină. Acum îşi rupsese lanţurile şi năvălea. din încăpere în încăpere, spărgea uşile şi dărâma pereţii, setos de sânge. Răcnea aşa cum niciun om n-ar fi fost în stare, amestecând în urletele lui gemete şi ţipete, înceta pentru câteva clipe şi din nou îşi ridica glasul într-o monstruoasă chemare, chiot de triumf şi tânguire, expresie animalică a suferinţei şi vestire a bucuriei apropiate. Mi-am vârât capul sub plapumă, dar am continuat să-l aud. Sărind din pat, am căutat bezmetic o ascunzătoare. Sub pat era prea întuneric şi în dulap simţeam că mă înăbuş. Atunci am folosit un răgaz, puţinele clipe de linişte dintre două urlete, pentru a deschide uşa. Am strigat,

— Mamă!

Tata cobora în fugă scara. A întors către mine o faţă încruntată.

— Ce-i cu tine? De ce nu dormi?

— Balaurul... am îngăimat.

— Încetează cu prostiile. Întoarce-te în odaie.

Şi a alergat în jos, pe trepte. Tremuram în pragul uşii, ezitând. Auzeam glasuri şoptite, tropot de paşi. Poarta de la intrare s-a izbit, apoi strigătul neomenesc a crescut sălbatic şi am năvălit înapoi, în adăpostul nesigur al încăperii pe care abia o părăsisem.

Focul ardea în sobă. N-am avut vreme să mă mir, că uşiţa de tuci a sărit în lături şi o şuviţă de flacără a început să se răsucească, susurând:

— Sunt aici, dormi. Nu te teme...

— Tu?

— Sst, nu s-a întâmplat nimic, dormi...

— Strigătele astea...

— Când te-ai născut *tu* n-a strigat. Acum a trecut de partea lor.

M-am prăbuşit pe podea, în faţa sobei.

— Mama!
— Am rămas singuri, fiule.
— Mama...
Trupul nu-i mai răspândea mireasma grădinii.
— Dormi...
— A spus că n-am să mai fiu singur. Cum strigă...
— N-asculta.
— Mi-e milă.
— Să nu-ţi fie. Urăşte!
Am tăcut. Îmi simţeam lacrimile pe obraji. Apoi, în şoaptă:
— Pe mama n-am s-o pot urî niciodată...
— Prostule! a izbucnit. *Voi înmulţi foarte suferinţele sarcinii tale,* a spus bunicul. *Şi întru dureri vei naşte fii,* a mai spus. Pe el să-l urăşti.
Dar nu-l auzeam.
— Ajut-o!
— N-o pot ajuta. Nimeni n-o mai poate ajuta. Du-te şi te culcă.
Eram doar un copil. În laboratorul bunicului domnea tot suferinţa, dar încă nu înţelegeam.
— Nu pot să dorm. Aşadar, nu m-ai părăsit... Vai, iarăşi! Auzi?... Nu ştiu să urăsc. Mi se rupe inima...
Din nou! Auzi ?
— Da. E preţul.
— Ce preţ?
— Al slăbiciunii. Al trădării.
— Nu vreau! Nu vreau să mai aud!
— Bine, fiule.
Şi n-am mai auzit nimic.
Bunicul însuşi a venit dimineaţa şi m-a găsit dormind în faţa sobei stinse.
— Scoală, leneşule, a rostit cu bunăvoinţă.

Ameţit, i-am spus bună dimineaţa, fără să ştiu ce spun. Apoi m-am deşteptat, într-adevăr...

— Era frig în pat... am început, dar bunicul mi-a tăiat vorba.

— Bine, bine, a spus, dar acum hai, repede. Ai un frăţior!

M-a luat de mână. Zâmbea şi-şi pieptăna barba, uitându-se la mine cu coada ochilor. Mi-era frig, dar n-am spus nimic. Lipăiam lângă el şi în casă domnea o linişte sătulă, care mistuia încă răcnetele din timpul nopţii. Mă temeam ca vreunul să nu fi rămas pitit într-un ungher, de unde să sară asupra noastră şi trăgeam cu urechea, dar nu, toate răcnetele fuseseră înghiţite şi casa părea cea dintotdeauna.

Mama era în pat. N-aş fi vrut să bag de seamă, dar faţa i se sluţise şi părul răspândit pe pernă îşi pierduse strălucirea. Lângă ea, un sul de pânză din care ieşea o fetişoară roşie şi boţită. Mama n-a părut să observe că intrasem în odaie şi nu şi-a dezlipit privirile de pe fetişoara roşie.

— Uite-l pe Savel, a spus bunicul. Ai să-l iubeşti?

— Da.

Mama îl privea aşa cum mă privise. Aşa cum, am simţit încă de atunci, n-avea să mă mai privească niciodată. Mă sileam să-mi stăpmesc plânsul.

— E un copil frumos, a spus bunicul.

— Da, a spus mama, fără să-şi întoarcă privirile. Copilul legii e frumos.

— Odihneşte-te, a spus bunicul. Eşti fata mea.

— Ştiu, a spus mama. Mi s-a făcut somn.

Împins din spate de mâna mare a bunicului, am ieşit din odaie. Tata dormea pe un scaun, în sufragerie. Îşi lăsase capul peste braţele încrucişate şi răsuflarea lui făcea să tremure franjurii feţei de masă. Prin ferestrele mari vedeam trâmbele de zăpadă şi mă simţeam mic, vinovat faţă de zăpadă, faţă de bufetul cu vase de argint, vinovat că naşterea fetişoarei boţite nu mă mişcă. Lumea era a celor mari şi ei se bucurau într-o dimensiune care-mi era închisă.

— Am să fiu o dată mare şi eu? l-am întrebat pe bunicul.

Privirile căprui, în care fulgerau steluţe de aur, s-au plecat şi m-au fixat îndelung.

— Nu te grăbi, a răspuns. Nici să fii mare şi nici să înţelegi. Bucură-te cât încă nu eşti tu şi mai ai dreptul să te bucuri.

Vorbea cu o ciudată blândeţe.

— Bunicule, am îndrăznit, m-ai iertat?

Degetele au început să-i răvăşească barba.

— Ţine minte vorbele mele, băiete. Bunicul te iubeşte şi are nevoie de tine.

— Înseamnă că m-ai iertat şi grădina nu ştie?

— Acum du-te şi te joacă.

— Bunicule...

— Du-te, am spus. Am treabă.

Şi a rămas nemişcat, uitându-se cum părăseam încăperea. Nu-mi răspunsese şi, de fapt, nu aşteptam să-mi răspundă. Nu mai puneam acelaşi preţ pe răspunsul lui, devreme ce acum mi se părea că grădina însemna prezenţa Prietenului care mă aştepta în ierburile niciodată atinse de coasă, iar acesta nu-mi înşelase dragostea şi-şi schimbase înfăţişarea pentru a se putea apropia de mine. Iarna l-ar fi împiedicat să răsară de după bolovanul pierdut în zăpadă... Cred că, în sinea mea, râdeam de bunicul, în ciuda vorbelor lui în doi peri, se lăsase tras pe sfoară şi-mi repetam întruna, cu accentul batjocoritor al Iscusitului: „Atotştiutorul... haha, Atotştiutorul...“ Amăgitor, Prietenul se dovedise, dar nu faţă de mine. Atunci, în grădină, se prefăcea indiferent şi m-a lăsat să plec fără o vorbă pentru a nu da de bănuit şi a ne apăra întâlnirile viitoare. Nu era adevărat că nu înţelegeam nimic. Eram mai deştept decât credea bunicul şi lumea lui, doar că descopeream cu strângere de inimă că asta nu mă prea bucură. *Bucură-te cât încă nu eşti tu,* spusese bunicul. 0are începeam să fiu eu?

Mă gândeam la suferinţa mamei, la animalicele ei strigăte din vremea nopţii, care-i aduseseră preţuirea bunicului, iertarea lui. Ce făcea bunicul cu toată suferinţa

de care era flămând? La ce-i trebuiau chipul sluţit al mamei, faţa urâtă şi opărită a micului Savel? Înţelegeam pesemne încă prea puţin dacă nu pătrundeam rostul urâţeniei, al suferinţei, care-mi păreau nelalocul lor într-o lume a soarelui, în lumea mea. Dar toate păreau a se înscrie firesc în lumea lor. Mama trădase (ce?) şi fusese însemnată pentru totdeauna. Descoperise astfel bucuria? Exista, deci, o bucurie slută?

Slutul se bucură. Se preface încă, deşi l-am recunoscut şi ştiu că e Mihail, un Mihail cu faţa răvăşită de ticuri, cu trupul schilodit. Pentru ce a trebuit să plătească? E doar o unealtă prea mult folosită, uzată şi încă utilă. Stă înaintea mea cu umărul stâng mai ridicat şi zice:

— N-ai vrut să strigi, atunci când te-am rugat, acum ai să vrei, ai să rogi să fii lăsat să strigi. Dacă mă rogi, cum nu sunt rău, am să-ţi îngădui...

— Nu...

— Bine, zise Mihail-slutul şi, printr-o mişcare a mâinii, înlătură un perete.

Multiplicat în zece exemplare, mă văd legat pe zece mese, de pe care zece perechi de ochi mă privesc.

— Câine, strigă cele zece guri ale mele şi o sudoare rece îmi lipeşte cămaşa de piele.

Capul schimbat îi înşeală pe cei zece, care nu mă recunosc drept al lor.

— Sunt voi, le spun, chiar dacă nu-s legat, înţelegeţi...

E o provocare grosolană, atât!

Dar mă privesc cu ură, toţi mă privesc cu aceeaşi implacabilă ură şi deodată încep să se zbată în legături. O putere hidoasă, vicleană, îmi palpează cu degete nevăzute trupurile, sondându-le tăria lăuntrică, eu sânt cel sondat în zece ipostaze, eu mă zvârcolesc pe zece mese de ciment ca pe zece butuci de abator.

— Nu strigaţi, le implor, pentru că ştiu că de tăcerea lor atârnă perpetuarea soarelui şi a iubirii, mâinile aspre ale libertăţii şi trilul neverosimil al privighetorii.

— Eu am răbdare, spuse omul cenuşiu, iar cele zece trupuri se răsucesc, izbind înfundat cimentul.

Feţele crispate devin hidoase. Sunt hidos aşa, cu pleoapele strânse sub care mi se ghicesc ochii daţi peste cap, cu trăsăturile desfigurate de parcă aş naşte de zece ori interminabilul chin al biruinţei, dumnezeiesc de hidos şi greu de misterul unei umanităţi sfârtecate.

— Nu strigaţi, nu strigaţi, şi lacrimile-mi scaldă faţa şi nu mai sunt decât aşteptarea sfârşitului, să se termine, oricum dar să se termine, pentru că oasele şi pielea şi muşchii şi nervii au o limită de rezistenţă dincolo de care se rup, sper, şi nu mai e decât absenţa, pauza de linişte care nu e nimic.

Cele zece trupuri se destind, alunecă nevăzut în dimensiunea întunericului, în vreme ce candoarea uitată a frumuseţii adolescentine le îmbracă feţele, contrastând violent cu scheletica duritate a genunchilor. În picioare lângă cei zece, aspirat de vârtejul tăcerii lor şi respins de ura închisă ce-i face inviolabili, mă clatin. Iar sub frunte, asurzitor, încep să sune clopote.

Clopotele sunau într-una şi vrăbiile se roteau peste acoperişuri şi neliniştea stolului sfârâia cenuşiu.

— E un mort puternic, am spus. Ştii ce mâini are?...

Uite-aşa!

— Minţi, a spus Savel.

Nici nu-şi ridicase privirile să vadă cât de mari erau mâinile mortului. Atent, stăvilea cu un beţişor alaiul furnicilor, silindu-le să cotească spre ochiul de apă rămas după ploaia de dimineaţă în adâncitura ce păstra urma butucului, pe care se spărgeau lemnele pentru foc. Acum butucul se afla în şopron. Furnicile ce dădeau de apă se neliniştеau, unele erau atrase şi se zbăteau în lentila lichidă, altele se întorceau şi se izbeau de cele venind din urmă.

— De ce le chinuieşti? am întrebat.

De cum încetase ploaia mă repezisem pe uşa din dos. Pietrele curţii erau ude şi luceau în soare, fumegând.

Dinspre grădină adia mireasma copilăriei. Dacă închideam ochii vedeam împărăţia verde, cu fiecare trunchi, piatră şi fir de iarbă. Întindeam braţul, dar degetele nu atingeau nimic. Atunci a venit bondarul. Se rotea în jurul meu, ţâşnea ca un tigru zburător (atât de mărunt încât, de fapt, îmi venea greu să nu-l iau drept bondar), din nou se întorcea să-mi zumzăie pe la ureche şi iar se repezea în recunoaştere. Dar era un tigru, mi-am dat bine seama şi m-am bucurat, pentru că e atât de uşor să te laşi înşelat. Totul e întotdeauna altfel. Racul uscat de Sete e împăratul racilor şi sub înjfăţişarea cerşetorului bătrân se ascunde vrăjitorul.

— Ce doreşti, tigrule?

Glasul cunoscut a susurat vesel:

— Zboară, zboară, zboară... şarpele zboară!

Am bătut din palme.

— Credeam că eşti un tigru, Amăgitorule...

— Ssst, sunt tot ce vrei. Nu ţi-am spus că eu le-am făcut pe toate?

A fost, într-o clipă şi la dimensiuni liliputane, cerc de flacără, vultur, palat şi Hopa-Mitică. Apoi, din nou, bondar. S-a jucat cu mine, întovărăşindu-mă. De fapt, mă călăuzea. Aşa am ajuns în sat, la casa mortului.

Acum îl întrebam pe Savel.

— De ce bat clopotele?

Lăsând furnicile, mă privea de jos în sus, cu ochii albaştri ai tatei. Ne aflam în curte. Îmi vine să râd, nici Savel n-are voie să intre în grădină. *Paza bună...* spusese bunicul. *Niciunul dintre voi n-a avut noroc cu grădina.* Mi s-a părut ciudat că fiul legii era lipsit de o bucurie ce-mi fusese îngăduită şi-l compătimeam uneori, spunându-mi că n-are nici măcar amintiri. Am înţeles mai târziu că, astfel, bunicul nu-i hărăzise nici remuşcări.

— De ce? a întrebat Savel.

Dar nu se îndura să-şi părăsească furnicile. Le chinuia mai departe cu beţişorul şi m-am întrebat dacă le-ar fi chinuit şi dacă ar fi cunoscut lumea înfrăţită a grădinii. Eu

nu pot chinui nicio vietate.

Apoi a venit un fluture cu aripi de păcură şi sânge. Se legăna într-un scrânciob nevăzut şi Savel l-a urmărit cu privirea până l-a văzut lăsându-se pe una dintre crizantemele mamei. *Nu pot să trăiesc fără flori,* spusese mama. *Dacă nu mai* pot *intra în grădină, am să-mi fac şi eu o grădină...* Mihail a mârâit ca de obicei, dar bunicul nu se împotrivise. Acum lua întotdeauna partea mamei. „Fata mea", îi spunea de când părul nu-i mai era viu şi trupul încetase să-i răspândească mireasma grădinii. De atunci avem crizanteme şi fluturi.

— Nu te mişca, a şoptit Savel, pândind. Îşi face vânt. E obosit.

Şi se apropia hoţeşte. Dar abia a întins mâna că fluturele s-a zvârlit în scrânciobul lui de aer.

— Porcule! a spus Savel.

— Şi de ce s-au speriat vrăbiile? am mai întrebat.

— Vreau un fluture, a spus Savel.

— Taci. Auzi cum cheamă clopotele?... La-cer, la-cer..

Sufletul mortului se ridică în cutia trupului, iese din ea şi începe să urce pe scara sunetelor. Sunetele vin unele după altele, se aşează în trepte, pe oare sufletul urcă. Ai văzut vreodată un suflet? E tot mortul din sat, dar nimeni nu-l vede... afară de vrăbii. Vrăbiile-l văd. Poate-l iau drept o sperietoare şi se tem de mâinile lui mari, care se sprijină pe trepte. Ce, nu crezi că urcă în patru labe?

— Ca un câine?

— Trebuie să se ţină bine. Poate să cadă... Până ajunge sus nu-i dă nimeni o mână de ajutor. Şi are de suit, nu glumă... Dacă ameţeşte?

— Să nu cadă, a spus Savel.

Privirile albastre scrutau imensitatea albastră. Era alb la faţă şi buzele începeau să-i tremure. Contagioasă, emoţia lui mi se transmitea.

— Mulţi cad, am şoptit, continuând să improvizez.

Crezi că-i destul să fie uşori, ca nişte frunze? Şi frunzele

cad.

— Nu vreau să cadă!

— Pesemne că mai bine de jumătate dintre ei cad.

Dacă mor atâţia... Poate că mortul de azi a şi căzut. Se rostogoleşte prin văzduh, ţipă şi nimeni afară de vrăbii nu-l aude. A-a-a-a!

Savel a început să plângă. E prost şi nu ştie să se joace. Vrăbiile se roteau într-una şi cerul era limpede.

— Nu se aude nimic, am mai spus triumfător. Nu se aude nici *buf.*

Dar Savel nu mai asculta. Cu faţa schimonosită de o spaimă opacă, a început să alerge spre casă. Poate că mama pândea la fereastră. A ieşit în poartă şi l-a luat în braţe.

— Ce i-ai mai făcut? a strigat către mine.

Plângând cu sughiţuri, Savel se zvârcolea, bâiguind:

— Nu vreau să cadă... nu vreau morţi...

— L-ai speriat, aşa-i? a spus mama. Ei lasă, că vine tata...

Într-adevăr, a venit. Şi-a descins cureaua.

— Hai, a spus, făcându-mi semn cu capul.

Era încruntat şi scârbit. Mama se uita undeva, peste capul lui Savel, şi m-am întrebat dacă cei adunaţi sub coroanele nucilor îi mai cântau frumuseţea. Ca o pasăre domestică, se îngrăşase.

Aveam să aflu curând că legenda nu întârziase să înregistreze metamorfoza, schematizând explicaţia până la depistarea adevărului ultim. Imaginea mamei, aşa cum fusese, se depărta în amintirile celor adunaţi pe seară, se închidea definitiv în cercul propriei ei magii, delimitându-se de cea a femeii care-l născuse pe Savel. Era un divorţ lent dar implacabil, un proces desăvârşit în minţile tuturor până la limita dincolo de care, nicio apropiere nemaifiind posibilă, cele două imagini se pomeniră despărţite. Acum se vorbea cu o înspăimântată admiraţie despre întâia femeie a tatălui meu, a cărei implacabilă frumuseţe născuse păcatul, şi

despre cea de a doua, calmă în îngreunarea legiuitei maternităţi, mamă prin excelenţă, după cum cea dintâi se dovedise, mai presus de toate, iubită. Un nume schimbat pecetlui ciudata sciziparitate şi, alungată de acasă, mama bântui nopţile satului şi visele bărbaţilor ca o nefastă întruchipare a veşnicei ispite, impură feminitate deghizată, cupă feciorelnică ascunzând veninul unei ucigătoare beţii. Mă uitam la a doua ca la o mamă vitregă, iar dorul meu rătăcea pe urmele nălucii nocturne care-şi flutura pletele roşcate fără a se mai teme de privirile reci ale lui Mihail, dorul se avânta în zbor odată cu ea pe deasupra podişului într-o ameţitoare fericire egală, copleşitoare şi incapabilă să se restrângă în cuvinte.

— Vii o dată? a spus tata.

De la naşterea lui Savel se schimbase, era autoritar şi toţi îl ascultau ca pe feciorul bunicului. Nu vorbea mai mult decât înainte, dar acum era deajuns să spună *da* sau *nu* pentru ca să înţelegem că auzisem o hotărâre definitivă.

N-a fost mai rău ca de obicei. Apoi m-am dus la bunicul. *Întotdeauna când plângi să vii la bunicul...* Fără să-mi dau seama, căutam să compensez pe planul afecţiunii lui ceea ce pierdusem în dragostea părinţilor şi, de la o vreme, relaţiile dintre mine şi ciudatul bătrân erau mai bune ca niciodată.

Balaurul se zvârcolea sub bolta laboratorului, dar nu mă mai temeam de el din noaptea când aflasem că urletele care mă treziseră din somn erau ale mamei.

— Iarăşi? a spus bunicul.

I-a trecut lui Mihail mojarul şi şi-a desfăcut braţele, primindu-mă la pieptul lui de iepure mare şi cald. Nu simţeam nevoia să fiu consolat, dar ritualul se instalase şi-mi dădeam seama că-i face plăcere.

— Fără să-l scuz pe tata, prea te porţi rău cu Savel, a spus mulţumit bunicul. Ce i-ai mai făcut?

— L-am speriat, am răspuns docil. I-am vorbit de mortul

din sat.

— Aşa!

Era numai ochi şi urechi.

— Întotdeauna îţi vâri nasul unde nu-ţi fierbe oala, a spus Mihail.

Freca în mojar o alifie verde şi ochii lui de guzgan mă priveau cu rea-voinţă. Bunicul m-a pus să-i povestesc totul cu de-amănuntul, apoi:

— Dă-i să frece amestecul, a poruncit, iar vorbele-i sunau ca o recompensă.

Nu i-am spus niciodată, bineînţeles, cât de indiferent îmi devenise laboratorul de când Prietenul îmi şoptise că munca îndârjită a bunicului era condamnată să nu rodească.

— De ce? întrebasem.

— Pentru că monştrii nasc monştri.

Dar adăugase îndată că eram încă prea mic pentru a pricepe şi schimbase vorba, lăsându-mă cu întrebări nedeslegate. Iar, pe măsură ce activitatea bunicului se deprecia în ochii mei, eram tot mai des invitat să mă alătur încercărilor pe care le ştiam inutile.

De câtăva vreme o nouă ciudăţenie fusese închisă într-un cub de sticlă pentru a se bucura de toată îngrijirea bunicului. Mihail veghea lângă cubul aşezat acum peste celelalte (ca o încoronare a timpului pierdut) şi avea sarcina de a introduce la ore fixe anume substanţe, fără ajutorul cărora neviabilul rezultat al multor luni de muncă s-ar fi descompus în nevinovate elemente. Ultimul vlăstar al laboratorului era o ciupercă violacee. Suprafaţa ei lucioasă evoca înfăţişarea unui mic animal jupuit, iar pe partea superioară a pălăriei apărea o feţişoară diformă, care-mi amintea chipul boţit, răsărit din sulul de pânză înfăşurând trupul nou născut al lui Savel. Lipsită de imobilitate, faţa miniaturală avea o expresie chinuită, la întărirea căreia contribuia culoarea tumescenţei. Sub centimetrul frunţii pleoapele lipite nu îngăduiau vederea ochilor, nasul plat

semăna cu botul unui calcan ale cărui buze se întredeschideau peste absenţa dinţilor, sugerând indecenţa unui orificiu. Faţa violacee ridicată către paletele balaurului spânzurat de boltă era susţinută de un picior mărunt, crescut dintr-o respingătoare grămăjoară de impurităţi.

— Vino încoace, îmi spusese bunicul, arătându-mi pentru întâia oară monstrul din cubul de sticlă. Ei?

Mândria din cuvintele lui, evident disproporţionată faţă de obiectul care o suscitase, m-a apropiat deodată de bătrânul în care am intuit un tovarăş de joacă, dispus să vadă o căruţă într-un scaun răsturnat. Uluit, descopeream că bunicul nu era decât un copil cu o imensă barbă albă şi, fără să fiu în stare să exprim asta prin cuvinte, simţeam că identificarea lui cu un iepure mare îmi fusese îngăduită tocmai de subumanitatea ce-l definea, în ciuda vârstei, nu ajunsese la complexitatea maturităţii. Reacţiile lui erau naive, extreme şi nenuanţaţe, înrudite cu reacţiile primare ale lumii animale. Pe atunci, fireşte, intenţiile bunicului îmi scăpau.

— Tu l-ai făcut? am întrebat, căutând să-mi ascund sila.

— Şi, bagă bine de seamă, trăieşte! a strigat bunicul, îşi freca mâinile şi zâmbea. Nu-şi găsea locul şi se tot întorcea către Mihail, căutând noi confirmări la martorul strădaniilor lui.

— Ajungem la liman, a spus Mihail, şi m-a izbit satisfacţia plină de răutate cu care vorbea. Încă puţin şi...

— Taci, Mihaile, destul!

Arăta către mine, fără să se ascundă. Mihail a articulat opintit:

— Numai *asta* mă nelinişteşte... şi bunicul a izbucnit atunci în hohote.

Mi-am amintit brusc de răcnetele mamei şi am făcut ochii mari pentru că râsul bunicului şi strigătele ei erau înrudite, veneau dintr-o aceeaşi lume înspăimântătoare, care nu era şi n-avea să fie niciodată a mea. Am presupus că era lumea oamenilor mari. Alb la faţă, ascultam hohotele bunicului,

silindu-mă deznădăjduit să înţeleg. Cineva sau *ceva* râdea în trupul lui mare, o dezlănţuire de forţe cutremurătoare, expresie a unei realităţi pe care mintea mea n-o putea imagina şi pe care *o* percepeam hotărât ostilă, cu neputinţă de interpretat şi incapabilă să se lase interpretată, realitate a nopţii, a sângelui, situată dincolo de tot ce era noapte şi sânge.

— Nu înţelegi nimic, Mihaile, spunea bunicul. Râdea şi repeta printre hohote: Nimic... nu înţelegi nimic...

Mihaile...

Atunci faţa frumoasă a lui Mihail s-a luminat şi privirile i s-au plecat.

— Nu sunt făcut să înţeleg, a şoptit cu o calmă şi tainică bucurie. Sunt braţul...

Şi era o înfiorător de umilă fericire în atitudinea lui. Bunicul a încetat să râdă, a răsuflat adânc şi pentru o clipă a fost, într-adevăr, Atotputernicul. Efluvii misterioase treceau de la unul la altul. Mă simţeam exclus din straniul univers pe care tăcerea lor îl crea, simţind că amândoi comunică, retrăiesc şi se înţeleg într-o zonă a abiselor, pentru care nu aveam nume. Tot ce realizam era că mă înşelasem. Cum putusem vedea, în neliniştitoarea prezenţă a bunicului, deghizarea unui inofensiv tovarăş de joacă? Şi cine-mi va spune vreodată ce se-ascundea în trupul bătrânului iepure cu barbă albă?

— Ai să-l ajuţi pe Mihail, a rostit deodată.

— Eu?

Nu mi-a mai răspuns şi Mihail mi-a trecut fără vorbă un recipient, învăţându-mă cum trebuia spălat.

Acum, după ce le-am povestit de ce fusesem bătut, îmi dăduseră să frec în mojar alifia verde. Monstrul violaceu din cubul de sticlă crescuse imperceptibil şi l-am surprins de două ori deschizându-şi botul de calcan. Aveam impresia că oftează. Dacă nu mi l-a făcut mai atrăgător, mila mi-a nuanţat întrucâtva repulsia. Îmi producea şi acum aceeaşi instinctivă aversiune, dar am descoperit în el o victimă, faţă

de care aversiunea se vedea dezarmată, aşa cum sila faţă de gândacii de bucătărie mi-era tulburată de o stranie compasiune, provenită din remuşcarea cu care mă ştiam om, în vreme ce le era dat să fie şi să rămână gândaci. O simplă întâmplare, un capriciu al naturii îmi hotărâse o poziţie privilegiată faţă de vietăţile condamnate şi, din pricina asta, îmi era cu neputinţă să le strivesc sub talpă cu egala indiferenţă a lui Mihail.

— E gata alifia, am spus.

— Bine, a spus şi bunicul, cercetând conţinutul mojarului.

Apoi m-a pus să iau din el câte o fărâmă, s-o rostogolesc între degetul mare şi cel arătător pentru a o transforma într-o bobiţă verde, iar, când toată alifia a devenit astfel o grămăjoară de bile minuscule, mi-a arătat o tijă metalică înzestrată la un capăt cu un fel de cupă flexibilă. Cu acea neobişnuită lingurinţă trebuia să hrănesc avortonul violaceu, dându-i câte bobiţe putea înghiţi.

Abia a simţit în dreptul buzelor fărâma verde, că monstrul şi-a deschis botul. Nu mesteca. Boabele verzi dispăreau pur şi simplu, alunecau mistuindu-se în piciorul disgraţios, unde se prefăceau în elemente utile creşterii şi în necurăţeniile din care piciorul răsărea. Îi dădusem vreo şapte bobiţe când şi-a strâns buzele, vădind că-i sătul.

— Nu mai vrea, am spus, dar bunicul mi-a poruncit să nu mă depărtez.

După un timp, botul de calcan s-a căscat, într-adevăr, şi am urmat să-l îndop. Mi se părea că-l hrănesc pe Savel. Era o senzaţie ambiguă, în componenţa căreia scârba se unea cu o stranie duioşie. Uneori închideam ochii pentru a nu mai vedea feţişoara violacee, dar o spaimă absurdă mă silea îndată să-i redeschid, cu teama că, în scurtul interval, i se întâmplase ceva. Nu ştiam ce primejdii pândeau bizara excrescenţă, dar o bănuiam asaltată de duşmani nevăzuţi şi mila şi sila făceau din mine paznicul devotat al monstruoasei imagini a fratelui meu. O legătură tainică se stabilea astfel între noi şi ea urma să se închege atunci

când mă aflam lângă Savel. Era un copil frumos, mai frumos decât mine, şi totuşi o vagă repulsie, împletită cu duioşia faţă de o fiinţă mai mică şi mai fragilă, punea involuntar stăpânire pe mine când îl atingeam în timp ce ne jucam sau când îl vedeam alergând prin curte şi împiedicându-se. Alături de el duioşia mă încerca în primul rând, fără a elimina tulburele reziduri ale repulsiei, în vreme ce sila mă domina în laborator, incapabilă să elimine cu totul, o milă aparent nelalocul ei. Pe măsură ce se scurgeau zilele în care hrăneam ciuperca violacee, ataşamentul meu echivoc creştea. Creşteam şi Savel şi eu.

O vară secetoasă se abătuse asupra platoului. Nu ştiu ce se petrecea în grădina devenită inaccesibilă, dar ierburile pe care le vedeam pe buza şanţurilor se uscau şi frunzele rarilor pomi din sat sunau, când se atingeau, ca nişte bani. În zăpuşeala toropitoare ne căutam adăpost pe malul râului cu ape scăzute, intram în şuviţa călduţă, dar îndată ce ieşeam pe mal ne simeam ca bolnavi. Nicio scamă de nor nu păta cerul albastru. În căutarea umbrei ne-am tot depărtat de sat şi, într-o bună zi, am descoperit ungherul râvnit.

Era o carieră abandonată. O cunoşteam de mult, aşa cum o cunoscuseră generaţiile de copii care se jucaseră în cotloanele ei de piatră, dar cu o noapte în urmă, poate datorită unei explozii mai puternice la una dintre carierele în activitate, sau din pricina unui cutremur natural, un perete de stâncă se prăbuşise. Pe lângă el curgea unul dintre râuleţele pomenite în legendă, unul dintre cele patru braţe ale râului *care ieşea din Pardosi ca să ude grădina* şi, nemaiîntâlnind acum obstacolul de piatră, începuse să se reverse în craterul carierei, formând o cascadă anemică dar, pentru noi, spectaculoasă. Debitul modest al râuleţului se dovedi suficient pentru a umple văzând cu ochii văgăuna şi pentru a ne furniza astfel comoara nesperată a unui lac. O bulboană se învârtejea în mijlocul ochiului de apă, albastru şi limpede, în care se priveau pereţii de piatră

rămaşi în picioare. Părea un decor de teatru şi, măcar că niciunul dintre noi nu văzuse vreodată un decor, frumuseţea neaşteptatei oaze de răcoare ni s-a părut din capul locului propice jocului pe două planuri, al realităţii şi al fabulosului, condiţie esenţială a oricăruі joc.

Ca de obicei, pretextul lui s-a ivit întâmplător. Stând pe malul lacului îmi priveam imaginea răsfrântă în albastra oglindă circulară când, trecând în goană pe lângă mine, unul dintre copii m-a împins din greşeală. Am încercat zadarnic să-mi păstrez echilibrul şi am căzut, ba, datorită mişcărilor dezordonate pe care le făceam pentru a mă menţine pe muchea de piatră, am căzut mai departe chiar decât aş fi bănuit, aproape de bulboană.

M-am pomenit sorbit de vârtejul de apă, răsucit ca o păpuşă lipsită de voinţă şi, înainte de a-mi da seama ce mi se întâmplă, am fost lipit de fundul pietros, pe care cu câteva zile în urmă mai păşeam. Apa, limpede şi nevinovată cu o clipă înainte, era opacă, răscolită de o furie neînţeleasă. Un vacarm asurzitor se declanşase, nu ştiu dacă urlam eu sau bulboana urla, amândoi probabil, şi nu-mi puteam îndrepta trupul. O putere hotărâtă mi-l apăsa pe patul de piatră. Înainte de a fi izbit de fund mă dădusem de câteva ori peste cap şi pierdusem simţul orientării. Voiam să ies la suprafaţă şi mâinile mi se opreau pe colţurile pietrei, tăioase ca nişte brice. O dată, din nou şi din nou. Abia atunci am simţit zbătându-se în mine panica şi i-am auzit proorocirea înnebunită: *Aşa se moare, în larmă şi spaimă...* Forme întunecate străpunse de cercuri de foc mă înghesuiau, năvăleau peste mine, din mine, silind să mă-năbuşe. Am văzut faţa radioasă a lui Mihail, gura larg deschisă a bunicului hohotind, apoi totul a fost durere, o imensă piatră care mi se vârâse sub piele, îmbrăţişându-i formele, strivind tot ce era cald şi viu.

Nu ştiu cum m-am zbătut sub apa destul de străvezie pentru a le îngădui copiilor rămaşi pe mal să-mi urmărească îngroziţi mişcările, dar acolo, pe fundul presărat cu brice de

piatră, m-am simţit deodată liber. Apăsarea care-mi plumbuise trupul se risipise. Fără să-mi dau seama, mă târâsem şi ieşeam din puţul bulboanei. Am izbit piatra cu tălpile, într-o ultimă încercare şi m-am ridicat în uralele celor de pe mal, am răsuflat şi totul în mine a redevenit cald şi viu.

Tremuram, când m-am prăbuşit pe o lespede încinsă de soare. Cercuri colorate mi se învârteau sub pleoape. Dar copiii mă înconjurau cu o atât de zgomotoasă şi aţâţătoare admiraţie încât n-am întârziat să zâmbesc.

— Un fleac... am şoptit.

Căldura topea ultimele bucăţi ale pietrei care luase, sub apă, forma trupului meu. Blazat şi puţin împins într-o depărtare ce nu mă smulgea din mijlocul copiilor, le primeam strigătele neîncrezătoare, zvâcnind din umeri şi cred că ajunsesem să mă autoconving de curajul pe care mi-l presupuneau.

— Vrei să spui c-ai putea... încă o dată...? a întrebat o fetiţă, înecându-se în propriile ei cuvinte.

Cozile blonde i se ridicau pe după urechi ca două cârlige şi m-am aruncat orbeşte în ascuţişul lor.

— Oricând, am spus.

Cu ochii măriţi, s-a apropiat de mine. Mirosea a soare.

— Şi acum?

Am zâmbit şi m-am ridicat încet, privind-o. S-a făcut tăcere. Şi deodată am văzut decorul de piatră, lacul limpede străpuns de mişcarea vârtejului şi cerul.

În liniştea albastră mi-am auzit inima. Savel a început să plângă.

— Potoliţi-l, am spus.

Şi cu o tristeţe sfâşietoare, niciodată simţită, m-am aruncat în apă. Înotam împroşcând şi mă întrebam pentru ce port în mine atâta tristeţe. Mă descopeream bătrân şi mă vedeam ajuns la bulboană, supt şi lipit de fund, mă vedeam târându-mă spre stânga şi izbind cu tălpile fundul

de piatră. Când m-am ridicat din nou pe lespedea fierbinte am rostit cu un calm mai obositor decât ceea ce făcusem:

— Totul e să nu-ţi pierzi capul...

Copiii răcneau, mă băteau pe spate. Fetiţa cu cozi blonde se lipise de umărul meu şi Savel râdea, smiorcăind. Dar, deşi abia acum le meritasem, laudele şi înflăcărarea m-au bucurat mai puţin decât atunci câind le primisem pe nedrept. Şi o imensă ruşine m-a făcut să evit privirile fetiţei cu cozile ca două cârlige de undiţă.

— Păi... încerc şi eu, a spus un băiat.

S-a aruncat în apă şi i-am urmărit mişcările, totul se vedea bine şi am fost sigur că are să reuşească. A reuşit. Simţeam o oboseală care nu mai lăsa loc nici pentru tristeţe, nici pentru ruşine. Apoi a urmat o adevărată năvală, toţi voiau să se cufunde şi se cufundau într-adevăr, învingând bulboana. Ceea ce păruse ieşit din comun devenea faptă curentă şi aureola mea s-a destrămat înainte de a-mi lăsa răgazul să înţeleg de ce fusesem trist şi de ce mă năpădise ruşinea. Descoperisem cu toţii un joc nou şi, ca nişte automate, ne aruncam în bulboană, ieşeam la mal şi din nou ne zvârleam în vârtejul care nu ne mai speria, pe care-l domesticisem şi de care dispuneam pe rând, ca de o jucărie.

Numai Savel nu cunoştea bucuria bulboanei. Era cel mai mic dintre noi şi se mulţumea să asiste la zbenguiala generală, aşezat cuminte pe un bolovan şi muindu-şi picioarele. Dar, într-o bună zi, a cerut să-l luăm cu noi în bulboană.

— Taci, am spus, uite o piatră cu cioburi de oglindă.

Fetiţa care mă silise să mă arunc de bunăvoie în apă l-a luat în braţe încercâmd să-l înveţe un cântec, dar Savel plângea fără lacrimi, bătea din picioare şi nu putea fi liniştit în niciun fel. Smiorcăiala lui ne plictisea pe toţi, pentru că era cald, pentru că era linişte, pentru că nu ne gândeam la nimic.

— Bine, du-te dracului, a strigat un băiat mare (un fel de

om de lut cu o hălăciugă de păr roşu, un prostălău care nu scotea de obicei o vorbă, mulţumindu-se să râdă fără să înţeleagă nici el de ce) şi, ridicându-l de jos, i-a făcut vânt în lac.

Apoi a început să râdă, uitându-se la noi în căutarea unei aprobări. Dar râsul i s-a sleit pe buze, toţi încremenisem şi fetiţa cu cozi blonde a izbucnit în plâns. Nici când m-am aruncat în apă nu-mi venea să cred că tot ce se întâmplase era adevărat şi-n urechi îmi stăruia liniştea străpunsă de râset şi plâns, hohote atât de asemănătoare încât îşi pierdeau semnificaţia şi nu mai erau decât simple convulsii sonore, zgomote sfârtecând o pace de care nu ne fusese dat să ne bucurăm. Mă aruncasem în apă fără să gândesc, la fel m-aş fi scărpinat dacă ceva mi-ar fi umblat pe braţ, şi doar când le-am perceput răceala şi undele au început să clipocească sub braţele mele, am simţit spaima, de parcă în spaimă mă zvârlisem şi înotam prin valuri de spaimă. Incapabil să scoată un sunet, Savel se mai zbătea, cu gura plină de apă. Apoi l-am văzut pierind în vârtejul tăcut şi m-am cufundat, am întins braţele şi l-am cuprins. S-a muiat deodată ca şi cum ar fi socotit că nu trebuie să mai lupte, că n-are nevoie să se obosească de vreme ce eram acolo şi-mi putea încredinţa, împreună cu trupul, şi groaza, şi răspunderea. Moale şi neajutorat, se lipise de mine, iar pentru prima dată de când sărisem în apă o sălbatecă duioşie a pătruns spaima detaşată de obiect, spaima pură de care eram plin. Abia atunci mi-am dat seama că spaima e Savel. Descoperirea tardivă a amplificat-o, punându-i în lumină dimensiunile (de parcă nenumărate braţe ar fi aprins la un semn nişte torţe menite să scoată din beznă adâncimile unei imense săli, din care doar un singur element fusese vizibil), acum tremuram, mâinile şi picioarele îmi bâţâiau şi plângeam sub apă, cu lacrimi cărora nu le puteam simţi arsura. Aruncându-mă într-o latură, mi-am tras fratele pentru a ieşi cu el din coloana rotitoare şi-n clipa aceea, lipită de pieptul meu şi ridicată

spre mine, i-am văzut faţa. Atunci o repulsie invincibilă mi-a desfăcut braţele, alungând duioşia şi schimbând fulgerător sensul spaimei, pentru că faţa cu pleoapele lipite, faţa crispată pe care o întrezărisem era cea a monstrului violaceu din cubul de sticlă.

Nu ştiu cum am ieşit la suprafaţă. Gâfâind, călcam apa. Vedeam ca prin ceaţă siluetele copiilor de pe mal şi o greaţă sfâşietoare îmi întorcea stomacul. Apoi, ca şi cum amintirea a ceea ce nu puteam uita m-ar fi ajuns din urmă, am înotat repede spre mal, m-am ridicat tremurând pe lespedea caldă şi, în patru labe, animal chinuit, am vomitat îndelung, golindu-mă de spaimă şi silă. Ca mânat de o teroare atroce, m-am mai târât o clipă, încercând să măresc depărtarea dintre mine şi ceea ce se afla acolo, sub apă, până am căzut amorf în prăpastia deplinei absenţe.

Dar absenţa nu mi-a fost îngăduită decât pentru o durată fragilă. Pătrunsesem într-un alt timp, a cărui dimensiune suplimentară anula evenimentele timpului nostru aşa cum rapida rotire a unui disc bariolat anulează ţipătul distinct al culorilor. Nu mai ştiam nimic pentru că nimic din timpul pe care-l părăsisem nu mai putea fi identificat acum şi totul se traducea prin absenţă. Era un echilibru precar, noua dimensiune neputându-se împotrivi în mod eficace dimensiunilor tradiţionale, cărora le aparţineam. Am perceput apeluri vagi, tot mai insistente, lumea mea se infiltra sau eu eram aspirat, readus la dimensiunile pe care le părăsisem. Am simţit atingerea lumii pe obraji. Deschizând ochii, am întâlnit privirile speriate ale fetiţei cu cozi blonde, care, plecată peste mine, mă pălmuia.

— A deschis ochii!

— Ridică-l.

Un glas de bărbat. Fetiţa m-a ajutat să mă scol şi o durere străină mi-a împuns tâmplele. Am văzut lacul, cerul şi pereţii de piatră. Am strigat:

— Savel!

— Ai cam încurcat-o, fiule...

Bărbatul necunoscut îmi făcea cu ochiul.

— Toţi au fugit şi am rămas singură, spunea fetiţa.

Numai eu n-am fugit şi l-am chemat. Credeam că n-are să mă audă, era departe pe drum, dar eu am strigat, am strigat...

— Tu?

— Mă cunoşti? a întrebat bărbatul, şi din nou mi-a făcut cu ochiul.

Era înalt, slab şi avea o faţă triunghiulară. Părea un muncitor de la carieră.

— Nu te cunoaştem, a spus fetiţa.

Atunci l-am văzut pe Savel. Era întins pe mal şi apa şiroia din hainele lui. Trupul bărbatului mă împiedicase să-l văd.

— Ţine-te drept, a spus fetiţa.

— Hai, sus, a spus străinul.

Ajutat de ei, m-am apropiat. Faţa lui Savel era albă şi privirile albastre rătăceau. S-au oprit o clipă asupra mea, apoi au lunecat mai departe. Trupul mărunt era zguduit de sughiţuri. Şi pentru că Savel trăia, pentru că era atât de mic şi sughiţa şi-i tremurau buzele am simţit un nod în gât şi m-am repezit spre el.

— I-a scos apa din burtă, a spus fetiţa. Uite-o, asta-i apa din burta lui...

Mândră, arăta pietrele ude. Când l-am luat în braţe:

— Vreau acasă, a spus Savel, absent şi parcă mirat.

Nu-şi dădea seama că fusese smuls şi el din timpul care nu era al nostru. Fericit să-i simt trupul, îl strângeam în braţe şi mi se părea că trupul lui Savel justifică cerul şi soarele.

— Trebuie să plec, a spus străinul.

Îl recunoscusem, aşa că m-am mulţumit să spun:

— Întotdeauna vii la timp...

Fetiţa mă privea mirată.

— Cum întotdeauna? Nici nu-l cunoşti...

— Hai, duceţi-vă acasă, a spus bărbatul.

Şi din nou mi-a făcut cu ochiul. I-am zâmbit.

— De ce faci cu ochiul? a întrebat fetiţa, iar el a rostit nepăsător:

— Ei, cine ştie?

Eu, fireşte, dar nu trebuie să arăt că ştiu.

— Vreau acasă? a spus Savel, formulându-şi dorinţa de parcă ar fi pus o întrebare.

Fiecare cuvânt al nostru se auzea neobişnuit de limpede, ca şi cum ne-am fi aflat pe o scenă, ca şi cum lacul şi cerul şi pereţii de piatră ar fi alcătuit un decor plantat acolo din eternitate, anume pentru noi.

— Bine, am spus. Mergem acasă.

Bărbatul cu faţa triunghiulară ne-a însoţit doar până la drum, apoi şi-a luat rămas bun şi a pornit la deal, în vreme ce noi ne-am îndreptat spre sat. Fetiţa sporovăia într-una:

— Uite ce mac. E tare cald. Eu n-am să spun nimic.

Şi o libelulă. Dacă spun, nu mă mai lasă nici pe mine.

Vedeţi? Norul seamănă cu tata. Am să vorbesc şi cu ceilalţi, să tacă şi ei. Uite ce şarpe strivit.

Am tresărit şi am privit fără voie îndărăt, unde silueta bărbatului cu faţă triunghiulară nu se mai vedea, în praf zăcea o fâşie de piele negricioasă, lungă cât un creion. Fetiţa a mişcat-o cu piciorul. Pe dedesubt era neagră de furnici.

— Hai la groapa cu furnici? a întrebat Savel.

O imensă mirare stăruia în el. Nu-şi dădea seama, dar clipele trăite în durata celuilalt timp, a timpului incomensurabil şi străin de tot ce defineşte timpul, îl însemnaseră. Pentru noi murise şi înviase, dar nu ştia asta şi purta în el imensa mirare a nou-născutului, poate că totul îi apărea altfel de cum fusese obişnuit, poate că descoperea amănuntele lumii pe care le înregistrase înainte şi se mira, doar pentru o fracţiune de secundă, că erau aşa cum erau, amintindu-şi îndată că le cunoştea. Încă nu-şi pierduse aerul absent, privirile albastre-i erau inexpresive şi faţa imobilă.

— Eu am ajuns, a spus fetiţa, oprindu-se în poarta unei

case.

Ne-am urmat drumul singuri. Era cald şi mă simţeam vlăguit. Cămaşa şi pantalonii lui Savel se uscaseră. Mă tulbura faptul că păşeşte încet, nesigur, răsucindu-şi gâtul într-una şi privind gardurile şi casele cu atenţia unui vizitator străin. Îşi ţinea buzele întredeschise. Şi mi se părea uluitor faptul că tocmai imperceptibila şuviţă de aer care se strecura printre buzele lui însemna viaţa, tot ceea ce abia îi refuzasem.

— Hai să ne aşezăm puţin, am spus, când am ajuns acasă.

Nu mă mai ţineau picioarele. Ne-am aşezat pe trepte şi am privit în tăcere florile mamei, ofilite deşi le stropea de câteva ori pe zi. Nu mă mai gândeam la nimic şi Savel tăcea cuminte lângă mine. Eram chinuit de dragoste şi remuşcări, obosit şi chinuit. Mi-am pus palma peste mâna lui Savel şi el şi-a întors faţa către mine şi mi-a zâmbit. Atunci tot ce era tulbure s-a precipitat şi am început să plâng. Savel mă privea cercetător, cu buzele întredeschise, acum nu mai zâmbea dar nu era nici mirat, nici neliniştit, mă privea doar ca şi cum ar fi vrut să-şi întipărească în minte trăsăturile mele, ca şi cum i s-ar fi poruncit să nu le mai uite pentru că i se va cere să le reproducă întocmai cândva, şi eu plângeam liniştit, cât de liniştit se poate plânge cu sughiţuri înăbuşite. Lacrimile curgeau fără să-mi aducă alinare. Dimpotrivă, pe măsură ce plângeam suia în mine o amărăciune iremediabilă, o milă depăşind pricina care o declanşase. Acolo, pe treapta de piatră, îl plângeam pe Savel. Şi din nou ne aflam amândoi pe scenă, fără să ştim, din nou treptele şi curtea şi florile veştede alcătuiau un decor instalat din vremi imemoriale pentru protagoniştii unei pilduitoare tragedii.

— De ce plângi? a spus bunicul.

Nu-l simţisem venind şi n-am avut vreme să mă mir că mi se adresează, fără a se sinchisi de Savel, copilul legii. M-am

pomenit în braţele lui, la pieptul lui de iepure mare şi cald.

— Înţeleg, a spus. Ai aflat... E adevărat, a murit, dar nu mai aveam nevoie de el.

— Nu, am şoptit în barba albă, udă de lacrimile mele.

— Ce, nu?

— Nu înţeleg...

Tremuram şi mă temeam să întreb.

— Cel pe care l-ai hrănit cu bobiţele verzi. Credeam că ştii... nu? Atunci de ce plângi?

Am scos un strigăt.

— Plânge? a întrebat Savel.

— Da, a spus bunicul. Îi auzeam vorbele răsunând în cutia pieptului, ca amplificate de un straniu ecou.

Închisesem ochii şi mi se părea că mă aflu singur, în beznă, într-un înspăimântător peisaj cu pereţi şi hăuri de piatră peste care cuvintele bunicului bubuiau, reluate la infinit: Plânge, dar e cu bunicul...

Murise. Monstrul violaceu murise. Îl ucisesem în fundul lacului şi murise în cutia de sticlă, pentru că bunicul nu mai avea nevoie de el, dar avea nevoie ca eu...

— Să nu mai plângă, a spus Savel.

— De ce? E bine să plângă, a spus bunicul. Aşa-i că-ţi face bine să plângi?

Făceam nu din cap şi plângeam, incapabil să răspund, incapabil să port pe umerii mei povara pe care o simţeam coborând, apropiindu-se cu inexorabila încăpăţânare a fatalităţii. Acolo, la pieptul bunicului, lacrimile mărturiseau că ieşisem din copilărie şi că începeam să devin eu.

— Nu-mi place să plâng, a spus Savel.

— Sst, a făcut bunicul.

Şi o cortină s-a lăsat peste noi.

O cortină circulară, fără deschidere. E atât de măruntă scena pe care mi se îngăduie să mă mişc acum încât, dacă întind braţele, simt cu vârful degetelor răceala faldurilor. Zgomotul sălii nu răzbate până la mine. Şi a trecut atâta vreme de când s-a lăsat cortina încât mi se pare că

spectacolul nu va reîncepe niciodată. Faust... Hamlet... e curios că nu-mi pot aminti.

E frig şi întuneric şi linişte. De ce nu încep o dată? Sau s-a sfârşit totul? Parcă am fost uitat în culise, odată cu recuzita. Am auzit de mult o poveste ca asta, era iarna şi cineva povestea într-o sală plină de fum... am uitat. Dacă m-aş putea barem întinde, dar spaţiul nu-mi îngăduie să mă întind pe podeaua goală, maşiniştii nu s-au îndurat să uite nici măcar un scaun.

Mă sprijin de cortină şi simt pătrunzându-mi în oase răceala umedă. Cortina e de piatră. Podeaua e de piatră şi sunt sigur că şi tavanul, dacă l-aş putea atinge.

Mihail mi-a îngustat scena, scena mea s-a închircit, e o carceră.

Mă vârâsem în spatele dulapului, în care domnul Iosif păstra materialele folosite în orele de lucru manual. N-am înţeles niciodată de ce se retrăgea acolo peretele, unii spuneau că avuseseră de gând să aşeze în nişă o statuie, ca şi cum o statuie putea avea vreun rost aici, în subsol, alţii ziceau că era locul sobei, dar soba se afla dintotdeauna în colţul ei, lângă uşă. Acum dulapul astupa intrândul şi eu mă vârâsem acolo ca într-o carceră, căţărându-mă pe dulap şi dându-mi drumul dincolo, printre pânzele de păianjen.

Din toată şcoala, sala mare a domnului Iosif era locul care-mi plăcea mai mult. Totul purta aici semnul lui, începând cu masa circulară, pe care o lucrase şi în care-i regăseam faţa rotundă. Cele două adâncituri pentru borcanele cu vopsea figurau ochii, iar şanţul unde puneam pensulele indica locul gurii. Dulapul pe după care mă vârâsem fusese făcut după trupul viu al profesorului nostru, a cărui haină avea nenumărate buzunare, pline de unelte împrumutând câte ceva din farmecul celui mai umil membru al corpului didactic. Banala lui şurubelniţă avea drept mâner un cap de femeie, pe buzele căreia întârzia un surâs ambiguu, iar braţele cleştilor cu care lucra închipuiau doi balauri. Folosea drept riglă barba de metal a unui mag,

pe care-l apuca fără fasoane de mijlocul trupului. Îşi făcuse compas dintr-o balerină de lemn, având un ac la condurul stâng şi o cretă la cel drept. Pe pereţii sălii de la subsol spânzurau obiecte ciudate, cu lemnul satinat de întrebuinţare, dar fără ajutorul domnului Iosif nimeni n-ar fi putut ghici la ce slujeau. În mâinile lui deveneau rindele, menghini, ciocane. Modelele de traforaj pe care ni le împărţea n-aveau niciun înţeles, păreau prototipuri ale unor forme bizare, menite utilizării într-o lume fără contingenţe cu lumea noastră. Le asamblam după indicaţiile lui şi pe masă se înălţau palate a căror frumuseţe ne tăia răsuflarea, oraşe văzute din perspective vertiginoase, cutii reducând la dimensiuni şi funcţii utilitare risipa de volume a catedralelor, în colţul rezervat atelierului de legătorie stăruia mirosul cleiului şi vagul iz de mucegai al cărţilor, iar întotdeauna mi s-a părut că mirosul e al marii prese care comprima volumele între două plăci, închipuind botul unui animal fantastic. Manivela, cu ajutorul căreia placa superioară cobora de-a lungul unui ax filetat, avea forma unei mâini ce silea fiara să-şi închidă botul peste cărţile urmând să fie legate.

Există poeţi ai tărâmurilor exotice, ai parfumurilor decantate în fragilele fiole ale cuvintelor, poeţi ai materialelor somptuoase. Domnul Iosif era poetul materiei prime. S-ar fi mirat dacă cineva i-ar fi spus-o, dar candoarea lui era a primitivilor şi lumea rodea sub privirile sale, ca sub atingerea unei baghete magice.

— Să vedem, spunea.

Nu ştia niciodată ce putea deveni ciotul de lemn găsit în curte, sau ghemotocul de sârmă.

— Să vedem.

Şi în vreme ce privirile nu i se deslipeau de pe obiectul ajuns în marea sală de la subsol, mâinile-i extrăgeau din el posibilităţi adormite, supunându-l unor neverosimile metamorfoze.

Înfăţişarea domnului Iosif nu trăda prin nimic însuşirile

omului, şi faptul mă durea ca o minciună. Rubicond, jovial, părea un exemplar de serie. Puţin transpirat, înconjurat întotdeauna de subtila boare a alcoolului ca de o undă trădătoare căreia zadarnic se silea să-i stăvilească emisiunea şi de perceperea căreia era conştient, freca în mers pereţii de parcă ar fi vrut să se dizolve în duritatea lor. Se ştia vinovat şi se purta în consecinţă, străduindu-se să ocupe cât mai puţin loc. Se pare că n-a luat o singură dată cuvântul în consiliul profesoral şi evita cu încăpăţânare să se aşeze la masa din cancelarie, în jurul căreia profesorii se adunau în timpul recreaţiilor. În ochii lor de altfel, nu se deosebea de omul de serviciu.

Dar în mijlocul nostru, al copiilor, se simţea la largul lui. Atunci puterea nebănuită de către adulţii condiţionaţi să aprecieze un alt soi de putere se manifesta nestingherit şi mi se părea că lemnul, metalul şi culorile devin instrumentele unei bizare orchestre, cărora le indica intrările pentru celebrarea unui surprinzător ritual. Din clipa în care rostea modestele cuvinte:

— Să vedem...

totul se transforma şi lumea încremenită în tipare amorfe redevenea vie. Degetele cu peri roşcovani stimulau naşteri. Materia căpăta nume, informul devenea obiect. Creaţia se săvârşea cu fireasca obişnuinţă a exercitării unei funcţii biologice, fără transe sau condiţii speciale.

— Dumneavoastră semnaţi acte de naştere, am spus la prima lecţie, iar domnul Iosif s-a uitat lung la mine şi mi-a întins un ciot.

— Ia vezi...

Am luat craca uscată şi răsucită. În jurul nostru elevii forfoteau, se jucau cu neverosimilele instrumente de pe pereţi.

— Un şarpe, am spus.

— Îţi plac şerpii?

— Nu ştiu, nu cunosc decât unul.

— Da, da, a spus domnul Iosif.

Apoi şi-a lăsat palma pe creştetul meu şi mi-a răvăşit părul.

— Aş vrea să pot vedea şi eu, am spus.

— Au să încerce să te prostească…

— Cine?

— Ceilalţi.

Dar atunci s-au auzit strigăte, unul dintre băieţi răsturnase o oală cu vopsea şi l-am văzut înălţându-şi mâinile, roşii ca însângerate. Toţi copiii s-au repezit şi şi-au muiat palmele în vopsea.

— Proştilor! a strigat domnul Iosif.

Aveau mâinile pătate de sânge şi m-am uitat fără să vreau la palmele mele, îngeresc de curate. Mi-am răşchirat degetele şi mi s-a părut că am două stele la capătul braţelor. Domnul Iosif a luat un şomoiog de câlţi, a turnat gaz dintr-o sticlă şi le-a dat băieţilor şomoiogul, să se cureţe de vopsea. Eu mă tot uitam la palmele mele.

Nu mai mi-a vorbit nici în ora aceea, nici în orele următoare, dar îi surprindeam din când în când privirea, întorcea repede capul şi, nu ştiu de ce, mi se părea că mă urmăreşte îngrijorat. Acum ne împărţea coli de hârtie pe care le acopeream cu vopsea şi ne învăţa să le suprapunem feţele mânjite. O coală fusese dată cu galben, alta cu roşu. Când le desfăceam, urmăream încântaţi amestecul culorilor născând lumi stranii, care-şi aşteptau exploratorii. Puteam folosi orice culoare şi mă îmbătăm cu nuanţe, rătăcind cu ochii întredeschişi printre serpentinele fluide. Recunoşteam peisaje mlăştinoase înţepate de suliţele dispuse în snop ale stufului, tundre acoperite de licheni, bălţi în adâncurile cărora unduiau ierburi necunoscute. Alteori descifram ceruri populate de stele haotice şi, cu vârful pensulei, corectam explozii astrale. Transparente vietăţi migrau pe colile abia desfăcute, întindeau pseudopode şi se imobilizau într-o graţioasă extensie finală. Am avut impresia că se epuizau în spasme leneşe, murind sub ochii mei, şi m-am surprins

identificând amestecul de verde şi albastru de pe nevinovatele coli cu binecunoscutele lumi din cuburile de sticlă ale bunicului. Din ziua aceea farmecul jocului s-a destrămat.

Mă gândisem rar la bunicul, în ultima vreme. Internatul se afla într-un oraş de care auzisem din poveştile soldaţilor şi nimeni, într-adevăr, nu se sinchisea aici de bunicul. Ciudată, *lumea* mă întâmpinase cu maşini, lumini colorate şi cinematografe. Numai noaptea, în somn, revedeam cu încântare grădina şi-i recunoşteam cotloanele, noaptea eram fericit ca pasărea care-şi regăseşte cerul şi mă deşteptam trist, între pereţi pe care nu juca umbra niciunui pom.

Mihail venea duminica. Mă apuca de mână, strâns aşa cum mă apucase când m-a târât la judecată înaintea bunicului, şi pornea cu mine la plimbare. Cât ne aflam în oraş nu scotea o vorbă, privea nemulţumit oamenii şi casele, poate pentru că mulţi trecători întorceau capul, uimiţi de neobişnuita lui frumuseţe. Ca o statuie coborâtă de pe soclu, păşea drept, cu pas egal. Dar o dată ajunşi la loc deschis, la poalele dealului, se oprea şi ne aşezam pe câte o buturugă.

— Spune, rostea, pironindu-mă cu ochi de guzgan, îi povesteam măruntele întâmplări ale săptămânii, lecţiile şi ce ni se dădea de mâncare. Asculta încordat, parcă fără să clipească. Erau momentele cele mai neplăcute, n-aveam nimic de ascuns, dar concentrarea cu care asculta mă nelinişte pentru că simţeam cum sondează freamătul dindărătui fiecărei vorbe, silindu-se să-i smulgă mărturisiri. Stingherit, începeam să lungesc pauzele dintre cuvinte, le pierdeam şirul. Nu mă ajuta, nu spunea nimic şi nu arăta că încurcătura mea i-ar fi făcut plăcere. Stătea la fel de încordat, căutându-mi privirile, dar tocmai nemişcarea lui îmi sugera gândul că se îndoia de tot ce-i spuneam, presupunând că-i ascund taine reprobabile. Simţământul de vinovăţie pe care mi-l insufla mă supăra şi sfârşeam prin a

mormăi:

— Cam asta...

— Am să-i spun bunicului, zicea, şi în gura lui cuvintele aduceau a ameninţare.

Apoi, monoton ca o lecţie învăţată pe dinafară, îmi împărtăşea noutăţile de acasă. Toţi erau sănătoşi, Savel a crescut şi e cuminte, bunicul îmi amintea că trebuie să învăţ şi să mă feresc de răceală. Nu pomenea de mama şi, foarte rar, de tata. Se însufleţea doar când evoca experienţele bunicului.

— Merge bine, şoptea uitându-se în jur de parcă am fi fost spionaţi şi cine ştie ce duşmani puteau afla, din vorbele lui, o taină. A făcut un ou, care se rostogoleşte singur de colo-colo...

Mă sileam să nu zâmbesc.

— Nu mai spune!

— Tu învaţă. Gândeşte-te la bunicul.

Îmi lăsam privirile să zboare peste acoperişurile oraşului, acolo unde nimeni nu bănuia existenţa bunicului, şi mi se părea că Mihail vine dintr-un timp uitat. *Şi a sădit bunicul o grădină...* Toate casele aveau aici grădini. Cea mai frumoasă însă era a domnului Iosif. Iar domnul Iosif avea o cameră liberă şi voia să găzduiască un elev.

I-am spus lui Mihail că nu mă simt bine între zidurile triste ale internatului şi i-am vorbit de domnul Iosif. N-a răspuns nimic, dar duminica următoare mi-a mutat calabalâcul. Am înţeles că se mai deplasase o dată în cursul săptămânii pentru a vorbi cu viitoarea mea gazdă, cercetase casa şi căpătase încuviinţarea bunicului. Atunci am intrat în lumea unui basm.

Grădina domnului Iosif era un labirint cu tufişuri sculptate, cu bolţi multicolore şi flori masate compact, ca nişte lespezi. Uşile domnului Iosif erau fermecător cioplite şi se deschideau către încăperi ce nu păreau făcute pentru a îngădui îndeletniciri ca îngurgitarea hranei sau somnul. Am avut impresia că în perimetrul cuprins între pereţii pe care

bârne groase ieşeau la vedere, întinzând braţe încărcate de obiecte, totul era cu putinţă, ca şi cum domnul Iosif s-ar fi îngrijit să ofere necunoscutului un spaţiu, cadrul adecvat unei desfăşurări pe care n-o cunoştea, dar căreia dorea să-i înlesnească manifestarea.

N-a spus nimic cât timp Mihail şi-a purtat masca feţei din încăpere în încăpere, dar după plecarea lui a urcat în odăiţa mea şi s-a oprit în golul uşii. Pe tocul masiv şerpuia tulpina unei viţe de vie, cu frunze şi ciorchini imenşi, iar trupul domnului Iosif părea şi el un ciorchine, spânzurând de păr şi atingând duşumeaua.

— Ai venit, aşadar, a spus, privindu-mă cu o indescifrabilă expresie. Parcă mă tem mai puţin...

— Fiindcă am venit?

Şi-a clătinat capul, fără a confirma sau nega.

— Îţi place odaia?

Mi-am întors privirile către micul univers în care aveam să locuiesc. Odaia era mansardată şi fereastra treflată dădea către labirintul grădinii, cu tufişuri tăiate în aşa fel încât, văzute de sus, păreau volume ale unui spaţiu neobişnuit. Chiar sub fereastră se înălţa o vagă siluetă umană, doar pe trei sferturi desprinsă de masa vegetală. Pereţii odăii nu erau netezi decât acolo unde se înscria dulapul, încolo păreau că se mişcă în jurul sobei. N-am văzut niciodată una să-i semene. Era, în colţul opus dulapului, o minge de faianţă galbenă, cu ţepi piramidali. Dacă n-ar fi fost burlanul, vârât într-un fel de jgheab adâncit în perete, n-aş fi bănuit că ariciul galben, mai înalt decât mine, putea fi o sobă. Tavanul şi pereţii verzi ondulau ca şi cum masa sobei i-ar fi comprimat pe când fuseseră moi, şi am admirat arta care dispusese curbele în jurul patului, verde şi el, dar de o nuanţă mai închisă. De lemn, scund şi înălţat pe patru labe, semăna cu o broască ţestoasă adormită pe covorul galben.

— Ţi-am dat odaia ariciului, a spus domnul Iosif.

Apoi a şuierat uşurel. Un arici adevărat a ieşit de sub pat.

Am simţit în nări mirosul grădinii şi am închis ochii. Fereastra deschisă primea ciripitul păsărilor de afară. Aşa, cu ochii închişi, am şoptit:

— De unde ştiţi?

— Vezi să nu calci ariciul, când intri în odaie, a răspuns.

Am deschis ochii şi l-am privit mirat. De ce se ferea? Ca şi cum ar fi ghicit că vreau să-i vorbesc, a tuşit repede. A spus:

— Ne vedem diseară, şi a închis uşa.

Am rămas singur. Ariciul mă mirosea. M-am lungit lângă el pe covor şi m-am simţit fericit ca atunci când aşteptam ca Prietenul să răsară din ierburile împărăţiei verzi. Nu-l mai văzusem de mult, din dimineaţa când părăsisem pentru întâia oară platoul, pornind împreună cu Mihail spre *lume.* Aş fi vrut să-i vorbesc. Auzeam dangăt de clopot. Era o duminică aurie şi am adormit pe covorul galben ca frunzele de afară, am adormit ca o vietate toropită de excesul blândeţii autumnale, fără vise şi fără nostalgii, am lunecat întreg în somn şi m-am deşteptat întreg, cu ariciul cuibărit în îndoitura genunchiului.

Stelele clipeau în spărtura ferestrei, grădina exala o mireasmă umedă. Domnul Iosif m-a chemat să mănânc cu el pe masa de stejar cu labe de urs din cea mai mare încăpere, unde trona un cămin străjuit de două manechine.

— Tina şi Lina, mi le-a prezentat domnul Iosif, cele mai frumoase femei din lume.

De mărime naturală, erau, într-adevăr, neobişnuit de frumoase. Am tresărit văzând că Tina avea plete arămii şi semăna cu mama, aşa cum fusese înaintea naşterii lui Savel, când nu dobândise preţuirea bunicului. Purta o rochie verde de croială ciudată şi-şi ducea arătătorul mâinii drepte la buze, îndemnându-mă să nu-i spun domnului Iosif că o recunoscusem. Lina, în schimb, râdea fără grijă. Îşi ţinea braţele încrucişate la spate şi salba de aur îi strălucea pe catifeaua purpurie a pieptarului.

— Le poftim la masă? a întrebat domnul Iosif.

Apoi, fără să-mi aştepte răspunsul, am văzut cu strângere de inimă cum a luat-o în braţe pe mama şi a aşezat-o pe scaun, potrivindu-i cu băgare de seamă mâinile pe tăblia de stejar. În faţa ei a pus-o pe Lina, iar noi ne-am aşezat la capetele mesei.

— Sunt vesel în seara asta, a spus domnul Iosif. Tot ce vezi aici e făcut cu mâinile mele. Casa nu-i mare, două odăi jos şi una sus, dar n-ai să găseşti în ea un singur lucru fără suflet.

Am priceput că apucase să bea şi că Mihail îi lăsase, probabil, arvuna.

— Totul e foarte frumos, am spus. Mă bucur că sunt primul chiriaş. M-am împrietenit cu ariciul.

— E un arici înţelept, a spus. Vrei să ştii ceva?

Mi-e cam frică de tine, băiete... De asta te-am primit aici.

Am zâmbit, întrebând într-o doară:

— Cum aşa?

Îl iubeam până şi pentru că vorbea sub puterea vinului.

— Întreab-o pe Tina, a spus. În ce te priveşte, Lina nu ştie nimic.

L-am privit deodată cu băgare de seamă, dar mi s-a părut că pălăvrăgeşte fără să acorde greutate cuvintelor, din simpla nevoie de a se asculta vorbind. De ce presupunea însă că mă cunoaşte tocmai păpuşa care semăna cu mama, şi nu Lina? Pentru a-l pune la încercare, am spus:

— Amândouă m-au văzut abia azi.

Şi-a golit paharul, de parcă nu m-ar fi auzit. Apoi a oftat:

— Nici în mine n-ai încredere... De ce ai avea?

Vorbea liniştit, dar ştiam că ceva trebuia să se petreacă. Ceasul viu din mine şi-a încetinit bătăile. S-a ridicat de la masă, a trecut în spatele Tinei şi s-a lăsat în genunchi. Acum nu-l mai vedeam, dar manechinul care era mama şi-a întors spre mine privirile verzi şi glasul mamei, uşor răguşit ca pe vremea când părul ei era viu şi faţa strălucitoare, a rostit încetişor:

— Să ai încredere în domnul Iosif!

Am sărit de pe scaun. Gazda mea se ridicase în picioare. Tăcut, fără să mă privească, şi-a reluat locul, a turnat vin în pahar şi s-a uitat îngândurat la lichidul roşu. Îmi tremurau picioarele. Răsuflarea mi se precipita de parcă aş fi fost fugărit, de parcă aş fi ajuns la o răspântie şi nu mai ştiam pe care drum să apuc pentru a scăpa de braţele spaimei.

— Acum... stai jos, a spus cu blândeţe domnul Iosif.

Nu-şi deslipea privirile de pe vinul din pahar şi clătina uşor paharul, ca şi cum ar fi desluşit cuvintele în licoarea roşie şi s-ar fi străduit să le facă mai citeţe.

— Casa asta va fi casa ta pentru multă vreme. N-aş vrea să ajungi ca mine, sau mai rău...

A şoptit ultimele cuvinte în paharul pe care-l dusese la buze, dar sunt sigur că le-am auzit. Înfiorat, m-am aşezat din nou. Domnul Iosif tăcea. Mama urma să mă privească, Lina râdea fără glas, arătând că n-o privea nimic din câte se petreceau. Mă uitam pe rând la bărbatul din capul mesei şi la cele două manechine de ceară, simţindu-mă tot mai singur într-o lume pe care o sperasem prietenoasă. Liniştea se închega în jurul meu, devenea compactă şi mi s-a părut că dacă mai las să treacă fie şi o clipă, n-am să mă pot desprinde niciodată. Am să rămân pentru totdeauna acolo, la masa de stejar, înăbuşit de linişte. Atunci mi-am amintit de ariciul din odaia mea. Cu voce tremurată am început să lansez cuvinte, le simţeam plutind prin încăpere, depărtându-se de mine pentru a ajunge la domnul Iosif care le primea fără să arate dacă pătrund într-însul sau nu, dacă trezesc în mintea lui cuvinte de răspuns sau se pierd în gura căminului, supte pe horn şi mistuindu-se zadarnic în noapte.

— Nu înţeleg, am spus. Credeam că totul se bucură şi cântă în jurul mâinilor cu care aduceţi la viaţă lucruri moarte. Credeam că totul se petrece ca într-o poveste, sufli peste piatră şi piatra se face casă, atingi un gândac şi gândacul devine armăsar... Vă vedeam mânuind lemnul şi fierul pentru plăcerea de a trezi numele adormite în ele, de

a îngădui celorlalţi să le rostească, de vreme ce le puneţi sub ochii lor şi tot ce nu ştiu, ce nu bănuiesc, e acum adevăr şi strigă sunt asta şi asta şi asta... Dar acum mi-e teamă. N-am să vă mai pot privi niciodată cu un zâmbet încrezător, am să caut mereu ce se ascunde dincolo de cuvântul blajin. Şi mi-e teamă de ce pot găsi acolo… în întuneric.

— Stele, a spus domnul Iosif. Ţi-e frică de stele? şi s-a urnit cu tot trupul către mine, s-a întins peste masă şi m-a privit în ochi.

Am repetat:

— Stele...

— Abia îţi spusei că mă tem de tine. Acum te temi tu… La drept vorbind, Lina ar trebui să se teamă... de noi amândoi...

Mirat, m-am uitat la Lina. Cu capul dat pe spate, râdea cu toată gura, arătându-şi dinţii. Şi, nu ştiu de ce, pentru întâia oară mi-am dat seama că dinţii nu sunt decât nişte oase, singura parte vizibilă a scheletului pe care-l plimbăm prin viaţă şi care ne supravieţuieşte, luptă să răzbească la lumină din clipa când ne naştem şi nu izbuteşte decât după ce ne roade ani şi ani de zile pe dinăuntru. Am înţeles că Lina începuse să moară tocmai pentru că râdea. Avea conştiinţa împăcată, era departe de obscurele temeri şi îndoieli care nu îmi îngăduiau să râd aşa cum râdea şi tocmai din pricina asta oasele ei începuseră să câştige teren, sclipind între buzele roşii. Un glas cunoscut îmi şoptea cuvinte rostite de mult, în împărăţia verde a grădinii pierdute: *Mulţumirea ucide. Sunt nemurivor,* şi am înţeles că Lina e alternativa pe care bunicul o prefera.

— Fireşte, nici pentru noi nu-i uşor, a spus domnul Iosif ca şi cum mi-ar fi urmărit şirul gândurilor. Ispita e mare...

— Ispita?

— De a râde ca Lina. Măcar din când în când… Dar trebuie să ne mulţumim cu zâmbetul nostru… înţelept şi trist... Am cunoscut cândva o moaşă. A scos la lumină sute

de vieţi şi n-a râs niciodată. Când vedea pruncul se mulţumea să zâmbească. Nu era doar obosită... Mi se pare uneori că, dacă aş râde ca Lina, n-aş mai vedea nimic. M-aş mulţumi cu ce se poate cumpăra la prăvălie şi mâinile mele n-ar mai moşi lemnul şi fierul. Dar nu sunt destul de tare. Uneori mi s-a făcut frică. Atunci am început să beau...

A ridicat spre mine paharul, l-a golit, apoi l-a aşezat, cu băgare de seamă, pe masă.

— Vi-e frică de mine, am spus. Mi-e frică de dumneavoastră. Linei ar trebui să-i fie frică de noi... Cine are nevoie de frica asta?

A oftat şi a răspuns în şoaptă:

— Nu noi...

Eram mic în încăperea cea mare şi lumina lămpii cădea numai peste tăblia mesei. Dincolo de cele două manechine, dincolo de domnul Iosif şi în spatele meu întunericul învăluia forme pe care nu apucasem să le identific şi mi s-a părut că printre ele se ascunde o prezenţă duşmănoasă, generatoare de spaimă. Fără să mă mişc, mi-am rotit privirile încercând să străpung umbra, din care ceva trebuia să izbucnească. Perdeaua ferestrei deschise ce dădea spre grădină se clătina, descoperind şi astupând stelele.

— Cine? am strigat. Cine?

— Linişteşte-te, a spus domnul Iosif. Nu ştiu să răspund la întrebarea asta pentru că nu sunt decât un om mărunt, care ar fi vrut să păşească drept, împărţind bucurie. Nu fac rău nimănui, dar mă furişez pe lângă ziduri. Nu te teme de mine. Nici eu nu mă tem *de,* ci *pentru* tine. Nu înţeleg cum de te-au lăsat să locuieşti aici...

Nu înţelegeam nici eu. Mi-l închipuiam pe Mihail descriindu-i bunicului casa domnului Iosif şi pe ciudatul ei proprietar. Stăteau în laborator, printre cuburile şi sferele de sticlă, respirau mirosul de iepure şi şoarec, iar bunicul hotăra că pot părăsi internatul. Zadarnic protesta Mihail (nu puteam crede că fusese de acord, dimpotrivă, eram sigur

că înnegrise tabloul cu bună ştiinţă şi, plin de convingere, pledase împotriva mutării mele, dar bunicul îi poruncea să se supună. La rândul lor, tata şi mama încuviinţau cu indiferenţă, de vreme ce bunicul spusese da. Oare tot ce nu înţelegeam era menit să mă înspăimânte?

— S-a făcut târziu. O să mai stăm de vorbă... Acum suie în odaia ta şi încearcă să dormi.

— Noapte bună, domnule Iosif.

— Da, dragul meu. Noapte bună.

L-am lăsat în tovărăşia celor două făpturi de ceară şi am aruncat o ultimă privire Tinei. Am recunoscut-o din nou pe mama, îşi ţinea privirile plecate şi părul ei părea viu sub lumina lămpii, aşa cum fusese demult, în zilele când Mihail lipsea de acasă. M-am vârât repede în pat, străduindu-mă să-i păstrez imaginea şi am adormit fulgerător, în ciuda neliniştii pe care seara mi-o insuflase. N-am visat, sau n-am păstrat amintirea nici unui vis. Lumina m-a deşteptat în zori. Păsările cântau în grădină şi pete de soare se legănau pe perete. Mă simţeam odihnit şi vesel. Tot ce se petrecuse cu o seară înainte se depărtase într-o ceaţă tulbure şi nu găseam în mine dorinţa de a-mi aminti ceva. Ariciul umbla de colo-colo.

Când am coborât, am văzut cu mirare că nimic nu se schimbase în jurul mesei de stejar la care domnul Iosif urma să şadă, cu Tina la dreapta şi Lina la stânga. Îl zăream din spate, nemişcat ca cele două mari păpuşi şi mi-am zis că adormise acolo. Dar am tresărit când am băgat de seamă că Tina îşi schimbase înfăţişarea. Semăna cu *a doua,* se îngrăşase, părul ei îşi pierduse strălucirea şi chipul de ceară devenise peste noapte replica mamei, aşa cum arăta acum, când bunicul îi spunea fata mea. Cel ce greşea faţă de el, trebuia să plătească. Lina îşi perpetua râsul neauzit, ca în reclama unei paste de dinţi, iar ambele păpuşi priveau către domnul Iosif, ai cărui obraji nu mai erau rumeni ca de obicei, ci pământii, şi care ţinea gura şi ochii larg deschişi.

N-am înţeles decât atunci când am văzut o muscă

zburându-i din gură. Venea către mine şi mi se pare ciudat că n-am strigat, n-am plâns şi nu m-am năpustit în stradă. Am ridicat mâna s-o gonesc, dar parcă cineva îmi ridicase mâna, ochii refuzau să mi se închidă, mă dureau şi nu puteam coborî pleoapele, deodată am simţit o palmă încleştându-mi-se peste faţă şi o putere străină m-a aruncat pe scaunul meu de cu seară. Acum şedeam la masă. Palma s-a depărtat, dar faţa-mi rămânea încremenită, împreună cu cele două manechine priveam spre manechinul ce fusese domnul Iosif şi mă durea inima şi mi se părea că plânsesem zile şi nopţi. Nu eram în stare să gândesc decât *durere, s-a sfârşit* spuneam în mine şi peste o clipă repetam *s-a sfârşit,* pentru a gândi din nou *durere.* Altceva n-avea loc în mine, nu găsea cea mai mică fisură prin care să se infiltreze. Mai târziu aveam să bănuiesc că sfârşitul domnului Iosif fusese legat de prezenţa mea în casa lui, însemna răspunsul la una dintre întrebările pe care şi le pusese, pe care mi le pusesem. Eu eram domnul Iosif, şi pentru mine, în locul meu murise, ca un sinistru avertisment. Prima şi ultima noastră convorbire avea să mă urmărească, dar niciodată sentimentul vinovăţiei faţă de omul care se temuse pentru mine, căci omul e liber să aleagă şi el alesese, aşa cum alesesem. Din ce în ce înţelegeam mai multe. Acum însă eram anesteziat de puterea loviturii şi nu puteam resimţi nici spaima. Îndobitocit, repetam *s-a sfârşit. Durere.*

Lăptăreasa ne-a găsit în jurul mesei şi a strigat. Am întors capul spre ea şi mi-am dus degetul la buze.

— Sst, nu trebuie să strigi...

Dar se şi năpustise afară şi o auzeam urlând în stradă. M-am ridicat de pe scaun şi simpla mişcare a trupului mi-a îngăduit să ies din amorţeală. Abia atunci mi-am dat seama că, pentru întâia dată, poate, domnul Iosif râdea. Şi am început să plâng.

A fost o înmormântare simplă, fără discursuri şi cu lume puţină. Ploua mărunt. Se şoptea *beţie* şi *criză cardiacă* şi

mare mirare c-a dus-o şi atât. Singura care plângea era lăptăreasa. Ceilalţi o priveau cu reproş, întorceau capul şi grăbeau pasul. Făceam parte din delegaţia de elevi şi căram cu mine, într-o cutie de carton, ariciul. Am căutat să rămân singur când totul s-a sfârşit şi l-am aşezat pe movila de pământ jilav. Apoi am pornit încet după ultimii întârziaţi, fără să simt că pun un picior după celălalt, fără să simt ploaia.

Trebuia să intrăm în clasă, dar n-am putut. M-am strecurat în marea sală de la subsol, acolo unde totul amintea de domnul Iosif, m-am căţărat pe dulapul în care îşi păstra materialele şi mi-am dat drumul dincolo, printre pâinzele de păianjen. Eram sigur că nimeni nu mă va găsi şi am plâns în voie în carcera dintre dulap şi perete.

Am aflat mai târziu că un domn înalt, slab şi încruntat, venise nu se ştie de unde şi dovedise că e nepotul celui plecat. S-a mutat în casa domnului Iosif şi peste puţină vreme a deschis acolo un bar, a cărui firmă luminoasă ardea toată noaptea. Aşezate în vestiar, lângă uşă, Tina şi Lina   întâmpinau clienţii.

Se pare că am rămas în carceră o zi şi o noapte. Nu mai puteam ieşi, dar cred că nici nu-mi trecea prin minte să ies de acolo. Aţipeam şi mă deşteptam. Nu mai aveam lacrimi, mă simţeam sfârşit, niciun gând nu se mai închega în golul din mine şi presupun că ultimele ceasuri petrecute între dulap şi perete au însemnat o amară şi epuizantă somnolare, când funcţiile vitale s-au redus până la limita dintre pâlpâire şi absenţă. Forme vagi îmi defilau sub pleoape, forme purtătoare de sunete indistincte şi uneori mi se părea că aud glasuri amestecate într-o rumoare confuză, alteori formele vehiculau culori nedeluşite, curând înecate într-o masă opacă. Nimic nu era cert. Şi în marele echivoc al sunetelor şi culorilor fiinţa mea se estompa fără să-mi dau seama, devenea tot mad mult o realitate îndoielnică, diluată, clătinată şi împinsă către marele nimic.

Apoi a fost lumină, sunete conturate precis şi dureros.

— Pulsul?
— 140.
— Tensiunea?
— 8.
— Respiraţia?
— 30.

Instrumentele zăngăne în cutia nichelată şi mi-e frig. Omul cenuşiu s-a ascuns pe după o mantie de zăpadă. Dar e tot Mihail şi ştiu acum că laboratorul bunicului s-a mutat în lagăr. Nu mă mai tem să ştiu. Aici, în lagăr, bunicul nu se arată pentru că experienţele pot să nu izbutească, toată marea şi sângeroasa diversiune pe care a pus-o la cale poate să nu reuşească aşa cum nu izbuteau nici experienţele din laboratorul de acasă şi el nu vrea să se compromită, urmăreşte totul de departe, conduce totul de departe, după cum m-a condus tot timpul şi pe mine până...

— Rezecţie, porunceşte Mihail.

Ceva atinge faţa delicventului şi mă înăbuş, zgomotele se vătuiesc, se depărtează...

...cum se depărtau zgomotele în dimineaţa de vară când pentru întâia oară m-am plimbat cu Ina, lăsând în urmă lătratul câinilor şi rarele strigăte şi scârţâitul cumpenelor. Cozile blonde i se lungiseră, nu se mai ridicau copilăreşte, ca două cârlige de undiţă. Păşeam alături, stingheriţi de trupurile noastre împlinite cu care nu ne obişnuisem, trupuri incapabile să execute mişcări până de curând familiare, ridicole atunci când îşi aminteau de ele şi stângace în mimarea noilor atitudini pe potriva trupurilor adulte, însufleţite de nevoile adulţilor străini în care ne preschimbaserăm.

Ne-am dat întâlnire în capul satului. Am ajuns acolo cel dintâi şi am avut vreme să retrăiesc emoţiile din zilele când îi aşteptam scrisorile, între zidurile cenuşii ale internatului. Îmi dăduse prin minte să-i scriu şi rândurile pe care le primisem în schimb m-au tulburat, cuvintele albastre aşternute pe hârtie nepotrivindu-se cu vechea

imagine a fetiţei din decorul de piatră al lacului, în care ucisesem monstrul violaceu. Nu scriam niciodată acasă, vizitele săptămânale ale lui Mihail făceau inutile scrisorile, şi eram singurul din dormitor lipsit de bucuria plicurilor schimbate între prieteni sau ascunse cu disperata inventivitate a unor deţinuţi. Cui să-i fi scris? Răspunsul Inei a fost neaşteptat ca zâmbetul pe chipul unei statui. Mă adresam, la întâmplare, unei statui cu trăsăturile pe jumătate şterse de vreme, dar care asistase la o întâmplare ce nu putea fi uitată, şi statuia prindea viaţă, surâdea şi-şi flutura braţul, venindu-mi în întâmpinare. Am răspuns şi mi-a scris din nou. Nu mai eram singur. Pe măsură ce numărul scrisorilor schimbate sporea, un fragil lanţ de hârtie a crescut între noi şi astfel, într-o bună zi, m-am trezit încătuşat. Pe toate maculatoarele scriam Ina. Nu m-am putut stăpâni şi i-am vestit într-o scrisoare că descoperisem dragostea, dar am lăsat anume deoparte amănuntele şi am folosit termeni destul de vagi pentru a-i îngădui să se recunoască în obiectul dragostei, dacă ar fi vrut, sau să se prefacă a nu înţelege. I-am aşteptat răspunsul, anticipându-l cu bucurii şi sfâşieri pe care numai vârsta începuturilor le cunoaşte, am luat note proaste şi am fost incapabil să mă consacru manualelor. Mi-a răspuns că-mi doreşte prietenia. Rănit, i-am scris că o consideram *numai* prietenă, fapt pentru care îi şi povestisem totul. Apoi, pe două pagini, am descris cu lux de amănunte o imaginară iubită.

Ne-am văzut de departe şi, ca la un semn, am alergat unul în întâmpinarea celuilalt. Aş fi cuprins-o în braţe, acum sunt sigur că şi ea ar fi vrut să mi se strângă la piept, dar ne-am oprit faţă în faţă răsuflând repede şi, stingheriţi, ne-am strâns mâinile. Nu puteam vorbi. Îi ardeau obrajii şi-mi auzeam bătăile inimii când, tăcuţi, am început să păşim alături. Apropierea din scrisori se destrămase. Realitatea trupurilor se traducea prin sfială, prin marea nesiguranţă cu care sondam universul celuilalt.

— E cald...

— Da. Ce mai faci?

Nu ne pricepeam nici să întrebăm. Ina îşi frământa degetele.

— Şi... ea? a şoptit, urmărind zborul unei păsări.

— Care ea?

Mirată, s-a oprit.

— Ah! E plecată cu părinţii... la mare. Iar n-o să ne vedem cine ştie cât.

Am oftat şi Ina a spus:

— Înţeleg, ţi-e greu...

Avea ochii împăienjeniţi şi minciuna se dovedi catalizatorul potrivit. Am început să vorbesc despre internat, despre oraşul pe care nu-l cunoştea. Mă întrerupea, punea întrebări şi sfiala s-a risipit treptat. Fericit că eram împreună, pălăvrăgeam, incapabil să înţeleg că dialogul firesc estompa clipa decisivă a întâlnirii, arunca tot mai mult în trecut prilejul ratat menit să nu se repete şi instaura climatul viitor al unor relaţii falsificate. Nu cunoşteam importanţa clipei. Viaţa era un palat cu o infinitate de săli, dispuse pe atâtea etaje şi pătrunsesem abia în cele dintâi.

— Să ne aşezăm, a spus Ina.

Sub picioarele noastre lacul părea adormit. Ori de câte ori îl priveam îmi aminteam cu strângere de inimă că în adâncul lui ucisesem jalnica vietate respingătoare, iar faptul că atunci Ina fusese de faţă mi se părea că stabileşte între noi o legătură tainică şi înspăimântătoare.

— Îţi aminteşti? am întrebat.

Fiecare şoaptă se auzea desluşit în decorul de piatră.

— Nu mai vorbi despre asta. Sunt lucruri despre care nu se vorbeşte.

Am privit-o mirat. Închisă în ea, se uita ţintă la un bolovan. Într-o adâncitură a pietrei sclipea puţină apă.

— De ce? Numai vorbind, poţi înţelege.

— Tocmai, nu trebuie să înţelegi.

Faţa ei lipsită de expresie, rigidă, mi-a amintit brusc de

feţele de ceară ale manechinelor domnului Iosif. Nu înţelesesem singura seară petrecută în casa lui, la masa străjuită de neliniştitoarele păpuşi, iar dimineaţa îl găsisem mort. *Poate că dacă aş fi înţeles-o,* mi-am spus. Şi apoi, îndată, cu glas tare:

— Urăsc tot ce nu se lasă înţeles. De ce trăim?

Ca un ecou, a şoptit.

— De ce?

— Ca să aflăm.

Nu se auzea niciun ciripit. Parcă ne aflam într-o imensă încăpere. Ina a schiţat un zâmbet chinuit şi şi-a clătinat capul.

— Ştiu un drum îngust. Şerpuieşte-n noapte printre stânci. L-am văzut de atâtea ori, în vis, că-l recunosc îndată. Trebuie să mergi pe potecă. Dacă te abaţi să cercetezi ce-i în stânga sau în dreapta, nimereşti în prăpastie.

— Nu cred într-un asemenea drum, am spus. Unul, doi, zece vor cădea, dar se va afla unde au căzut şi al unsprezecelea va şti să ocolească prăpastia, se va întoarce şi va povesti ce a văzut.

— Şi dacă n-a văzut nimic? Dacă nu era nimic de văzut şi îndemnul de a nu părăsi poteca pornea numai dintr-o mare dragoste, dintr-o mare grijă? Cei zece vor fi murit degeaba şi vom merge, ca mai înainte, pe acelaşi drum...

Am tăcut o clipă. Din nou m-am gândit la domnul Iosif.

— Nimic nu se întâmplă fără rost şi nimeni n-ascunde de dragul de a ascunde.

— Mă tem pentru tine, a spus Ina.

Aşa cum stătea pe bolovanul de la marginea lacului, cu bărbia sprijinită în palmă şi cotul pe genunchi, mi-a amintit de un înger de piatră din cimitirul în care fusese părăsit domnul Iosif. Mi s-a părut că eram îngropat sub bolovan şi că Ina mă plânge. În acelaşi loc, cu ani în urmă, fetiţa cu cozile ca nişte cârlige de undiţă mă făcuse să mă simt puternic şi îndrăzneţ. Acum, din nou, mă ispitea să bravez.

— Sunt dintre cei ce caută cu preţul vieţii, am spus, ridicându-mă.

Soarele mă înfăşură într-un ţesut fierbinte, îl simţeam pe faţă, pe braţe şi mi se părea că puterea-i strecoară în mine un fluid de aur. Ina nu s-a clintit. În priviri îi stăruia o tristeţe resemnată, când a întrebat:

— E adevărat că acolo, la oraş, nimeni n-a auzit de bunicul?

Un nor a trecut peste soare şi ţesutul fierbinte s-a destrămat.

— Nimeni, am spus.

— Bieţii oameni! a oftat Ina.

Tăcut, m-am aşezat lângă bolovanul pe care stătea.

— Ţi-e frică de el...

— Ţie nu?

Eram singuri, dar vorbeam în şoaptă.

— Nu mai ştiu, am spus. Acolo nu m-am prea gândit la bunicul.

— Dar aici? A aşteptat o clipă, iar, cum nu răspundeam, încercând să citesc în mine, a adăugat cu amărăciune: Vezi...

— A spus că mă iubeşte. M-a primit ori de câte ori plângeam.

Pledam, dar nu eram convins. De jur-împrejur albeau pereţii de piatră.

— Ascultă-mă pe mine, calcă numai pe potecă!

Speriat, m-am tras îndărăt. Nu voiam să cred, deşi certitudinea mi se impusese pe neaşteptate şi lumea-şi retrăgea haina mincinoasă, lăsându-mă gol şi singur. Umbra norului se lăţea peste lac, ca şi cum ne-am fi aflat sub pata întunecată a unui reflector de întuneric.

— Te-a chemat, am strigat. A stat de vorbă cu tine!

Faţa Inei a albit şi a căpătat, din nou, o duritate lipsită de expresie.

— Taci, a şoptit printre dinţi.

Am apucat-o de mână. Semăna înspăimântător cu a doua

şi o trăgeam spre mine, într-o biată încercare de a o smulge din lunecarea către tărâmul celor îngenuncheaţi.

— Uită-te la mine!

Dar nu s-a clintit şi a repetat cu o tristă înverşunare:

— Taci... taci...

Mâna-i era rece. Străină. Insensibilă. O ţineam între palmele mele şi-mi era teamă să-i dau drumul, ca şi cum întreruperea contactului ar fi consfinţit o iremediabilă ruptură. Vise hrănite timp de luni de zile între pereţii cenuşii ai internatului se năruiau şi ascultam vacarmul cu care invizibilele construcţii se prăbuşeau.

— Scrisorile mele, am spus. Scrisorile tale!

A strigat:

— Nu!

S-a răsucit către mine şi i-am întâlnit privirile. Sângele i se adunase în obraji, mâna pe care o păstram între palmele mele începuse să ardă. Mi s-a făcut ruşine.

— Să nu mai vorbim despre asta...

— Dar vreau să crezi, să mă crezi!

Am zâmbit, pe cât de liniştitor am fost în stare.

— Te cred, bineînţeles. Am să te cred întotdeauna.

Eşti prietena mea.

Buzele-i tremurau, când a încercat să zâmbească. Privirile ei mă căutau, se zbăteau şi fugeau în lături, necutezând să le primească pe ale mele. Mă simţeam jefuit şi deodată bătrân.

— Îmi eşti mai aproape acum, a şoptit, iar regizorul nevăzut a ales clipa asta pentru a alunga norul care astupase soarele.

Ne-am mai plimbat o vreme. Ina vorbea, încercând să-şi astâmpere neliniştea şi, deşi o secondam din răsputeri ca s-o încredinţez că nimic nu se schimbase, mă vedeam păşind lângă ea şi mă auzeam vorbind. Râvnisem atât întâlnirea de acum, pentru a ajunge să mi se pară ciudat că o iubeam. Sub ochii mei se prefăcuse, din flacără, în scrum. Şi totuşi

nu mă obişnuiam cu prezenţa ei, cu tulburea atracţie a trupului pe care nu-l presupuneam atunci când mâzgălisem interminabile scrisori, iar pura imagine a Inei de atunci nu se suprapunea peste făptura încinsă de soare lângă care păşeam, şovăind. Vechea imagine familiară nu răspândea vagul iz de sudoare pe care-l simţeam acum, nu tuşea pentrui a-şi drege glasul, n-avea niciodată palmele umede. Ina s-a împiedicat atunci şi am întins braţul, s-o sprijin. Pentru o clipă i-am simţit cu dezgust, în vârful degetelor, moliciunea fierbinte a sânului.

— Te-ai speriat? a întrebat, văzând că mă schimbasem la faţă.

Părea bucuroasă, n-am avut curajul s-o dezamăgesc, dar eram consternat. Am răspuns fără chef la neîncetatele ei încercări de a lega o convorbire până ce încrederea i s-a sleit şi, stingherită, Ina a tăcut şi ea. Ne întorceam pe drumul inutil bătut de soare şi privirile nu ni se ridicau de pe pietrele răsărind din praf.

— Eşti supărat, mi-a spus la despărţire cu un glas în care tremura conştiinţa unei vine pe care i-o reproşam acum mai puţin decât faptul că era o vietate, putând îi imaginată în respingătoare posturi.

— Nu, i-am răspuns. Nici măcar...

Şi am plecat repede, fără să întorc capul, am plecat cu amestecul de durere şi silă pe care-l simţeam pe limbă, sfârtecat de o ridicolă şi desnădăjduită revoltă. Ţineam departe de trup braţul la capătul căruia suportam degetele mânjite de contactul impur. Izbindu-mă de trunchiurile pomilor, aş fi alergat în neştire aşa cum alergasem de mult, în ziua când bunicul mă izgonise din grădină şi socoteam că Prietenul mă trădase. Ca şi atunci, lăsam în urmă un tărâm al nevinovăţiei şi păşeam peste pragul unei lumi în care culorile se complimentau, nimic nu mai era alb sau negru, valoarea unui ton nu se afirma în mod independent, ci doar prin raportare la tonul vecin. Acum şi cenuşiul putea trece drept alb. Am avut imaginea unui nesfârşit culoar în care

eram împins şi unde, pe măsură ce înaintam, tot mai multe porţi se închideau în urma mea. Asta e viaţa, mi-am spus, îngustarea asta, culoarul în care înaintezi momit de privelişti întrezărite prin mulţimea porţilor deschise peste nada unor geografii ispititoare, ai vrea să întârzii, dar nu, trebuie să mergi înainte şi porţile se închid pe rând în urma ta, împuţinându-te pentru a te adapta unei înţelegeri sporite, diminuându-te pentru a te îmbogăţi. Deocamdată percepeam doar inevitabila suferinţă a dialecticii şi mă îinspăimântau rezecţiile viitoare pentru că, dacă ştiam ce pierd, dacă eram operat în fibra autentică a fiinţei mele, nu ştiam încă în virtutea căror ipotetice complexităţi mi se cerea să sacrific infinitul univers al candorii, posibilitatea identificării cu multiple faţete ale unei realităţi, încă nelimitată de oprelişti interioare. Simţeam că mă disociam tot mai mult de lume, pierdeam proteica şi infantila facultate a contopirii cu universul, căci renunţările erau legate prin nebănuite conexiuni şi nu puteam refuza o consecinţă neprevăzută, atunci când, în mod conştient, încetam să practic o anume premisă. Paradoxul consta în faptul că, frustat, deveneam eu. Intuiam desfăşurarea, aşa cum intuieşti sfârşitul unei cărţi fără să-i cunoşti elementele şi tot ce rămânea viu era descumpănirea fluturelui ieşind din crisalidă. Stăpânit de greaţă, dar mereu mai mult de teamă şi curiozitate, înaintam de-a lungul nesfârşitului culoar spre misterioasa şi desgustătoarea lume a celor mari. Aşa, cu nervii pe piele, am ajuns acasă.

Savel era în curte. Înălţase un zmeu şi-l făcea să joace. Îşi lăsase capul pe spate urmărind salturile vietăţii de şipci şi hârtie, iar pentru întâia dată, văzându-i faţa dintr-o perspectivă neobişnuită, mi-am dat seama că semăna cu Mihail. Era frumos ca un zeu tânăr, fiul legii, şi i-am invidiat nepăsarea cu care se mişca într-un spaţiu parcă anume croit pentru a constitui cadrul dezinvoltei lui traiectorii. Savel n-avea probleme. Creştea în acord cu anotimpurile, fără conştiinţa unor renunţări şi culegând bucuriile fiecărei

vârste. Mi se părea că cineva aşează cu regularitate în copacul vieţii, la nivelul palmelor lui, feerice lampioane.

— Ţine-l puţin, m-a rugat, dându-mi sfoara zmeului.

Aş fi jurat că i-l făcuse Mihail. Era un zmeu uriaş, negru şi ameninţător, pe care străluceau funebru nişte motive argintii, sori şi semilune. Coada-i vâjâia ca un buhai.

— Trage zdravăn, am spus ca să-i fac plăcere lui Savel.

Am vrut să-i înapoiez sfoara, dar s-a dat îndărăt, râzând.

— Mai ţine-l, poate-ţi spune câte ceva!

— Ţie ce ţi-a spus? am întrebat, intrând în joc.

— Că te-ai plimbat cu Ina!

Zâmbetul mi s-a şters de pe buze şi degetele ce apăsau sfoara zbârnâitoare, şi-au amintit.

— Ia-ţi zmeul, am spus. Mi-e silă de iscoade.

Dar Savel sărea în jurul meu şi râdea, repetând:

— De la Ina vin, Ina cozi de in...

— Prostule, am spus, ridicând din umeri.

Nu mă puteam supăra pe el, dar am simţit din nou durere şi silă. Mi-am dat seama că-mi dăduse să ţin zmeul anume ca să-şi asigure retragerea. Voiam să mă apropii şi dihania meşterită de Mihail zbura în văzduh, ţintuindu-mă locului. Ceva se răzvrătea în mine şi lacrimile parcă-mi suiau în gât. Atunci capul bunicului s-a ivit la fereastra laboratorului.

— Credeam că ai trecut de vârsta zmeelor...

— Îi place şi lui să se joace, a spus Savel.

— Ia-i zmeul. Am nevoie de el aici.

Savel a întins mâna şi i-am dat sfoara. Nu s-a ferit, ca şi cum ar fi ştiut că n-are a se teme de mine. Bunicul închisese fereastra. De ce? mă întrebam urcând scara. Totul era nedrept.

L-am găsit singur în laborator, printre cuburile şi sferele de sticlă, luminate de razele verzi trecând prin hăţişul viţei. Nimic nu se schimbase în marea încăpere unde, în ciuda opintitelor eforturi ale balaurului spânzurat de boltă, căruia îi aruncam de fiecare dată o privire prietenească, stăruia mirosul de iepure şi şoarec. Nici bunicul nu se schimbase,

de parcă anii nu sporeau în trupul lui, ci, venind din afară, ricoşau pe piele şi-i cădeau la picioare. Ca întotdeauna, purta haina de catifea neagră croită după un tipar imuabil, care se demoda şi revenea periodic la modă, cămaşa albă cu guler răsfrânt, vesta violetă în buzunarul căreia îşi ţinea ceasul cu capace bulbucate purtând semnele zodiacului, pantalonii din aceeaşi catifea neagră, căzând peste ghetele cu nasturi ca mărgelele. Doar straniile forme din închisorile de sticlă se schimbaseră. Am apucat să văd o scoică verde, din care se înălţa un deget cu unghie fosforescentă, un fel de piftie roşie străbătută de convulsii şi câteva sfere de diferite culori, care se rostogoleau alandala între pereţii de sticlă. Bunicul străbătea încăperea în lung, printre mesele de marmură, şi tocurile îi izbeau ritmic cimentul. S-a oprit când am intrat şi m-a măsurat batjocoritor:

— Te joci cu zmeul?

Am avut impresia că ştie cum ajunsesem să ţin sfoara zmeului, aşa că m-am mulţumit să rostesc cu răceală:

— Spuneai că ai nevoie de mine.

— Întotdeauna am nevoie de tine. Şezi.

Şi mi-a arătat scaunul lui Mihail. Mă privea cu aceeaşi ironie, dar faţă de el eram obişnuit să mă stăpânesc. Pentru că mă aşezasem, în vreme ce el rămânea în picioare, părea de două ori mai înalt. Paletele balaurului scrâşneau monoton în tăcerea laboratorului. De câteva ori am auzit un clipocit. Hibrizii din recipientele de sticlă trăiau.

— Cu ce te pot ajuta? am întrebat.

Nu m-am aşteptat la efectul întrebării. Bunicul a început să râdă. În picioare, cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor, umplea încăperea cu hohote pe care le mai auzisem, hohote sălbatice şi de o atât de făţişă cruzime, încât groaza pe care mi-o inspirau era temperată de o involuntară ruşine. Mă simţeam stânjenit pentru el, de parcă mi s-ar fi arătat în pielea goală, stânjenit pentru mine că-l vedeam aşa, deşi o intuiţie obscură îmi spunea că ruşinea e ridicolă în faţa unei asemenea dezlănţuiri, situată

dincolo de coordonatele cu care suntem obişnuiţi. La nivelul râsului, pe care-l auzeam, sentimentele şi gândurile încetau. Râsul bunicului venea dintr-o lume pe care doar monştrii lui incerţi şi expuşi sub sticlă o înţelegeau, poate. De aceea am resimţit deodată ruşinea drept o marcă de nobleţe, semnul apartenenţei mele la condiţia umană. Era ridicol să mă simt stânjenit, nimeni nu se ruşinează că vulcanul în erupţie se dă în spectacol, dar omul nu poate asista fără strângere de inimă la erupţiile necontrolate ale semenului său. Eram om, aşadar, în vreme ce bunicul se plasa în afara parametrilor umani, acolo unde antenele speciei detectează, cu atavică groază, doar noaptea vâscozităţilor informe.

— Sper să mă ajuţi, într-adevăr, a spus bunicul.

Îşi comprimase hohotele, închizându-le, ca pe nişte fiare, în cuşca pieptului. Redevenea cel dintotdeauna, cel pe care obişnuia să-l arate, dar n-aveam să uit că de sub catifeaua hainelor pândea hohotul, gata să se dezlănţuie cu primitiva lipsă de control a unei stihii. Mi-am umezit buzele şi am articulat:

— Ascult.

— Ai crescut... (glasul îi răsuna familiar, încă uşor ironic, dar cu totul lipsit de agresivitate) şi de mult n-am mai stat de vorbă. Ai cunoscut oameni şi locuri. Ce ţi-ai spus când ai constatat că *acolo* nimeni nu se sinchiseşte de bunicul?

Îi aşteptasem întrebarea, aşa că nu m-a găsit nepregătit:

— Mi s-a părut firesc ca tradiţiile noastre să nu fi ajuns la urechile oricui...

— Ai văzut în asta o intenţie?

— Bineînţeles, am spus, ca şi când nu m-aş fi putut îndoi de unanima acceptare a legendelor noastre, în cazul în care am fi binevoit să le facem cunoscute.

— Nu speram să înţelegi, a şoptit bunicul. Ironia lui făcuse loc perplexităţii. Acum mă privea gânditor, măsurând parcă dimensiunile neaşteptate ale posibilităţilor mele de înţelegere. — Ai crescut mai mult decât

presupuneam. Mihail... Bine, s-a întrerupt din vorbă fără a-şi duce gândul până la capăt, deşi era limpede că Mihail îl mai dezamăgise cu alte prilejuri, că ştia la ce se poate aştepta din partea lui şi nu voia să stăruie asupra limitelor, pe care i le cunoştea. Gânditor, a început să se plimbe din nou printre mesele de marmură. Vorbea rar, cu un fel de precauţie: — Pentru că ai crescut şi poţi înţelege, află. Nimic nu se repetă întocmai, deşi împrejurările revin. Fiecare primăvară cunoaşte alte frunze. Dar n-ai spune că sunt aceleaşi? Copacul le aşteaptă naşterea şi moartea, pentru că are experienţa frunzelor. Frunzele, în schimb, n-au experienţa copacului... A avea experienţă înseamnă răgazul sau posibilitatea, care e tot un răgaz, de a te afla cel puţin pentru a doua oară într-o situaţie dată. Iar la a *n-a* oară... Niciun strop de apă nu trece de două ori prin matca fluviului, dar ce însemnătate are faptul că stropul de azi nu e cel de ieri, de vreme ce menirea lui e identică şi, în curgerea apei, îndeplineşte o funcţie similară? Ciclurile sunt aparent modificate, numai că, după cum experienţa îl învaţă pe medic să detecteze boala în ciuda simptomelor derutante, distanţarea (care e tot un răgaz) îngăduie urmărirea marilor întoarceri. Totul e în funcţie de timp. Fazele ciclului sunt necesare şi fiecăreia îi corespund oamenii necesari, insignifianţi, ticăloşi sau eroi. Amănuntele pot să difere, esenţa lor însă rămâne cea necesară. Necesitatea... iată, am rostit cuvântul. Mă urmăreşti?

S-a oprit, şi privirile în care jucau puncte de foc au întârziat pe faţa mea. Niciodată nu-mi vorbise astfel. Teama şi curiozitatea cu care începeam să explorez lumea oamenilor mari, în perimetrul căreia urma să mă instalez, au învins în mine dezgustul. Mă simţeam mândru că-mi vorbeşte cu unui egal. Afară, Savel se mai juca, probabil, cu zmeul.

— Da, am spus. Necesitatea...

Atunci, de unde vorbise calm, şi-a pierdut brusc stăpânirea de sine şi a răbufnit cu o furie neaşteptată:

— Ţine minte că urăsc cuvântul ăsta!

Patima schimonosise cuvintele, făcându-le să semene cu un şuierat. Faţa i se alterase. Nu-i înţelegeam izbucnirea şi am îndrăznit să întreb:

— De ce? Necesitatea nu-i oare firească?

A scos un sunet gutural, între geamăt şi scrâşnet. M-am făcut mic pe scaun când şi-a ridicat braţul şi m-a ameninţat cu pumnul, strigând:

— Da? Află că m-am mai împotrivit eu necesităţii...

Am auzit un zăngănit şi n-am ştiut dacă vibraseră geamurile sau nenumăratele cuşti de sticlă. Bunicul a tresărit. Faţa i s-a liniştit, de parcă schimbase o mască. Şi-a coborât braţul şi a rostit morocănos:

— Destul. Du-te.

Mare şi întunecat, încremenise adunat în el, ca o sumbră coloană.

— Îmi pare rău, am îngăimat, dar n-a dat semn că mă aude.

M-am ridicat şi am ieşit, întrebându-mă dacă eram vinovat de izbucnirea pe care n-o înţelegeam, dacă lipsa mea de experienţă era de vină (cuvintele bunicului stăruiau în mine) sau dacă şi un adult ar fi fost la fel de surprins de inexplicabila răsturnare, care-l făcuse să întrerupă o convorbire pe care singur o începuse. Cele două descoperiri legate de făptura Inei, derutanta şi înspăimântătoarea convorbire cu bunicul, toate se amestecau în mine, cerând răspunsuri. Simţeam că reprezentam un punct de întâlnire, loc de bătălie al unor forţe obscure ce-şi disputau o victorie pentru cucerirea căreia nici nu eram solicitat, ca şi cum viaţa, aspiraţiile mele ar fi constituit factori prea modeşti pentru a fi luaţi în seamă. Tot ce însemnam, realitate tangibilă şi nesfârşită realitate interioară, constituia doar un prilej pentru marile înfruntări cărora le eram destinat. Iar în răstimpurile când neştiuţii adversari îşi trăgeau răsuflările, când îşi reîmprospătau puterile în vederea campaniilor

viitoare, când întocmeau planuri şi puneau la cale şiretlicuri, mi se îngăduia să-mi consum raţia de întâmplări personale, mi se îngăduia să rezolv de bine de rău problemele individului care eram, menit să trăiască o singură dată, să se bucure pentru un număr limitat de împrejurări şi să se destrame în pământ, ca domnul Iosif. Mi se părea tot mai evident că şi ciudatului meu profesor i se atribuise un rol în nişte ininteligibile planuri strategice şi eram tot mai încredinţat de faptul că sfârşitul lui avea o semnificaţie ce-mi era destinată. Atunci până şi infima raţie de întâlniri ce mi-ar fi putut aparţine însemna o minciună.

Poate că vârsta răsturnărilor prin care treceam era de vină când mi se părea că simt aţintite asupra mea atâtea priviri şi treceam prin zile şi nopţi cu stingheritul mers al amatorului nimerit pe scenă. Cine eram, la urma urmei, dacă nu un adolescent ca atâţia alţii şi cine să se fi înverşunat în stranii tentative de a-l scoate din anonimat? Pentru o clipă mă îmbăta orgolioasa satisfacţie a furnicii anonime. Eram unul dintre cei ce alcătuiau în timp puzderia de reprezentanţi ai speciei, unul dintre cei ce-şi aduceau, prin însăşi existenţa lor, contribuţia la perpetuarea omului şi, prin chiar cele mai neînsemnate gânduri, aportul la permanentizarea gândirii. Trebuia doar să nu mă singularizez. Atunci voi ajunge identic cu ceilalţi şi mă puteam pierde în unanimitate. Asemenea speranţe erau grabnic spulberate de neliniştitoarea intervenţie a bunicului şi din nou mă pierdeam în presupuneri sterile, situate la antipodul idealului nivelator. Atunci doream ca anii să-şi precipite şuvoiul pentru a-mi îngădui să las o dată în urmă blestematul prag despărţind lumea inocenţei de cea a cunoaşterii, mă voiam întreg, pregătit să înfrunt cu toate armele şocul adevărului. Fiindcă nu mă mai puteam îndoi de faptul că aveam să fac faţă unui şoc.

Ca şi cum ar fi vrut să îngăduie timpului ştergerea unei amintiri nepotrivite, bunicul m-a evitat în vara aceea, sau s-a mulţumit să schimbe cu mine cuvinte banale. Pe Ina o

evitam eu. Mi-era cu neputinţă s-o mai identific cu naiva fantomă ce bântuise nopţile internatului şi mi se părea o impietate s-o cobor la nivelul tulburelor obsesii, care mă asaltau acum. Pe marele coridor încă o poartă era gata să se închidă în urma mea. Nu puteam uita senzaţia pricinuită de atingerea sânului ei, dimpotrivă, o rechemam din amintire şi o prelungeam cu un torturant amestec de voluptate şi repulsie, făcând eforturi pentru a o depersonaliza, detaşând-o de Ina. Rătăceam absent, fără gânduri, într-o apatică somnolenţă din care mă scoteau doar asociaţiile stârnite de un gest, de o potrivire de cuvinte. Descopeream aluzii în cele mai inocente fraze şi, tulburat, mă feream de priviri.

Într-o seară am văzut-o pe Sia, femeia care ne spăla rufele. În curte, aplecată peste albie, freca nişte albituri. O mai văzusem de atâtea ori până atunci, fără ca altceva decât veselia ei să mă reţină, mă obişnuisem să glumesc cu ea şi, când se nimerea, îi ajutam să care nenumăratele găleţi cu apă de care avea întotdeauna nevoie, dar de astă dată privirile mi s-au oprit peste sânii ce i se zbăteau sub cămaşă. Am pălit şi vârfurile degetelor şi-au amintit cu o sfâşietoare acuitate ce simţiseră în contact cu trupul Inei. Un văl roşu mi s-a pus pe ochi şi m-am sprijinit de peretele casei.

— Te doare ceva? a întrebat femeia.

Am fugit ca un hoţ şi mai apoi, în pat, am evocat cu ochii închişi sânii plini ai Siei, mângâindu-i îndelung, cu o secretă voluptate otrăvită de dezgust şi ruşine. Dimineaţa eram cercănat şi istovit ca după o luptă pe viaţă şi pe moarte, în schimb Ina a rămas definitiv în afara sacrilegiilor nocturne.

Istovit, deschid ochii. Şi primul meu gând e *sacrilegiu,* apoi buzele uscate mi se mişcă neauzit:

— Ce-i mai frumos decât un om?

— S-a trezit, rosteşte un glas cunoscut, iar Ina se apropie.

Nu, strig în mine, *nu!*

Dar e Ina şi e *a doua,* definitiv, iremediabil, o cicatrice-i

urâţeşte fruntea şi ochii ei au fixitatea unor ochi morţi.

— De data asta am izbutit! spune Mihail.

Vine repede, împungând aerul cu umărul stâng şi amândoi mă privesc aşteptând semnul, vorba care să le confirme speranţele. Pe faţa lui Mihail ticurile se alungă, se înlocuiesc desgustător. Ina e albă ca o mireasă şi poartă pe frunte, deasupra cicatricei, o cruce roşie. Ca şi a *doua,* a plătit şi a fost iertată. Toţi, *toţi...*

Cu ultimele puteri rechem din amintire zborul roşcat al *celei dintâi,* flamură şi pasăre, chiot străpungând cu tăiş de fulger bezna şi ştiu că mai sunt afară zboruri ce nu pot fi retezate şi ochi în care libertatea n-a fost ucisă. Nu mă pot mişca. Dar nu mai încerc de mult să uit ce ştiu, ŞTIU şi spaima nu mă mai opreşte nici la gândul că totul n-a fost decât un drum monstruos, anume croit de la treptele intrării unde am plâns lângă Savel şi până în lagărul unde Mihail se străduie să facă din mine un avorton de felul celor din cuburile de sticlă ale bunicului, un unic drum pe care am fost silit să păşesc, o imensa capcană. Şi mă aflu la capătul drumului.

— Hai odată, spune Mihail, vorbeşte!

Iar ochii mei sunt gata să vorbească aşa cum vreau, dar buzele nu mai pot frământa nici impalpabila substanţă a cuvintelor. *O să creadă c-a izbutit!* – şi gem încercând să galvanizez limba de fontă, mă încordez pentru a urni munţii cuvintelor, iar sudoarea îmi scaldă faţa, o simt pe buze şi arzându-mi privirile.

— Vorbeşte, spune Mihail, vorbeşte! şi chinul e un fruct copt din care seminţele nu pot izbucni.

O şuviţă sonoră se înalţă atunci dintr-un colţ al încăperii, iar vibraţia nearticulată rosteşte tot ce nu pot spune. Mesagerul! Nu pot întoarce capul, dar ştiu că plăpânda siluetă e aici, trupul meu nu mai e decât elanul incapabil să se realizeze, saltul menţinut la stadiul efortului prealabil, tensiunea ce zbârnâie în spiralele arcului comprimat.

— Taci! Pleacă! strigă acum Mihail, în vreme ce Ina a

încremenit ca una dintre păpuşile domnului Iosif, dar panglica sonoră se desfăşoară nestânjenit, modulând dureri şi bucurii cărora numai oamenii le-au dat nume.

Glasul mesagerului spune, cadavrele risipite pe fronturile de luptă, arse în lagărele morţii, părăsite pe buza râpelor, vacarmul exploziilor şi geamătul copacilor sfârtecaţi, apocalipsul caselor şi zborul pletelor ruginii prin vălătucii de fum şi de praf, salturile şi prăbuşirile pletelor în pâlniile de văzduh ucis care le răvăşesc, le încurcă fără a izbuti să le zădărnicească nesfârşita plutire, speranţa, speranţa desnădăjduită, crâncenă - şi toate se îmbucă, se aşează în versuri. E poemul pe care l-am purtat în mine şi m-am apucat să-l scriu, săgeata strigătului pe care bunicul o voia răsucită în noroi, ca o rimă. Eu spun tot ce spune, fiecare sunet s-a împlinit în sângele meu ca-ntr-un cuptor pentru încingerea căruia am jertfit flăcărilor zile şi nopţi. *Da,* vreau să certific, *aşa e...* iar încăperea nu mai e decât o carte închizându-mi glasul, poemul postum zidit în perimetrul sârmelor ghimpate.

În vara aceea am aşternut pe hârtie primele versuri. Nu răzbătea în ele nimic din puerilele orgii ale nopţilor, ritmurile legănau nostalgic absenţa Inei şi descopeream încântat că scamatoria artei izbutea să consacre divorţul dintre ideal şi tentaţiile impure. Versurile mă ajutau să regăsesc imaginea căreia îi adresasem scrisori fără adresă, furnizându-mi totodată nemărturisite argumente pentru evitarea confruntării cu prezenţa reală a Inei. Mă consideram din nou îndrăgostit şi încercam faţă de Sia un amestec de ruşine, de duioşie şi recunoştinţă. Mi se părea ciudat că ignoră apropierile noastre din erele nopţii şi mă temeam că le-ar putea evoca. Integrând-o prin furtul mângâierilor într-un univers ascuns privirilor, care ne asocia în clandestina succesiune a riturilor sale, eram tot mai ispitit să văd în ea o vrăjitoare şi denunţam în versuri ipocrite întunecatele asalturi la care mă supunea pentru a

mă depărta de prototipul neîntinării, Ina. Nu lipsea mult să mă consider, cu o agreabilă melancolie, irevocabil damnat.

Atunci s-a sfârşit vacanţa şi în sumbra clădire a internatului a apărut Andrei. Mai scund decât mine, îndesat, cu părul blond şi creţ, contrastând cu nişte ochi negri care au străpuns din prima clipă lamentabilele ipostaze byroniene în care mă complăceam, reprezenta antipodul a tot ce însemnam. Din pricina asta, pesemne, ne-am simţit atraşi unul către celălalt.

— Ce hram poartă puşcăria asta? a întrebat într-o bună dimineaţă, când s-a ivit în dormitor.

— *Lasciati ogni speranza,* am răspuns, ridicându-mă într-un cot.

M-a privit şi a zâmbit deodată.

— Văd că patul de lângă tine e liber. Îmi dai voie?

Şi, fără să-mi mai aştepte învoirea, şi-a aruncat geamantanul pe pătură.

— Nu te sfii, am spus. Ca la tine acasă...

— Dacă aveam casă n-ajungeam printre voi. A făcut o piruetă, apoi s-a înclinat ceremonios: Doamnelor şi domnilor, sluga dumneavoastră, prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa unchiului Marian, cu începere de azi, elev la liceul internat.

A intrat în viaţa noastră firesc şi a fost adoptat pe dată. Părea plin de certitudini, ca marea de peşti. Nu l-am văzut ezitând o singură dată şi adopta în orice împrejurare o atitudine neobişnuit de categorică. N-o nimerea întotdeauna, ades era nevoit să regrete pasul făcut, dar o încăpăţânare organică îl silea să persiste şi de multe ori am admirat uluit încrederea nestrămutată cu care-şi apăra punctul de vedere, chiar atunci când infirmarea lui ţinea de domeniul evidenţei. Nu ştiu câtă autenticitate şi câtă poză presupunea pe atunci siguranţa cu care lua poziţie faţă de tot, oameni, împrejurări şi probleme, anii aveau să reducă însă treptat coeficientul de poză, sporind cota parte a

autenticităţii şi Andrei trebuia să devină opac la tot ce nu era el, dur şi inflexibil ca pana cu care se despică nodurile unei buturugi. Cu timpul am descoperit că imensele certitudini pe care i le invidiam nu proveneau din infatuare, ci dintr-un egocentrism sălbatic, incapabil nu numai să accepte, dar să şi presupună existenţa unui gând sau sentiment pe care nu-l trăise, sau pe care îl trăise într-altfel. Siguranţa deriva din imposibilitatea de a se transpune, imobilitatea – din negarea alternativei. Raportarea la experienţe personale şi trăiri proprii devenea argument peremptoriu şi m-am îngrozit sondând adâncurile în care o înfrângere decisivă l-ar fi putut prăbuşi, infirmându-i sistemul de referinţe, universul propriu, din care-şi hrănea inalterabilele certitudini.

Pe atunci, însă, forma un contrast, atât de tonic cu propriile mele şovăieli încât mă fascina, iar aplecarea mea către „lamentabile hamletizări“ (expresia îi aparţine) îl atrăgea ca o contrapondere, deschizându-i perspective către o nebănuită lume a incertitudinii, pe care personalitatea lui, încă neînchistată, o descoperea cu o mirare plină de neîncredere. Prietenia noastră nu excludea condescendenţa reciprocă (cuvântul dispreţ, chiar în cele mai nuanţate accepţiuni, mi se pare excesiv), îi reproşam lipsa de imaginaţie şi-mi ironiza lipsa de acţiune, dar preţuiam fiecare darurile complimentare ale celuilalt şi ne simţeam bine împreună.

Folosea cu o gălăgioasă ostentaţie cuvinte crude, cu care nu fusesem obişnuit. Nu i-a trebuit mult pentru a afla cât de reduse erau experienţele mele erotice, deşi încercasem să amplific episodul Sia, prezentându-l tenebros şi transformând clandestinele imagini nocturne în condamnabile orgii, menite să-mi întunece viaţa. Lipsit de experienţă, mi-am dat prea târziu seama că hiperbola făcea neverosimilă întreaga poveste. Era greu să-l înşel şi în faţa întrebărilor lui precise m-am pierdut, dându-i prilejul să

triumfe şi să se lanseze în interminabile detalii edificatoare.

— Numără-ţi gologanii, a încheiat, şi sâmbătă te fac om.

Am trăit zile de exaltare, de teamă şi remuşcări anticipate. Andrei n-a revenit asupra promisiunii. Mă temeam că uitase, mă temeam să-i reamintesc şi uneori mă surprindeam nădăjduind că sâmbăta va trece ca toate celelalte, irosită în plimbarea prin grădina publică şi obişnuitele discuţii, fără cap şi fără coadă. Singur, întins îmbrăcat pe pătura cenuşie ce învelea reglementar patul de fier, citeam (mai bine zis, aşteptam cu o carte în mână) când Andrei a intrat în dormitor.

— Gata! A, „Dincolo de bine şi de rău”... nici nu se putea ceva mai potrivit. Echiparea!

Am închis cartea, cu cel mai plictisit aer pe care ipocrizia mi-l sugera.

— Dacă ţii neapărat...

Dar Andrei se şi îndrepta spre poartă şi am sărit de pe pat. M-am împiedicat, în vreme ce asurzitoare cataracte făceau să-mi vibreze timpanele. Am străbătut alături de el curtea în care băieţii din clasele inferioare se fugăreau, am prins din zbor o frunză înroşită de arţar şi i-am dat-o unui puşti care plângea, Andrei a izbit cu piciorul într-o minge de cârpă şi ne-am pomenit în stradă.

Din grădina publică răsunau adormit acordurile unui vals, iar metalica melancolie părea a unui sfârşit de lume, prohodul tuturor toamnelor de până atunci. Trecătorii ne priveau cercetător, ca şi cum ar fi ştiut unde ne ducem. Aşa ne îndreptam tăcuţi spre apus, când am văzut deodată că vălătucii norilor alcătuiau deasupra noastră o imensă saltea, pe care ultimele raze ale soarelui începeau s-o înroşească. Nici n-am apucat să-i atrag şi lui Andrei atenţia că norii au luat, într-o clipă, culoarea jarului. Ne aflam pe vechiul pod de piatră şi amândoi am tresărit când apa s-a prefăcut în sânge. Peste capetele noastre, cât vedeam cu ochii, se întindea baldachinul matlasat, dar tot ce până adineauri fusese moliciune, neîntreruptă succesiune de

curbe line, căpăta acum duritatea unei lespezi mâncată de vreme, cu porii îmbibaţi de sânge. Un imens şi sinistru capac sculptat acoperea lumea. Dincolo, în nemărginirea unde suprafaţa pe care o luam drept capac nu mai era decât un chepeng, o poartă către lumea noastră, zeii se măcelăriseră, prefăcând cerul într-un gigantic abator. Oraşul încremenise. În tăcerea însoţind amurgul zeilor oamenii îşi ascultau inimile, miraţi că sângele nu li se scurge pe caldarâm, dar zeii muriseră şi mimeticele lor miniaturi terestre nu mai erau constrânse de puterea simetrică a magiei. Zeii muriseră şi oamenii trăiau. Purpura ce acoperea dalele cerului a luat treptat tonurile mohorâte ale sângelui închegat, focul viu trecând, din jar, în tăciuni. Se întunecase vizibil şi nicio lumină nu se aprindea încă. O amărăciune lipsită de voinţă îmi îngreuna paşii, eram trist la gândul că mă mai puteam întoarce, că n-aveam tăria să mă despart de Andrei. Aş fi dorit să-l aud propunând să renunţăm şi ştiam că aşa ceva nici nu-i trecea prin minte.

— Stai puţin, a spus.

A intrat într-o tutungerie şi, când a ieşit, mi-a pus în palmă două ţigări. Nu mai fumasem, dar mi s-a părut de la sine înţeles că acum trebuia să fumez. Melancolia valsului rămăsese pentru totdeauna în urmă. Străduţa cotea şi, cu cât înaintam, mi se părea că luminile se aprind pentru noi. Oamenii vorbeau cu glas tare despre neobişnuitul apus şi treceam pe lâng'ă ei ca un străin, regretând întunericul. — Aici, a spus Andrei.

Am privit cu neclară dezamăgire o casă ca toate celelalte, aşezată între un depozit de instrumente chirurgicale şi un grilaj de fontă, dincolo de care clipocea un havuz. Am intrat în coridorul vuind de scârţâitul unui patefon. Cineva s-a ciocnit de noi, încercând să iasă şi am privit, căutând să descopăr pe faţa bărbatului un semn. Dar s-a scuzat grăbit şi a dispărut. Femeia care s-a năpustit apoi pe trepte, coborând scara de lemn ce se oprea la capătul coridorului, purta un capot roşu. Cind a sărit două

trepte deodată, aripile halatului s-au desfăcut peste zbaterea sânilor, transformând-o într-un imens fluture obscen. Mi-am întors privirile, dar glasul i-a răsunat prietenos:

— Hai, copii, hai...

Scârţâitul treptelor era acoperit de muzica răguşită. Prin uşa deschisă am văzut încăperea sărăcăcioasă, cu duşumea de scânduri şi pereţi gălbui, zugrăviţi cu trandafiri albaştri. Pe scaunele înşirate lângă pereţi şedeau vreo zece fete.

— Bună seara, a spus simplu Andrei, iar eu m-am aplecat stângaci şi mi-am desfăcut larg braţele, încercând să-mi ascund stângăcia îndărătul şarjei.

Fata aşezată lângă uşă a pufnit, şoptindu-i ceva vecinei care-şi ridicase laba piciorului pe scaun, scărpinându-se la degetul mic. Prin odaie se învârteau câţiva bărbaţi, fumau şi priveau. Un tânăr cu mustăcioară subţire se tot trăgea de mănuşile lui galbene, patefonul hârâia şi fetele păreau că poartă măşti de clovni. Apoi au intrat grămadă nişte băieţi din ultimele clase ale liceului, una dintre fete s-a îndreptat spre ei, l-a apucat pe unul de bărbie, pe altul l-a sărutat şi a dat să-i împingă pe toţi înăuntru. Băieţii s-au sfătuit o clipă, dar asta a soos-o din sărite. A strigat:

— Ce? Nu-i pe privite! şi, pentru o clipă, nu s-a mai auzit decât hârşâitul acului, la capătul discului.

Tânărul cu mănuşi galbene s-a apropiat de patefon. Atunci a intrat Lina. Purta o rochie de seară de catifea neagră şi cu capul pe spate, râdea aşa cum râdea păpuşa de ceară a domnului Iosif. Ne-a făcut cu ochiul. Am simţit cum mi se usucă cerul gurii, dar Andrei a pornit către ea şi amândoi s-au aşezat curând pe o banchetă.

Nimic nu se schimbase şi totul era altfel. Pieptul Linei se umfla în despicătura rochiei.

— Nu-mi dai o ţigară?

Fata era măruntă, slabă şi mă privea neliniştită. I-am dat

una dintre ţigări şi mi-am aprins-o pe a doua.

— Nu aşa, a râs. Uite la mine... şi, sugând din ţigară, a deschis gura.

Ii vedeam măselele şi gingiile, mult mai palide decât buzele. Fumul a dispărut dincolo de omuşor, apoi a ţâşnit printre buzele ţuguiate. Toate fetele se uitau la noi.

— Lasă-l în pace, a spus Andrei.

Mi-a făcut un semn, apoi s-a ridicat şi a ieşit cu Lina.

— Vii? am întrebat-o pe fata care nu-mi plăcea.

M-am simţit mai sigur pentru că rostisem vorba simplu, aşa cum trebuia. Am urcat scara. Un coridor, apoi odăiţa cu un pat, o masă, un paravan. Pe pat era întinsă o scoarţă roşie, aspră, şi mi-am amintit de culoarea cerului.

— Nu te dezbraci?

Îşi şi trăsese peste cap rochia de stambă, dar goliciunea ei era aproape cuminte. Gesturile obişnuite cu care mă dezbrăcam seară de seară se artificializau acum, deveneau caricatura unor gesturi fireşti. Apoi, cu picioarele atârnând peste duşumea, ne-am aşezat alături, pe scoarţa aspră. Totul era iar inocent ca pe vremuri, la malul lacului şi imaginea Inei a pâlpâit o clipă, în decorul de piatră.

— Ai slăbit, a spus fata. Uite, şi eu am slăbit...

Şi m-a invitat să-i ating o dungă albicioasă, pe şold. I-am simţit pielea, aşa cum aş fi simţit-o pe mâna unui coleg. Atunci s-a răsucit şi m-a cuprins în braţe. Faţa mi s-a lipit de trupul ei, între gât şi umăr, inima mi s-a umplut de mirosul sudorii şi al parfumului. Am dat să mă retrag, dar se răsturnase pe spate şi lacul copilăriei a dispărut într-o zbatere roşie, goană spre limanul unui neant incert, în care m-am străduit să anihilez tot ce eram.

Am auzit apoi bătăi în uşă şi glasul lui Andrei. Fata trecuse după paravan. Imensa cantitate de tristeţe înmagazinată între pereţii goi mi s-a relevat şi în ochii. Tiptil, ca un hoţ, m-am strecurat pe uşă.

L-am găsit pe Andrei şi, împreună, am coborât scara. Flecărea şi-şi dădea aere, dar aveam în mine mirosul de

sudoare şi parfum, iar tristeţea îmi încleşta gâtul, ca o gheară. Ajuns în stradă am tras cu nesaţ aer în piept. M-am privit în oglinda unei vitrine, eram acelaşi, nimic nu trăda zbaterea de pe scoarţa roşie şi nimeni nu se mai uita la noi.

— Abia aştept să mă spăl, a spus Andrei, scuipând în rigola trotuarului.

Apoi a început să-şi bată joc de cea cu care suise scara. Mi-am amintit tulburat că era Lina şi am ascultat cum vorbea cu scârbă despre ea, ca despre o zdreanţă cu care şi-ar fi şters pantofii. Mă gândeam la fata de care abia mă despărţisem. Am recunoscut amestecul de repulsie şi duioşie, pe care monstrul violaceu al bunicului îl deşteptase în mine şi mi s-a părut că neînsemnata fiinţă care intrase în viaţa mea pentru a se depărta vertiginos era tot o creaţie a bunicului, incapabilă să trăiască în afara cuştii ei, cu pereţi de cărămidă.

— N-am să pot dispreţui niciodată, am spus, iar Andrei a început să râdă.

Ne aflam din nou pe podul de piatră, sângele pierise de pe cer, dar ştiam că şi eu ucisesem pe scoarţa sângerie şi, sub stelele mai numeroase ca nicicând, râsul lui se irosea zadarnic.

— Hai odată, a spus.

Mă rezemasem cu coatele de balustrada de piatră şi priveam reflexul stelelor în apă. O mare milă se revărsa din mine, tulbure şi fără obiect, pentru că depăşea stinghereala Inei, sfâşietoarea aplicaţie a fetei pe care nici nu ştiam cum o cheamă, râsul inconştient al Linei, zbaterea roşie după care mă regăsisem neschimbat, mila pentru puţinul pe care-l însemnau, sub scăpărătoarele priviri ale stelelor, oamenii veniţi din beznă şi îndreptându-se, gesticulând, spre beznă. Mi-aş fi scos inima pentru a o dărui pe palmele întinse nenumăratelor fiinţe condamnate care priveau acum, ca şi mine, stelele, şi mi-era milă de ele şi de mine, ştiind că n-aveau ce face cu inima mea.

— Eşti nebun? Plângi ? a şoptit Andrei.

Dar pluteam într-o fericire pe care cuvintele n-o puteau traduce şi totul se învârtea cu mine, podul şi noaptea şi stelele. Aveam impresia că deodată crescusem, pentru a îmbrăţişa lumea.

— Ce-i asta? l-am întrebat pe Andrei, care mă apucase de braţ.

— Hai, s-a făcut târziu.

— Lasă-mă, am spus. Cred că aş putea zbura. Ai zburat vreodată? Împingi cu tălpile pământul şi-i destul să-ţi desfaci braţele, mişcându-le de sus în jos şi apăsând cu palmele, pentru ca să te înalţi peste acoperişuri.

Apoi te apleci, te lungeşti în văzduh şi înoţi.

— Vino, a spus neliniştit Andrei.

Bănuiam că stelele erau tocmai cele pe care le-aş fi putut descoperi dincolo de cuvântul blajin al domnului Iosif, în întunericul de care mă temusem cândva. Acum mergeam alături de Andrei şi parcă pomii şi casele lunecau pe lângă mine. Oameni apăreau şi se făceau nevăzuţi. Noaptea era albastră, tăcută. Pentru întâia oară o simţeam prietenoasă, nimic nu mai era străin şi, ameţit, aş fi mers până la capătul lumii într-o albăstrime caldă, răspândind miros de floare. Sau aş fi acceptat să mor.

— Numai să nu mor, spun, numai să rezist până la capăt.

Nu gura, ci degetul vorbeşte, ciocănind în pereţi. Dacă lipesc urechea de perete, nu mai sunt singur.

— Afară e soare, vesteşte domnul Iosif, ciocănind răbdător.

— Mi-au schimbat capul.

— Fac experienţe pe noi.

— Da, Mihail.

— Doctorul-şef al lagărului.

— Uitasem. Am vrut să uit şi cine sunt! Doar uneori, câte un cuvânt.

— Povesteşte, nu trebuie să uiţi, povesteşte.

Îndată ce se stingea lumina în dormitor cineva spunea *povesteşte,* iar din depozitul de sunete şi culori, din formele amorfe se năşteau oameni şi întâmplări, cărora cuvintele le dădeau nume. Nu mă pregăteam niciodată, un magnet nevăzut aduna din mine pilitura elementelor închegate spontan, iar povestea se desfăşura în ritmul niciodată deficitar al improvizaţiei. Ore întregi eram în stare să povestesc. Întocmai ca domnul Iosif, *vedeam.* Auzeam prin întuneric răsuflările cărora le încetineam sau precipitam cadenţa, auzeam râsetele şi nu-mi venea să cred că cei ce-mi urmăreau cuvintele erau băieţii închişi peste zi în cuştile unor preocupări ce-mi rămâneau străine. Acum, în dormitor, îşi părăseau cuştile şi se înfrăţeau prin mine. Fără a opune rezistenţă, alergau prin păduri şi se căţărau pe colţi de stâncă, iubeau, luptau şi mureau, sau biruiau în apoteoze. Marionete docile, abdicau de bună voie şi se supuneau fermecatului flux de cuvinte, iar docilitatea unanimă, pe care nenumărate alte seri o confirmaseră, deştepta în mine secreta exaltare a şamanului, prea sigur de puterea lui pentru a nu fi ispitit s-o pună la încercare. Atunci sfidam limitele îngăduite şi, printr-o bruscă întorsătură de frază, zgâlţâiam zăbrelele, atacam sacrosanctele domenii ale preferinţelor diurne, impietam asupra rezervaţiilor personale. Protestele celor vizaţi erau acoperite de ţistuitul celorlalţi, dar ades tocmai victimele ironiei râdeau cele dinţii, lepădându-se ca de un lest de tot ce iubeau. De astă dată povestea se întorcea pe făgaşul neutru al începutului, iar eu încercam oboseala şi amara satisfacţie a şamanului după victorioasa luptă cu duhurile.

În schimb, peste zi, raporturile se inversau. Cei mai fanatici ascultători manifestau faţă de mine o condescendenţă ce devenea, la alţii, dispreţ abia deghizat. De parcă s-ar fi vorbit şi fără să-şi dea cu toţii seama, se purtau acum dezinvolt şi din fiecare gest, din fiecare privire desprindeam certitudinea că nu eram decât măscăriciul care le umplea orele de răgaz şi de care nu aveau vreme să

se ocupe atunci când treburi într-adevăr importante îi solicitau. M-a izbit mai ales siguranţa cu care nu se îndoiau că trebuia să am eu însumi conştiinţa rolului pe care mi-l atribuiseră și pe care se aşteptau să-l găsesc firesc.

— Înţelege că mai avem şi treabă, mi-a spus într-un rând feciorul unuia dintre marii antreprenori ai oraşului.

Mă apropiasem într-o recreaţie de un grup în mijlocul căruia se afla şi care dezbătea şansele echipei locale în campionatul naţional. Am dat din umeri, dar m-am depărtat ulcerat. Andrei s-a desprins peste o clipă din cercul băieţilor şi m-a ajuns din urmă. Am făcut alături, în tăcere, câţiva paşi, apoi a început să vorbească, fără a se uita la mine.

— Când ai mei au murit în accidentul de cale ferată şi am rămas singur, unchiul Marian a venit, m-a strâns în braţe şi şi-a tamponat, cu o batistă murdară, ochii uscaţi. E fratele mamei, dar de ani de zile nici mama, nici tata nu-l primiseră în casă. A devenit totuşi tutorele meu. A pus mâna pe casă, s-a ploşniţit în dormitor şi m-a expediat la internat.

A dat cu piciorul într-o piatră. Piatra a ţâşnit şi a atins un puşti, care a început să plângă. Voiam să mă reped, dar:

— Taci dracului! i-a strigat Andrei, apucându-mă de braţ.

Şi, spre mirarea mea, puştiul i-a zâmbit. Avea încă lacrimi pe obraz şi zâmbea.

— Nu te mai doare? l-am întrebat.

Ca şi cum nu m-ar fi auzit, îşi freca pulpa acolo unde piatra îl izbise, dar zâmbea mai departe, cu ochii în ochii lui Andrei.

— Înţelegi? a spus posomorât Andrei, trăgându-mă după el.

— Ce?

— Că nici măcar puiul ăsta de lup (şi-a făcut un semn peste umăr către băiatul care nu se clintise, urmărindu-ne cu privirea) n-a fost sensibil la reacţia ta „umană“, ci la dubla mea violenţă, în care s-a recunoscut, aşa cum ar vrea să fie. Sunt lup, mă port în consecinţă şi nimeni nu mă atinge. Tu n-ai puterea lupului, dar ţi-a fost hărăzit darul

şarpelui...

Am simţit cum mi se albesc buzele şi, fără să vreau, m-am oprit. În faţa noastră vreo şase băieţi săreau capra.

— Ce vrei... să spui?

— Asta, a continuat, neluându-mi în seamă tulburarea. Ca un şarpe, eşti în stare să farmeci, îi ţii pe toţi sub puterea ta, până şi eu te ascult cu gura căscată. Ai să te hotărăşti o dată să-ţi exerciţi darul, nu pentru ceilalţi, ci împotriva lor şi pentru tine?

Unul dintre cei ce săreau capra s-a poticnit şi a căzut. Toţi au început să râdă.

— Nu cred, am şoptit.

Zâmbeam.

— Te priveşte!

Şi s-a depărtat furios, îndreptându-se către băieţii care-şi urmau discuţia. În urma lui, zâmbind, am rămas nemişcat. Mă aştepta soarta domnului Iosif, ştiam, dar n-aş fi schimbat-o pentru cea a colegilor lui de cancelarie. Poate că sunt slab, mi-am spus. Poate că nu sunt în stare să dau cu coatele şi justificările nu ascund decât neputinţa organică, de natură să mă descalifice, oricum. Poate că eram un infirm care declară că nu se face alergător şi mă complăceam într-o iluzorie posibilitate de a alege, deşi totul era de mult hotărât în sânge şi nervi.

Atunci, ca o veche ameninţare, l-am simţit pe bunicul, ridicându-se în spatele meu. Sentimentul că era acolo şi mă privea a fost atât de puternic încât mi-am întors capul. Am întâlnit ochii puştiului pe care Andrei îl lovise, se uita la mine batjocoritor, apoi, văzând că-l privesc, mi-a dat cu tifla şi a şters-o, scoţând nişte hohote subţiri, ca nechezatul unui mânz.

Cu capul plecat, mi-am urmat plimbarea. Nu era prea greu să te porţi ca un lup. Profitând de diferenţa de vârstă şi de putere dintre mine şi micul derbedeu l-aş fi putut uşor face să-şi regrete obrăznicia sau, folosindu-mă de darul

şarpelui, l-aş fi ţinut într-o prelungită şi profitabilă spaimă. Mi-am închipuit pentru o clipă că înaintez încet, cu faţa lipsită de expresie, în vreme ce băieţii îmi fac loc, plecându-şi privirile.

Ca un stâlp de gheaţă înaintez şi, ucise de răceală, râsetele se sting, privirile se voalează. Spaima respectuoasă se propagă din aproape în aproape, forfota şi strigătele din curte încetează şi trec încet prin marea tăcere, indiferent şi singur. Ar fi de ajuns un gest pentru ca zece să se repeadă, disputându-şi cinstea de a-mi face pe plac. Fiecare e o aşteptare şi o pândă, o intensă încordare pentru a nu lăsa să-i scape prilejul de a se dovedi mai slugarnic decât cel de alături. Iar, în liniştea plină de tensiune, aud deodată şuşotindu-se în spatele meu. Mă întorc încet şi vinovatul păleşte. Dar cei ce aşteptau s-au şi repezit, izbind cu indignata promptitudine a fanaticilor, în vreme ce privesc impasibil cum îndrăzneţul care s-a singularizat e călcat în picioare. Ceilalţi freamătă, şi nările li se zbat. Dacă le-aş îngădui, ar izbucni în urale şi m-ar purta pe braţe, dar îmi urmez drumul şi ştiu că doar după ce voi fi ieşit din curte se vor năpusti, izbindu-se şi risipind excesul de entuziasm necheltuit.

În curtea vuind de strigăte am râs de mine, de naiva succesiune a imaginilor derulate pentru uz propriu, dar o secretă satisfacţie stătea la baza autoironiei şi convingerea că niciodată, în nicio împrejurare, nu voi sta alături de asasinii domnului Iosif. Eram făcut să dau, iar dacă cei ce-mi primeau cu bucurie darurile mă dispreţuiau apoi pentru că nu ţineam să le valorific pe planuri ce le erau familiare, vina nu-mi revenea. Îmi repetam versul *Ich singe wie das Vogel singt* şi mă simţeam liber pentru cântecul ce se maturiza o dată cu mine şi care avea să izbucnească. Ştiam că Andrei n-are dreptate, sau că dreptatea lui e a celor cu care n-aveam nici în clin nici în mânecă, pentru că ţineau de o altă umanitate: tata, *a doua,* Savel, Lina. Atunci, în curtea internatului, am înţeles pentru întâia oară că trebuia

să-mi caut semenii printre cei, ca şi mine, dispreţuiţi. Şi-ntr-o străfulgerare mi s-a relevat similitudinea dintre Andrei şi bunicul.

A fost o descoperire atât de neaşteptată încât l-am căutat pe Andrei cu privirea, încercând să regăsesc pe faţa lui asemănarea. Dând din mâini, vorbea pătimaş în cercul sportivilor, a tăcut o clipă ascultând cuvintele grăsunului care mă izgonise, apoi a început să râdă. Eram departe şi, deşi îi vedeam gura deschisă şi salturile umerilor ca într-un film mut, fără să-i aud hohotele, mi s-au părut ecourile întârziate, scăzute, ale celor ce mă izbiseră, de două ori, între pereţii laboratorului de acasă. Uluit, n-am auzit clopoţelul care ne chema în clasă şi nu mi-am dat seama că recreaţia luase sfârşit decât văzând băieţii îngrămădiţi în faţa scărilor de piatră ale clădirii. Fără să vreau, am repetat *recreaţia a luat sfârşit,* iar cuvintele au căpătat îndată semnificaţia unui avertisment.

Fusese ultima recreaţie din dimineaţa aceea şi nu ştiu cum s-a desfăşurat ora de latină, care i-a urmat. Aşezat în bancă lângă mine, Andrei evita să mă privească. Dar eu îl furam cu coada ochiului, încercând să citesc ce ascunde dincolo de trăsăturile cunoscute şi gândurile mi se învârteau tulburate între cele câteva personaje ale neliniştitorului meu univers. Le întâlneam mereu, sub alte chipuri, ca şi cum omenirea ar fi fost o nesfârşită temă cu variaţiuni sau infinita perindare a unor prototipuri. *Amănuntele pot să difere,* spusese bunicul, *esenţa rămâne aceeaşi.* Şi din când în când tresăream pentru că auzeam acum un glas, glasul meu, repetând *recreaţia a luat sfârşit,* iar cuvintele-mi spulberau gândurile, şi aşa neclare, le risipeau într-o spaimă difuză, lipsită de obiect. Apoi mă gândeam din nou la bunicul şi la Lina, la Savel şi la domnul Iosif (spun mă gândeam, deşi nu gânduri, ci imagini mă asaltau, imagini disparate, imagini înţepenite o dată pentru totdeauna în amintire, imagini care se înceţoşau şi se suprapuneau, declanşând mai degrabă stări afective decât

gânduri) până când glasul răsuna din nou vestind că *recreaţia a luat sfârşit* şi totul nu mai era decât un vârtej dominat de panica răspândită, insinuantă ca o febră.

La terminarea orei de latină am intrat în sala de mese, unde am luat loc absent, urmărit de aceleaşi fantome. De astă dată Andrei mă privea, intrigat. Presupun că-şi făcea reproşuri pentru felul în care mă părăsise în curte, socotind că aerul meu ciudat era urmarea scurtei noastre discuţii.

— Hai, nu mai pune la inimă, a spus, apucând sticla cu apă şi umplându-mi paharul.

Gestul stângaci, prin care voia să-mi dea să înţeleg că nimic nu se întâmplase, m-a mişcat şi i-am zâmbit, dar ştiam că între noi se căscase o falie, care avea să se adâncească. Nu făceam parte din aceeaşi lume. I-am răspuns, de aceea:

— Cred că tu pui lucrurile la inimă. N-ai să te ruşinezi cândva de prietenia pentru un măscărici?

— Eşti un caraghios, a spus, dar şi-a plecat privirile şi am ştiut că aşa va face şi când ne vom întâlni mai târziu, de faţă cu alţii.

Noua amărăciune şi-a vărsat otrăvurile în fluxul de imagini care mă asalta, a devenit imagine şi şi-a luat locul printre celelalte. Îl vedeam în faţa mea pe Andrei, schimbam câte o vorbă, dar vechi senzaţii echivalente vizual urmau să mă încerce şi Andrei continua să mănânce într-un prezent pe care îl percepeam, deşi imaginile sintetizând trecutul erau parcă şi mai prezente, iar, în pendularea lor, clipa când îşi plecase privirile era menită să reapară.

— Andrei azi, Andrei mâine...

— O să mai stăm de vorbă, a spus Andrei. Şi-ţi scot eu gărgăunii din cap!

Dar ei erau şi acum acolo şi nimeni nu-i putea izgoni.

— Nu ştiu zău, am răspuns într-unul din cele două prezenturi, în vreme ce într-al doilea tata apucase cureaua

şi   mă poftea în birou.

Andrei a ridicat din umeri, urmând să-mi vorbească. I-am admirat răbdarea (de altfel neobişnuită) dar după terminarea mesei am izbutit să mă pierd printre cei ce se ridicau în larma scaunelor mişcate pe ciment, m-am repezit în dormitor să-mi iau o carte şi m-am întrebat unde m-aş putea ascunde. De sus, de la fereastră, l-am văzut pe Andrei în curte. Atunci am coborât scările şi am intrat în subsol.

Nu mă mai abătusem de mult prin marea sală, pe care urmam s-o numesc a domnului Iosif. Orele de lucru manual nu figurau în programa claselor superioare şi teama de a găsi totul schimbat mă împiedicase să pătrund într-un domeniu unde amintirile poleiseră fiecare amănunt, aşezându-l o dată pentru totdeauna într-un timp încremenit. Acum coborâsem totuşi treptele tocite, ca şi cum de vreme ce acolo materia căpătase cândva înfăţişări şi nume noi, între pereţii atelierului s-ar fi aflat singurul loc în care mă puteam reîntâlni cu mine. Ştiam că nimeni nu mă va stingheri la ora aceea, aşa că am deschis încet uşa grea şi i-am ascultat tânguirea, apoi mi-am plimbat privirile prin încăpere.

Cele două ferăstruici din apropierea tavanului lăsau să pătrundă tocmai câtă lumină era nevoie pentru a nu destrăma ţesătura rarefiată a amintirilor. Diagonalele luminii cenuşii se opreau pe masa rotundă, semănând cu faţa domnului Iosif şi pe botul metalic al presei, încolo totul era învăluit în penumbră. Am închis uşa în urma mea. Dulapul pe după care mă ascunsesem să plâng în voie era acolo, pe pereţi mai atârnau unele dintre sculele fermecate ale celui plecat, dar am văzut şi unelte de rând, pe care mâna domnului Iosif nu le înnobilase. Pentru prima oară m-a izbit mirosul de pivniţă al atelierului şi mi s-a părut că încăperea se micşorase. Melancolia timpului trecut se strecura în mine. Am dat ocol sălii, încercând să-mi închipui că domnul Iosif urma să intre pe uşă, cu o rădăcină pe care

o va aşeza pe masă rostind să *vedem,* m-am oprit lângă presa metalică şi am închis ochii. De afară se auzeau, înăbuşite, glasurile de sopran ale băieţilor, dar domnul Iosif refuza să vină. Atunci am tras un scaun şi m-am aşezat la masa rotundă, deschizând cartea sub sulul cenuşiu al luminii. Mai palide, ca împinse pe un al doilea plan, imaginile pe care nu încetasem să le văd pâlpâiau în continuare pe dinaintea ochilor mei şi ştiam că va trebui să le opresc fluxul, în clipa aceea am simţit că nu mai sunt singur.

Cineva şedea pe masă, dincolo de coloana luminii pătrunzând prin fereastră, şi nici n-am avut vreme să mă mir. Recunoscusem faţa triunghiulară a celui ivit cândva în decorul de piatră al lacului, pe fundul căruia îl părăsisem pe Savel. Un val fierbinte mi s-a răspândit prin vine. Am dat să sar în picioare, dar n-am avut putere şi am şoptit doar, într-un oftat care mi-a golit plămânii:

— În sfârşit!

Ca atunci, îmi făcea cu ochiul. O clipă lungă ne-am privit şi amândoi zâmbeam. Aşezat pe masă, îşi cuprinsese genunchii cu palmele. Purta nişte pantaloni ponosiţi şi o cămaşă roşie, atât de decolorată, încât se albise pe umeri. Manşetele roase nu erau prinse cu nasturi şi fâlfâiau, când îşi mişca braţele. O bască mică, un fel de tichie neagră şi scorţoasă îi acoperea părul. Tocurile bocancilor i se sprijineau de marginea mesei. Faptul că între noi se afla coloana de lumină îi dădea aerul unei imagini văzute într-o oglindă înceţoşată, îi împrumuta un caracter desuet şi înduioşător. Ca şi cum n-ar fi trecut atâta vreme de când nu ne văzuserăm, a început să vorbească de parcă urma o convorbire abia întreruptă.

— Toţi mă ponegresc, a spus, făcând cu capul un semn către cartea deschisă pe masă. „Niciun moment nu te-am luat drept o realitate, ripostă furios Ivan. Tu nu eşti decât o iluzie, o fantasmagorie, o nălucire de om bolnav. Nu ştiu

cum aş putea să te desfiinţez şi văd că n-am încotro: vrând-nevrând, va trebui să te suport o bucată de vreme. Îmi dau seama că eşti o halucinaţie.

Eşti propria mea întruchipare, mai bine zis o întruchipare fragmentară a mea... a gândurilor şi sentimentelor mele, dar a celor mai josnice şi mai meschine...“

Vorbea încetişor, fără să vădească amărăciune. Mai curând părea un elev recitind cu răbdare o lecţie monotonă, învăţată de mult.

— Te supără că-l citesc, am spus cu un penibil sentiment de vinovăţie, dar a dat din umeri:

— Nu cunosc supărarea, cel mult izbutesc să mă plictisesc... Am auzit că un şoricel aventurat într-un turn le-a povestit la întoarcere părinţilor, care-l aşteptau în vizuina familiară din pivniţă, că văzuse un înger. Zburase peste el un liliac... Fiecare, fiule, are parte de şarpele pe care-l merită.

Mi s-a părut că-l regăsesc şi am zâmbit.

— Ar însemna că pot avea o părere bună despre mine...

— Niciodată, ce-i drept, n-ai avut prostul gust de a mă închipui răsărind cu coarne şi copite din vălătuci de pucioasă şi nici măcar înveşmântat cu eleganţa miţoasă şi bătătoare la ochi, pe care autorul tău mi-o atribuie. Teama e un prost sfătuitor.

— De când mă ştiu nu mi-a fost frică de tine…

— Poate că aveai pricini să nu te temi, a spus, făcându-mi cu ochiul.

Şedea atât de firesc pe masă, cuprinzându-şi genunchii cu palmele. Nu mai auzeam strigătele băieţilor care se fugăreau în curte, fiecare cuvânt răsuna ca într-o cutie de rezonanţă şi m-am simţit deodată liber şi împăcat.

— De ce m-ai părăsit? am întrebat. S-au întâmplat atâtea între timp...

Şi-a ridicat palmele a neputinţă şi manşetele roşii s-au zbătut, dezvelindu-i încheieturile subţiri.

— Am fost închis.

— Tu?

Păream atât de uluit, probabil, că a început să râdă. S-a aplecat şi a întins spre mine o mână cu degete fantastic de lungi, care au pătruns în coloana de lumină.

— Între noi fie vorba, sunt neîngăduit de prost. Cum să-mi explic, altfel, că mă las mereu înşelat?... Cine vrei şi cine nu vrei a învăţat trucul, fete perverse, călugări măcinaţi de pofte, bătrâni înţelepţi şi babe nebune, nici nu mai sunt în stare să număr de câte ori s-a repetat povestea şi, cu toate astea, la cea dintâi chemare sosesc la întâlnire şi-i las să pună laba pe mine!

Râdea cu poftă, ca şi cum propria lui prostie ar fi fost o glumă.. în coloana luminoasă mâna-i sălta ca o pasăre. Vechea atmosferă a convorbirilor noastre înviase şi m-am simţit din nou copilul care-i urmărea cu încântare giumbuşlucurile.

— Nu te pot crede, am spus. Amăgitorule...

— Să mă crezi întotdeauna, a spus cu o neobişnuită solemnitate, de parcă nu el ar fi hohotit abia adineauri.

Dacă mă las prins în laborioasele lor pentagrame înseamnă că n-am îmbătrânit şi mai păstrez rezerve din naivitatea începutului. Ai fi zis că şarpele poate fi naiv?... într-asta constă tinereţea mea fără bătrâneţe şi asta nu poate înţelege *el,* bătrân şi sterp din capul locului.

Mi-am încheiat cămaşa la gât. Şi am înţeles cât de departe, în urmă, rămăsese copilăria. Mi-am amintit cum simţisem în spatele meu prezenţa bunicului şi, ca în recreaţia de dimineaţă, am întors capul. Dar nu era nimeni. Mai mult pentru a umple tăcerea, am mormăit, cu gândul aiurea:

— Nu pricep cu ce te pot momi...

M-a privit cu o imensă uimire şi a rostit neaşteptat de blând:

— Cu momeala potrivită, fiule. Şobolanii vin la slănină, leul se apropie când aude behăitul caprei şi mie un simplu

strigăt mi-e de ajuns. Dacă ai fi căpitan de vas n-ai răspunde fiecărui S.O.S. lansat în noapte? E caraghios că tocmai Amăgitorul se lasă amăgit, ştiu. Ai să-mi spui că şobolanii şi leii cad victimele propriei lor lăcomii... Dar am afirmat vreodată că nu aş fi lacom?

Cartea cu care venisem se mai afla deschisă, pe masă. Am simţit un nod în gât şi cuvintele mi-au scăpat de pe buze, răguşite:

— De... suflete?

— Prostule! a şuierat, şi a început din nou să râdă.

Pe vremuri, în împărăţia verde, erai mai deştept...

Rostise doar câteva cuvinte nu prea măgulitoare, dar amintirea grădinii pierdute s-a ridicat în mine, oscilând ca un balon captiv. O neţărmurită părere de rău mi-a împăienjenit privirile şi n-am mai fost decât nostalgie. Am închis ochii. Şi am văzut grădina domnului Iosif, prin labirintul căreia nu-mi fusese dat să rătăcesc decât atât de puţin.

— Totul a rămas în urmă, am şoptit. Poate că şi eu am rămas acolo, departe...

— Suntem depărtări adunate. Totul e să nu uiţi.

Am ridicat din umeri.

— Crezi c-aş putea uita?

— Deschide ochii.

L-am privit prin coloana cenuşie şi mi s-a părut deodată că nu e decât un biet om. Ocupa atât de puţin loc acolo, pe masă. Înduioşat, nu puteam crede că firava siluetă era în stare să dea cuiva o mână de ajutor.

— M-ai auzit şi pe mine strigând? am întrebat.

— La tine aş fi venit şi fără să mă chemi. Dacă mi-ar sta în puteri, aş rămâne mereu lângă tine. Din păcate...

— Ştiu, am zâmbit. Te cheamă alţii şi nimereşti în pentagramele lor...

Îmi venea greu să accept că totul era mai mult decât un joc. Ca nişte fanioane, mânecile roşii au fluturat din nou.

— Printre strigătele ce se înalţă de pe pământ poate fi şi unul de desnădejde adevărată, a spus cu o dureroasă oboseală. Nu sunt atotştiutor, fiule, şi n-am cum să ocolesc capcanele. Ca un muncitor încăpăţânat, am simţul datoriei... încerc să apăr. Sunt cel ce luptă la hotare.

Părea atât de slab, încât am uitat că e marele maestru al iluziilor şi că înfăţişarea sub care se arăta nu era decât aparenţă. Ca unui muncitor la capătul orelor de muncă, i se citea oboseala pe faţă şi mi s-a strâns inima. Nu avea frumuseţea trufaşă a lui Mihail, nici siguranţa bunicului.

— Ce poţi face de unul singur? am întrebat, aşa cum m-aş fi întrebat pe mine.

Nu mai eram copilul din lumea verde.

— De mii şi mii de ani am făcut câte ceva, nu crezi?

În tot răstimpul ăsta *el a* izbutit să întunece nişte sclipiri, fără să poată distruge mare lucru.

Atunci totul s-a răsturnat în mine şi n-am mai fost decât strigăt:

— Dar domnul Iosif?

Cuvintele ţâşniseră fără să le fi formulat în minte, aşa cum din adâncurile fiinţei ţâşnesc marile dureri. A oftat şi şi-a trecut, încet, palma peste faţă. Apoi, privindu-mă ţintă, a şoptit:

— Folosindu-se de lipsa mea, se răfuieşte cu cei ce refuză orizontul cârtiţei...

Totul era tăcere, masa tăcea, dulapul, sculele fermecate spânzurând pe pereţi. În pământul negru al cimitirului, domnul Iosif tăcea.

— „Fără să poată distruge mare lucru..." am repetat.

Evident, aprecierea e în funcţie de scară. Raportat la dimensiuni schimbate, totul devine nimic.

— Plângi, fiule, a spus, iar glasul i-a căpătat inflexiunile fierbinţi ale glasului mamei, aşa cum răsuna de mult, pe când Savel încă nu se născuse. De obicei el e lacom de lacrimi, pentru că iubeşte neputinţa şi se hrăneşte cu ea, dar acum eu te îndemn: Plângi.

— Făţarnicule! am strigat, şi un ghem viu mi se zbătea în gât.

— Fiule...

— Taci. Am plâns fără să-ţi aştept îndemnul. La scara mea, nimicul e uneori tot!

Ochii-mi erau uscaţi, îmi simţeam buzele încordate. A săltat de pe masă şi nu m-am putut împiedica să observ cât de elastic sărise, în ciuda aerului obosit pe care-l arbora. Ca odinioară bunicul printre mesele de marmură ale laboratorului, umbla acum cu paşi mari între pereţii atelierului şi cămaşa roşie i se aprindea, ori de câte ori pătrundea în sulul de lumină al celei de a doua ferestre.

— M-am aşteptat să te regăsesc aşa, a spus în cele din urmă, oprindu-se înaintea mea. M-am temut de întâlnirea asta pentru că înţelegerea...

— Taci. Nu vorbi de înţelegere, tu... tocmai tu.

Dacă ar fi ştiut cum îl aşteptasem. Ca pe o ploaie după luni de secetă, ca pe un semn, ca pe o dezlegare. Tot ce în mine se străduia să fie, orbecăind şi izbindu-se de porţi închise, nu era decât o nesfârşită chemare, apelul la certitudinea pe care singur mi-o putea aduce. Şi atunci când în sfârşit venise, când putea rosti cuvintele pentru aflarea cărora mi-aş fi dăruit sângele, în ciuda amărăciunii pe care nu mă îndoiam că i-o pricinuiesc, îi vorbeam, pentru prima oară, cu asemenea grosolănie. De ce? Doar bănuisem adevărul în legătură cu moartea domnului Iosif. Nu e vorba de asta, mi-am spus, sau nu numai despre asta e vorba. Atunci, brusc, am realizat ceea ce se întâmpla în atelierul internatului, în vreme ce băieţii citeau care pe unde apucase, îşi făceau lecţiile sau se jucau încă în curte, în vreme ce femeile spălau vasele şi domnul director îşi dormea somnul de după masă, în locuinţa lui cu pereţii acoperiţi de iederă.

— Ascultă, am spus. Nu mai sunt copilul de odinioară şi-ţi dai bine seama că e timpul să ştiu. Recunosc, faţă de mine te-ai purtat întotdeauna...

M-a întrerupt.

— Îmi dai voie să aleg cuvântul în locul tău? Încearcă: *părinteşte...*

M-am ridicat de pe scaun. În coşul pieptului inima atârna greu, o simţeam deodată pulsând, mare şi neliniştită, încet şi rar, am rostit, privindu-l drept în faţă:

— Am impresia că ştiu tot ce mi-ai putea spune.

— Şi totuşi mi-ai cerut să vorbesc...

— De ce-ţi baţi joc de mine? am strigat. Cartea de pe masă are dreptate. Cine eşti tu?... E absurd, nici nu exişti...

— Într-un fel, ai dreptate.

Vorbea liniştit, cu o amărăciune subtilă, ce nu răzbătea prin vălul exasperant al ironiei, şi mi s-a părut că pământul îmi fuge de sub picioare. Fără să-mi dau seama că mă contrazic, am protestat cu o disperată energie, am încercat să mă agăţ de singurele mele puncte de reper.

— Dar grădina, naşterea lui Savel, lacul... N-ai să negi tot ce s-a petrecut, nu? N-ai să minţi acum, tocmai acum... Nu m-ai minţit niciodată. Vorbeşte, de ce taci?

Poate că, niciodată mai mult decât în clipa când îi contestam realitatea, nu mi-am dat seama câtă nevoie aveam de el. Tocmai pentru că-l negasem, doream să-mi confirme că există, fără el totul devenea grotesc, universul îşi pierdea sensul, iar eu... Acum înţelegeam. Revolta de adineauri era expresia convingerii că, în marea înfruntare dintre el şi bunicul, îmi porunciseră, fără să mă consulte, un rol. Aşa cum îl siliseră pe domnul Iosif să joace un rol, aşa cum îi sileau pe nenumăraţi alţii, care mureau fără ca moartea lor să însemne mare lucru. Gândul se născuse în mine de mult, aştepta încă să-şi capete semnificaţia, dar constituia singura certitudine, singura explicaţie a tot ce se întâmpla cu mine.

— Linişteşte-te, a spus, aşezându-se din nou pe masă, de astă dată chiar în faţa mea, aşa ca sulul de lumină să alcătuiască în spatele lui un ecran pe care silueta roşie se

decupa, lăsându-i trăsăturile în umbră. Nu ne-am certat niciodată, n-aş vrea să ne certăm acum, mai ales acum.

— Nici eu, am şoptit. Dar nu-mi spune că nu exişti. Am atâta nevoie de tine... tată!

Mi s-a părut că silueta roşie devine incandescentă. Rostisem cuvântul. Îndoielile se decantaseră, alunecând de zeci, de sute de ori, prin complicata şi fragila aparatură cu care fiecare ne naştem şi pe care o luăm cu noi în mormânt.

— O dată trebuia să înţelegi, a spus fără să se clintească, iar glasu-i vibra în marea tăcere şi sunetele căpătaseră dimensiunea unor ecouri.

N-am simţit nevoia să-l îmbrăţişez. Presupun că nici el. Ne regăsiserăm, apropierea dintre noi anula fictivele contacte obişnuite, ne contopea pe planul nebănuit al unei amplitudini pentru care nu aveam nume.

— Vorbeşte, l-am rugat, şi el şi-a fluturat manşetele, trimiţând păsări roşii spre colţurile încăperii, apoi cuvintele s-au adunat şi niciunul nu se ivea pentru a pieri, fiecare rămânea acolo şi, grupându-se împreună cu celelalte, alcătuia un straniu mozaic de sunete şi semnificaţii.

— Energia e oarbă şi neînţelegătoare, a spus. Viitorul se află într-însa ca simplă posibilitate, carte nescrisă, dar care va fi, *Hamlet* în mintea sugaciului Shakespeare.

Şi nu numai viitorul care va fi, ci şi infinitele posibilităţi avortate. Lipsită de conştiinţă, de intenţii, energia se transformă, bâjbâie organizându-se în echilibre mereu precare, nevoite să se compenseze la nesfârşit, căci singura ei necesitate e mişcarea, determinând orbeşte forme adecvate.

Pentru o singură asemenea formă nenumărate înjghebări ratate sunt părăsite pe drum, sub imperiul necesităţii.

— Necesitatea...

Rostise pentru a doua oară cuvântul şi mi-am amintit de ciudata convorbire avută cândva cu bunicul.

— A blestemat de faţă cu tine necesitatea? Să nu te miri, de vreme ce e inerţia. Veşnica mişcare, tinzând la o organizare pe planuri superioare, presupune o luptă veşnică şi ea, lupta mişcării împotriva inerţiei.

— Şi tu eşti mişcarea?

— Numai una dintre formele ei, viaţa.

— Ce simplu, am spus. Două forţe... şi am regăsit în mine împotrivirea care mă silise să-i vorbesc, aşa cum niciodată nu-i vorbisem.

Dar nu s-a oprit la amărăciunea din cuvintele mele.

— Inerţia, a continuat, înseamnă moarte. Inerţia naşte numai monştri. Şi e incapabilă de imaginaţie...

Pereţii atelierului se topiseră în beznă. Prin cele două ferăstruici nu se mai strecurau şuvoaiele de lumină, în care firicele de praf jucaseră absurd, inutil. Mirat, ca vizitat de amintirea unei lumi îndepărtate şi aflată sub semnul provizoratului, o lume de corpuscule zbătându-se pentru infirme obiective incerte, mi-am spus că băieţii se află acum în sala de mese, că se ridică în vacarmul scaunelor frecate de ciment şi umplu dormitoarele. Cufundat în linişte şi întuneric, vedeam în faţa mea cămaşa roşie care-şi pierduse formele, nu mai era decât o flacără, crescând şi descrescând în ritmul cuvintelor.

— Dar eu? am strigat. Eu?

Ca împinsă de răsuflarea mea, a unduit, apoi s-a amplificat.

— Inerţia e lipsită de imaginaţie, ţi-am spus. Câte o dată mişcarea e mai puternică şi omenirea ţâşneşte înainte, propulsată de revoluţii. Pentru a o trage îndărăt e nevoie de demonstraţii spectaculoase şi atunci, în ciuda condiţiilor schimbate, incapabilă să imagineze, inerţia recurge la scheme folosite cândva... cu aparent succes.

Nemişcat, priveam flacăra. Aşa cum bănuisem, nu eram decât un element al unei scheme, pionul pe care forţe incomensurabile şi-l disputau.

— Mai departe, l-am rugat. Spune, trebuie să ştiu.

— Totul a mai fost o dată, la un alt început, grădina şi bunicul, mărul şi şarpele, perechea izgonită şi cei doi feciori. Atunci erai plugar şi Savel păstor...

Şi deodată am auzit acordurile. Undeva, în întuneric, răsunau nişte strune. Glasul pornit din flacără se înălţa şi cobora până la şoaptă, iar strunele-l însoţeau, sprijinind cuvintele.

— Erai drept şi nedreptatea creştea lângă tine, toţi te dispreţuiau pentru trupul ars de soare şi nearătos, pentru că munca îţi pocise muşchii şi-ţi încovoiase spinarea, în vreme ce Savel bucura privirile când îşi plimba tunicile, zornăindu-şi brăţările de la încheieturi şi glezne.. Adunaseşi în tine amărăciune multă atunci când bunicul te-a batjocorit şi şi-a întors privirile de la neasemuitele roade pe care i le înfăţişai, giuvaeruri scăpărătoare, în care luni de muncă decantaseră puterile soarelui, ale pământului şi ale viselor tale, pentru a lăuda peste măsură cei trei miei costelivi aduşi de Savel, singurii rămaşi în viaţă din pricina nepăsării cu care-şi îngrijise turma. Erai tânăr şi în tine se adunase atâta obidă... împlinind, fără să ştii, dorinţa ascunsă a bunicului, către către te-îndrumase de la naştere, ţi-ai ridicat mâna muncită şi...

— Nu, am strigat, nu!

Voiam să fug, dar nu puteam fugi de mine şi flacăra s-a zbuciumat, ca răscolită de o pală de vânt. Izbite cu sălbăticie, strunele au gemut, în vreme ce glasul se înălţa cu o nouă putere:

— Bunicul s-a prefăcut supărat şi te-a blestemat, apoi te-a trimis în lume ca pe o dovadă vie pentru ca oamenii să înceteze a-şi închipui că pot crea, folosindu-se de mâinile, de creierul şi inima lor. Iar, ca nimic să nu ţi se întâmple şi să poţi îndeplini multă vreme funcţia de sperietoare, pe care ţi-o atribuise, ţi-a făcut un semn pe frunte cu sângele lui Savel, aşa ca toţi să te recunoască şi nimeni să nu te răpună, căci oricine te-ar fi ucis ar fi căzut sub înşeptita lui

răzbunare.

Încremenit, ascultam cuvintele care-mi descopereau viitorul, în vreme ce amintirile se adunau pentru a le întări sentinţa. *Ţine minte, băiete, bunicul are nevoie de tine.* Mă temusem de soarta domnului Iosif, dar aş fi ales-o, acum, fără şovăire. Întorcându-mi privirile de la jocul tulburător al flăcării, vedeam în beznă feţişoara boţită a monstrului violaceu, pe care-l ucisesem.

— Linişteşte-te, inerţia e incapabilă de imaginaţie, a spus pentru a treia oară glasul pornit din flacără. Pentru oameni, Savel a pierit fără folos. Un al treilea fiu avea să stea la obârşia unei omeniri pe placul bunicului, cronica însă nu e în stare să pomenească despre urmaşii acestuia decât că au trăit ani mulţi şi au murit, lăsând feciori, au trăit şi au murit fără alt merit decât perpeluarea speciei. Atunci când, după multă vreme, puterea inerţiei a scăzut în sufletele lor, bunicul s-a grăbit să-i nimicească, trimiţând asupră-le potopul şi a lăsat în viaţă doar familia unui beţivan bătrân, în care avea încredere. Dar despre urmaşii tăi se ştie că au fost întemeietori de cetăţi, părinţii tuturor celor ce cântă din ghitară şi flaut, al făurarilor de unelte de aramă şi fier.

Acordurile au încetat şi s-a făcut tăcere.

— Şi, totuşi, te temi de bunicul! am şoptit.

— Viaţa cea puternică e plăpândă, fiule, şi atât de naivă... Se încredinţează unui strop de apă, unui fir de pământ şi primei raze de soare. Ca un artist, e optimistă şi plină de ingenuitate, incapabilă de calcule şi neprevăzătoare. Ai observat că rataţii şi neputincioşii alimentează intrigi şi întocmesc cabale pentru a se da drept ceea ce nu vor fi niciodată? Gălăgioşi, violenţi, înşeală şi cred că triumfă. Ei, care nu creează, au timp... ca şi bunicul. Darnic cu milenii, pentru el sterpe, oricum, a izbutit să ducă până la capăt marea scamatorie a imposturii. Negând moartea particulară prin viaţa întregului, omenirea păşea spre lumină şi drumul i-ar fi fost riguros ca drumul aştrilor şi pământul ar fi devenit leagănul făpturilor armonioase, pe

care le visam. Dar m-am lăsat înşelat şi am desăvârşit monstrul plămădit de bunicul, ajutându-l să devină om...

— Tata!

— Am sperat c-ar putea înţelege... zadarnic, totul era alterat şi până şi ea... De atunci bunicul şi Mihail se muncesc să creeze un sâmbure de viaţă care să li se supună orbeşte, un sâmbure de aberantă şi imposibilă viaţă. N-au izbutit şi nu vor izbuti, deşi sunt puternici.

Dar bunicul le-a descoperit oamenilor, prin tine, crima...

— Încetează! am strigat. Nu eu, înţelege!

— Nu cuţitul, ci mâna care-l poartă e vinovată, iar tu ai fost doar unealta. O dată cu cea dintâi crimă, în locul scadenţei fireşti se ivea o înspăimântătoare nesiguranţă. Sfârşitul putea veni oricând. Suspiciunea destrăma încrederea frăţească şi teama, aliata inerţiei, îşi arunca umbra asupra tuturor. Teama, care-i Mihail. Executantul... Bunicul nu s-a compromis, a rămas întotdeauna departe şi putea părea bun. Atotştiutorul înşelat nu e decât unul dintre absurdele roluri pe care le joacă şi nu puţini s-au găsit să-l justifice... Acum oamenii se gândeau mai mult la moarte şi mai puţin la viaţă, fiecare încerca să păstreze şi nu să sporească. Ţelul bunicului era atins. De unde se afla relegat într-o zonă incertă, propice legendelor vagi, dar nedăunătoare, moartea pătrunsese cu violenţă în mijlocul obştei. Rugăciuni şi jertfe au încercat s-o îmbune, fără a obţine decât permanentizarea obsesiei. A fost, aceasta, contribuţia generaţiilor îngenuncheate, ai căror reprezentanţi au trăit ani mulţi pentru a muri, lăsând urmaşi. Inerţia covârşise mişcarea. Atunci s-a întemeiat marea impostură, prin răsturnarea raporturilor, căci înspăimântaţi de puterea morţii oamenii s-au străduit s-o înfrumuseţeze, i-au deghizat oroarea, artibuindu-i puterile vieţii. Minciuna încurajată a căpătat cu vremea venerabila patină a tradiţiei şi falsa speranţă a vechilor generaţii îngenuncheate s-a permanentizat. Fireşte, oameni liberi au mai apărut în cursul mileniilor şi uneori omenirea întreagă

s-a eliberat, detaşându-se de impostor, pentru că necesitatea o duce pe drumul creaţiei şi nu poate fi creaţie fără înfrângerea inerţiei. Puterea întunecată a fost nevoită să se demaşte, afirmându-se prin catastrofe, singurul fel în care putea întoarce către ea o omenire menită s-o depăşească, dar inerţia e lipsită de imaginaţie, ţi-am mai spus. Tentativele ei, în mod fatal identice, de a recuceri terenul pierdut sunt de aceea, mai devreme sau mai târziu, condamnate la ineficientă, chiar dacă schema tradiţională cunoaşte unele modificări...

— Mai devreme sau mai târziu, l-am întrerupt. Cât de târziu? Eu n-am timp să aştept. La scara mea, nimicul e uneori tot.

Rolul de pion, mi-am spus. Dar eram zdrobit şi nu mai aveam puterea de a-l înfrunta. Apoi mi-am amintit că e viaţa, curgerea vieţii.

— Totul se mişcă, a spus, şi inerţia va cunoaşte curând o înfrângere hotărâtoare. *El* simte, asta, dar n-a fost în stare să pună la cale decât actualizarea vechii diversiuni a fratelui ucis de către frate.

Privisem prea mult flacăra? Ardeam, pielea-mi ardea şi m-am zbătut în flăcările necruţătoare.

— E absurd, am strigat, absurd! N-am să-l ucid niciodată pe Savel!

— Ştiu, a şoptit. Dar Savel te poate ucide...

În marea linişte, în întuneric, focul încetase să mai mistuie. Acum ardea departe, ca flacăra nestinsă pe un mormânt.

Orb am fost şi ochii mi s-au deschis abia acum, când am în faţă peretele alb, pe care-i prinsă diagrama neagră. *Numai moartea e albă sau neagră,* da... Şi vremea culorilor revine sub pleoapele arse. Hăituit, mă strecor dintr-o casă într-alta. Sirenele se tânguie la adăpostul camuflajului, maiurile pisează din cer oraşul care latră inutil şi manifestele noastre răsar pe ziduri. Nimeni nu ştie unde mă

ascund şi numai bileţelul Inei, trecut printr-atâtea mâini, ajunge până la mine strigând *zilnic între opt şi nouă, dar repede, repede...* Casa galbenă are o singură fereastră, niciun copil nu se joacă pe stradă. Sun de trei ori, scurt, lung, lung. *Ai venit,* spune, şi încă nu înţeleg de ce nu mi se aruncă în braţe, de ce ochii i-au devenit sticloşi ca şi cum un ger interior i-ar fi congelat brusc. *Intră.* Şi Savel râde în încăperea hidoasă unde cei patru se reped şi cătuşele ţăcăne. *Ei bine?* spune Savel. *Te-aş putea omorî, dar avem planuri mai mari.* Ina a ieşit. Mecanismul a funcţionat impecabil. *Te-am prevenit,* spune mai târziu şeful lagărului, Andrei, şi-şi pleacă privirile când adăugă *duceţi-l la infirmerie.* Atunci am strigat, dar nimeni nu s-a arătat pentru că cea din urmă linie a pentagramei fusese trasă şi mă aflam în puterea bunicului, nimerisem în capcana unde trebuia să ajung pentru a-i îngădui ultima şi marea experienţă, simetric inversă celei prin care tata devenise om. Nu fiinţa mea fizică trebuia schilodită, sau nu numai ea, asta nu înţelesesem şi aflam la vreme.

Ca şi cum ar fi respectat o convenţie tacită, nici bunicul, nici Amăgitorul nu se arătau. Îşi trimiteau mesagerii disputându-şi mai departe bietul teritoriu infinit fără de care nu erau decât nişte fantome şi aşteptau să le dăruiesc consistenţa sângelui meu. *Nu alb sau negru,* ci *alb şi negru.* Mihail avea dreptate, dar alesesem şi zadarnic m-a ucis de milioane de ori. Inerţia va fi înfrântă. Şi-n vreme ce lunec pe nesimţite în golul pe care nimic nu-l poate umple, rebele, pletele ruginii se avântă în tulburătorul zbor al veşnicei lor tinereţi, iar zâmbetul mi se răceşte pe buze, definitiv.

BIBLIOTHEQUE MARABOUT FANTASTIQUE

VLADIMIR COLIN

LE PENTAGRAMME

Au commencement était le Malin...

